

Evaluering av VAM-programmet

Rapport fra evalueringskomité 2017

Program
Velferd, arbeidsliv og migrasjon – VAM

Evaluering av VAM-programmet

Rapport fra evalueringskomité 2017

Program
Velferd, arbeidsliv og migrasjon - VAM

© Norges forskningsråd 2017

Norges forskningsråd
Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker
Telefon: 22 03 70 00
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Grafisk design omslag: Design et cetera AS
Trykk: 07 Media AS
Opplag: 250

Oslo, april 2017

ISBN 978-82-12-03582-9 (trykksak)
ISBN 978-82-12-03583-6 (pdf)

Pluss Leaderhip A/S har hatt oppgaven som sekretær for evalueringskomiteen og har utarbeidet den endelige rapporten på oppdrag fra Forskningsråd.

Informasjon om forskningsprosjektene i VAM-porteføljen finnes i Prosjektbanken www.forskningsradet.no/prosjektbanken

Forord

Hva skal til for å opprettholde og utvikle et velferdssamfunn som det norske, og hva gjør det bærekraftig for framtida? Kunnskap på dette feltet påvirker politikkutviklingen og den betyr noe for livene våre.

Samfunnsforskning kan lett bli styrt av sterke samfunnsinteresser. Forskningsrådet skal ivareta samfunnsforskningens legitimitet, kvalitet og uavhengighet. Forskningsrådets største samfunnsvitenskapelige satsing siden 2009 har vært program for Velferd, arbeidsliv og migrasjon, VAM. Programplanen er programmets strategi, og den beskriver programmets mål, faglige prioriteringer og tematiske innhold, samt organisatoriske og strategiske føringer. Ambisjonene for programmet har vært å bidra til forskning av høy kvalitet, og som er relevant for politikkutvikling.

I forbindelse med at programmet avsluttes i 2018 har det blitt evaluert av en komite. Den har vært ledet av professor i statskundskap Christoffer Green-Pedersen ved Universitetet i Aarhus. Da Divisjonsstyret for Samfunn og helse besluttet at programmet skulle evalueres, var det med en forventning om å få vurdert om programmet har innfridd målene om forskning av høy kvalitet som er relevant for utviklingen av velferdssamfunnet. Denne evalueringen dokumenterer at ambisjonene for programmet på de fleste områder er oppnådd. Vurderingene og anbefalingene fra evalueringen er et viktig underlag for Forskningsrådets arbeid med hvordan forskningsfeltet skal innrettes fremover.

Jeg vil takke evalueringskomiteen for en grundig og nyttig evaluering av VAM-programmet.

Lysaker, 22. april 2017

John-Arne Røttingen
Administrerende direktør

Evaluering af VAM – Velferd, Arbeidsliv, Migrasjon

Udarbejdet for Norges
forskningsråd

Februar 2017

Innhold

1	Indledning.....	4
1.1	Introduktion til VAM.....	4
1.2	Evalueringen af VAM	5
1.3	Udvalgets vurdering af VAM	6
1.4	Udvalgets anbefalinger til VAMs fremtidige programdesign	7
1.5	Anbefalinger vedrørende mulige fremtidige VAM temaer	9
1.6	Anbefalinger vedr. processen frem imod et nyt VAM	10
1.7	Rapportens opbygning.....	11
2	Om VAM programmet	12
2.1	Delmål for programmet	12
2.2	Tematiske områder.....	13
2.3	Organisering	15
2.4	Indkaldelse og vurdering af ansøgninger	15
2.5	Budget og projekter	16
3	Evalueringen af VAM.....	18
4	Kundskab af høj videnskabelig kvalitet	21
4.1	Forskningsproduktion.....	21
4.2	Bibliometrisk analyse	24
4.2.1	Publicering på niveau 1 og 2	25
4.2.2	Publicering på internationalt topniveau.....	26
4.3	Analyse af udvalgte publikationer.....	26
4.4	Vurdering af videnskabelig kvalitet.....	28
5	Forskningsmetodisk og teoretisk mangfoldighed	29
5.1	Anvendelse af metoder i projekterne.....	30
5.2	Tværfagligt samarbejde	32
5.3	Er adskilte forskningsområder blevet samlet?	34
5.4	Effekt af mangfoldighed	35
5.5	Samlet vurdering.....	36
6	Internationalisering	37
6.1	Internationalt samarbejde	37
6.2	Komparative studier	40
6.3	Udbytte af internationalt samarbejde.....	41

6.4	Vurdering af internationalisering	42
7	Kapacitetsopbygning	43
7.1	Vurdering af kapacitetsopbygning	45
8	Formidling af forskningen	46
8.1	Formidling af forskningen.....	47
8.2	Forskningens indholdsmæssige fokus	49
8.3	Vurdering af anvendelse af forskningen	51
9	Konklusioner og anbefalinger	53
9.1	Kundskab af høj videnskabelig kvalitet	54
9.2	Metodisk mangfoldighed	55
9.3	Internationalisering	55
9.4	Kapacitetsopbygning.....	56
9.5	Formidling af forskningen.....	57
9.6	Samlet vurdering.....	58
9.7	Anbefalinger vedrørende VAMs programdesign.....	58
9.8	Anbefalinger vedrørende mulige fremtidige forskningstemaer.....	61
9.8.1	Velfærdssamfund og globalisering	61
9.8.2	Demografiske udfordringer	62
9.8.3	Nye migrationsmønstre.....	62
9.8.4	Betydningen af sundhed for velfærd, arbejdsliv og migration	62
9.8.5	Big data og registerforskning	62
9.9	Anbefalinger vedrørende processen med at udvikle det nye VAM	63
	Bilag A: Oversigt over projekter, der indgår i evalueringen.....	64
	Bilag B: Præsentation af projekter, der indgår i evalueringen.....	66
	Bilag C: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektledere	77

1 Indledning

Divisjon for samfunn og helse besluttet i etteråret 2015, at der skal gjennomføres en evaluering av VAM. Evalueringen skal inngå i grundlaget for Forskningsrådets beslutninger om den fremtidige indretning af forskningsindsatsen inden for det brede temaområde, som VAM dækker – Velfærd, Arbejdsliv og Migration. Evalueringen skal samtidig bidrage til læring for Forskningsrådet og de departementer, der finansierer programmet.

Udover at vurdere målopfylldelsen skal evalueringsudvalget også vurdere, om programmet har bidraget til at styrke forskning, der ser temaområderne velfærd, arbejdsliv og migration i sammenhæng. Endelig skal evalueringsudvalget give anbefalinger om fremtidige faglige prioriteringer inden for VAMs forskningsområde og om, hvilke forskningstemaer der bør belyses i fremtidige satsninger for at give et relevant kundskabsgrundlag for politikudformning, forvaltning og samfundsorganisering på området.

1.1 Introduktion til VAM

Program for velfærd, arbejdsliv og migration (VAM) er en tiårig programindsats fra Norges forskningsråd (2009-2018), der er opstået som en sammenlægning af tre tidligere programmer: Velfærdsprogrammet, Arbejdslivsprogrammet og IMER-programmet. VAM dækker et stort tematisk felt, mange discipliner og samfundssektorer og er et handlingsorienteret program, som forventes at kunne bidrage med viden, der kan anvendes i udformningen af politik og i forvaltningen af offentlige anliggender. VAM blev initieret for at opnå en bedre koordinering mellem forskningsfelter med mange grænseflader og tværgående forskningsspørgsmål.

Programmet har fire overordnede formål:

VAM PROGRAMMETS OVERORDNEDE FORMÅL

VAM skal gi ny kunnskap av høy vitenskapelig kvalitet om velferdssamfunnets grunnlag, virkemåter og prosesser

Forskningen fra programmet skal bidra til å videreutvikle velferdssamfunnet, gjennom å stimulere til og utvikle:

- Forskning som er empirisk forankret, teoretisk reflektert og metodisk solid
- Forskning som utvikler nye perspektiver, både når det gjelder tverr- og flerfaglighet, teoretisk rammeverk og empiriske metoder
- Forskning som er internasjonalt orientert og komparativ
- Forskning som bidrar til langsiktig kunnskapsoppbygging for politikkutvikling og forvaltning

Kilde: Programplan 2013-18, s.3

VAM skal bidrage med forskning, der ser empirisk forbundne områder i sammenhæng og som giver ny viden og indsigt: Forskningen inden for programmets brede temaområder skal beskrive og analysere tilstande, relevante udviklingstendenser og forsøge at forstå de mekanismer, som driver udviklingen på de aktuelle områder.

Forskningen i VAM skal være kendetegnet ved at være af høj kvalitet, empirisk forankret og teoretisk reflekteret, kompetenceopbyggende, kritisk, politikorienteret og bruger-relevant. Den skal levere analyser, som binder områder sammen, der traditionelt er institutionelt og sektorielt opdelt, samt forskning, som bidrager til handlingsgrundlag i forskellige sektorer.

1.2 Evalueringen af VAM

Til at gennemføre evalueringen blev der i foråret 2016 nedsat et evalueringsudvalg med deltagelse af fem personer, der til sammen dækker statskundskab, sociologi, national-økonomi, økonomisk historie og et anvendelsesorienteret perspektiv på forskning. Udvalget bestod af følgende personer:

- [Christoffer Green Pedersen](#), professor, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet (formand)
- [Anders Björklund](#), professor, Institutet för social forskning, Stockholms Universitet
- [Karin Mossler](#), civilingeniør og fil kand i bl.a. sociologi och nationalekonomi, Forskningssamordnare, Ämnesråd, Socialdepartementet i Sverige.
- [Nanna Mik-Meyer](#), professor, SFI – The Danish National Centre for Social Research.
- [Pieter Bevelander](#), professor, Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö Universitet

[Pluss Leadership A/S](#) i Danmark har haft opgaven som sekretær for udvalget. Professor [Jesper Schneider](#) fra Center for Forskningsanalyse ved Aarhus Universitet har bidraget til den bibliometriske del af evalueringen.

Programstyret har bedt evalueringsudvalget om at fokusere på nedenstående fire temaer og spørgsmål:

EVALUERINGSUDVALGETS OPDRAG

1. Har programmet bidraget til kundskab af høj videnskabelig kvalitet?
2. Har programmet bidraget til forskningsmetodisk og teoretisk mangfoldighed?
3. Har programmet bidraget til at styrke internationalt forskningssamarbejde, og er forskningsdagsordenen på programmets områder blevet mere international?
4. Har projekterne bidraget til, at forskningen bliver taget mere hensyn til og brugt, og i hvilke sammenhænge sker det?

Udover disse fire punkter indgik det også i opdraget at vurdere, om programmet har bidraget til at styrke forskning, som ser temaområderne velfærd, arbejdsliv og migration i sammenhæng, samt at vurdere, hvilke forskningstemaer der bør belyses i fremtidige satsninger for at give et relevant kundskabsgrundlag for politikudformning, forvaltning og

samfundsorganisering på området. Evalueringsudvalget skulle endvidere også give anbefalinger om fremtidige faglige og tematiske prioriteringer inden for forskningsområdet velfærd, arbejdsliv og migration.

Udvalget er mødtes fire gange i løbet af 2016 for at diskutere forståelsen af opdraget og mulighederne for at tilvejebringe et godt grundlag for at vurdere det, drøfte foreløbige resultater, samt afslutningsvis kommentere på udkast til rapporten.

Udvalget har haft adgang til alt materiale om programmet, som Norges forskningsråd ligger inde med, herunder oplysninger om finansiering af ph.d.- og post.doc.-stipendier, oversigter over internationale samarbejdsaftaler, årsrapporter, statusrapporter, midtvejsevaluering mv., samt mulighed for at se ansøgningerne.

Udvalget har udover ovenstående selv suppleret med en række andre data:

- Spørgeskemaundersøgelse blandt alle projektledere
- Publikationslister fremsendt af projektledere
- Udvalgte publikationer fremsendt af projektledere
- Abstracts fra 134 af de publicerede tidsskriftartikler¹.

Det er på dette grundlag, udvalget har foretaget sine vurderinger.

1.3 Udvalgets vurdering af VAM

Evalueringsudvalget konkluderer, at VAM langt hen ad vejen er lykkedes med at skabe den forskning, der var ønsket med programmet, og at den store satsning på ét samlet program har skabt gode resultater på en række områder og på en række af de parametre, som programplanen satte fokus på. Grundtonen i evalueringen er således positiv.

Først og fremmest hæfter evalueringsudvalget sig ved, at der er skabt grundlag for forskning af høj videnskabelig kvalitet. VAM har ført til en betydelig forskningsproduktion, der generelt er på et højt videnskabeligt niveau og med indslag af internationalt topniveau. Norsk forskning har på nogle områder løftet sig betydeligt.

Udvalget ser først og fremmest den høje videnskabelige kvalitet som et resultat af de meget brede temaer og den stærke betoning af videnskabelige kriterier ved udvælgelsen af de projekter, der har modtaget støtte fra programmet.

Projekterne har også i betydelig grad været metodisk mangfoldig. Udvalget har set på, om den metodiske mangfoldighed har kunnet slå igennem i publikationer og fundet, at det i mindre grad er tilfældet.

¹ Der er læst abstracts i tidsskriftartikler, der er publiceret i niveau 2 tidsskrifter i de 29 projekter, som evalueringen har haft særlig fokus på.

Udvalget har fundet, at ønsket om øget anvendelse af norske registre og kvantitative metoder er slået igennem i projekterne, hvoraf næsten 2/3 har anvendt kvantitative metoder.

VAM er et stort samlet og tværtematisk program, der går på tværs af tidligere adskilte forskningsprogrammer. Evalueringen har vist, at forskerne oplever det som naturligt at gå på tværs af temaerne og i høj grad har gjort dette. Udvalget har dog fundet, at migrationsforskningen synes at fokusere mere på integration end på migration, dens årsager og processer.

Forskningen er blevet internationaliseret i den forstand, at der i betydelig grad er søgt samspil med udenlandske forskere om belysningen af de udvalgte forskningstemaer. Udvalget formoder, at den lette adgang til norske registre kan have været en medvirkende årsag til, at internationale forskere har været interesserede i at samarbejde.

Og endelig er forskningen blevet formidlet af forskerne i højere grad end normalt, ligesom VAM programmet selv har bidraget til, at potentielle brugere har kunnet få kendskab til forskningen.

De brede temaer og muligheden for at søge midler til store projekter har muliggjort udvikling af især langsigtet forskningsudvikling samt anvendelse af nye metoder og ny dataanvendelse.

Med VAM programmet er nye forskningsmiljøer blevet skabt, der har kapacitet til at forske i nye vigtige forskningstemaer i relation til velfærdssamfundets fortsatte udvikling, og som derfor også kan bidrage til en generel og langsigtet kundskabsopbygning. Den specifikke satsning på unge forskere indebærer også en forstærkning af feltet, der rækker frem i tiden og forstærker de fremtidige forskningsmuligheder.

1.4 Udvalgets anbefalinger til VAMs fremtidige programdesign

Udvalgets anbefalinger vedr. VAMs fremtidige programdesign knytter sig til de forhold, som udvalget har drøftet i forbindelse med evalueringen af VAM – og dermed de forhold, som opdraget betoned. Anbefalingerne forholder sig således ikke til alle de mange valg og prioriteringer, som knytter sig til VAM, men alene til de af dem, som naturligt er blevet drøftet i forlængelse af evalueringen.

Først og fremmest er det evalueringsudvalgets anbefaling at fastholde den stærke forskningssatsning inden for områder som velfærd, arbejdsliv og migration, der er helt centrale for velfærdssamfundet og de komplekse udfordringer, det står overfor. En fortsat satsning muliggør en nyttiggørelse af de forskningskompetencer, der er opbygget siden etableringen af VAM i 2009. Med den kapacitet, der er skabt, er det nu muligt i endnu højere grad at udforske påtrængende problemstillinger set i et helhedsperspektiv og understøtte policy relevant forskning, der kan skabe grundlag for beslutninger om velfærdssamfundets fremtidige indretning.

Det er afgørende for programmets resultatskabelse, at det kan tiltrække kvalificerede forskere og gode forskningsprojekter. Det er i store træk forskernes ansøgninger, der har afgjort, hvilken forskning man har fået, fordi indkaldelserne har været så åbne. Udvalget

vil anbefale at fastholde de brede annonceringer og muligheden for at ansøge om midler til relativt store projekter. Det er udvalgets klare indtryk, at programmet har mobiliseret mange ressourcer i forskningsmiljøerne, fordi betingelser og muligheder er attraktive for forskerne. Samtidigt anbefales det at fastholde variationen i typen af støtte og omfanget af midler, hvilket uddybes øverst side 9.

Når annonceringen er bred og åben, skal kriterierne for at få tildelt midler til gengæld være skarpe. VAM havde som mål at støtte forskning af høj videnskabelig kvalitet. Det er udvalgets vurdering, at den klassiske videnskabelige vurderingsproces har været bidragende til, at projekterne har været succesfulde og har kunnet publicere på så højt et niveau, som tilfældet er. De forskningsmæssige kriterier for kvalitetsvurderingen af ansøgninger skal derfor fastholdes.

Evalueringen har vist, at forskerne oplever det som naturligt at gå på tværs af temaerne velfærd, arbejdsliv og migration. Udvalget anbefaler derfor at fastholde programmet som samlet og tværtematisk.

Udvalget anbefaler, at fokus på metodisk mangfoldighed fastholdes. Derimod har udvalget fundet det vanskeligt at operationalisere teoretisk mangfoldighed som et selvstændigt kriterium, der kan anvendes fremadrettet.

Evalueringen har vist, at det syntes vanskeligt at føre den metodiske mangfoldighed igennem til publicering. Det kan derfor overvejes, om der skal gøres en særlig indsats for at styrke netop metodisk mangfoldig forskning og ikke mindst publiceringer heraf.

Øget tilgængelighed til registerdata, forbedret evne og kapacitet til at håndtere disse data, samt forbedret statistisk kundskab har skabt nye forskningsmæssige muligheder, som VAM har stimuleret udnyttelsen af. Dette har allerede ført til en lang række toppublikationer, særligt inden for økonomi. Alle frugterne af dette arbejde er dog langt fra høstet endnu, hvorfor fokus på udnyttelse af registerdata bør fastholdes. Udvalget ønsker dog at gøre opmærksom på, at andre typer af forskning ikke må udtørres, da det vil reducere mulighederne for metodisk mangfoldighed på længere sigt. Udvalget hæfter sig her ved, at kvalitativ forskning ikke er særligt synlig i de publikationer, udvalget har set på.

VAM har stimuleret øget internationalisering af forskningen, hvilket navnlig er kommet til udtryk ved samarbejde og sampublicering med internationale forskere. Men udvalget har også noteret sig, at kun en meget begrænset del af forskningen er komparativ. Det vil derfor være udvalgets anbefaling at være yderligere opmærksom på at stimulere komparative studier fremadrettet.

VAM har ført til en vis kapacitetsopbygning internt i forskningsverdenen i form af relationsopbygning mellem hidtil adskilte forskningsmiljøer og etablering af nye forskergrupper mv. Evalueringen har imidlertid efterladt det indtryk, at denne kapacitet har en lidt flygtig, ikke-institutionaliseret karakter. Det anbefales derfor at overveje mulighederne for at understøtte etablering af mere institutionaliserede forskningsmiljøer i forlængelse af de gennemførte projekter.

VAM skal føre til langsigtet kundskabsopbygning, men også gerne til resultater, der er brugbare på kortere sigt. Udvalget har noteret sig, at meget af forskningen omhandler emner, der har været genstand for offentlig opmærksomhed inden for de senere år, eller konsekvenser af policy ændringer med henblik på at fastlægge resultaterne eller konsekvenserne heraf. Dette har udvalget fundet positivt. Udvalget har også noteret sig programstyrets mange formidlingsmæssige aktiviteter, og at forskerne har gjort mere ud af at formidle resultaterne af deres VAM forskning end normalt. Udvalget anbefaler imidlertid, at arbejdet med at inddrage brugerperspektiver og kundskabsbehov i forbindelse med programstrategiske diskussioner fortsættes, og at programmets fokus på at nå de potentielle målgrupper med forskningsresultaterne udbygges.

VAM har givet forskellige former for støtte – lige fra personlige stipendier til institutionsstøtte. I det fremadrettede arbejde anbefales det fortsat at operere med forskellige typer af støtte og forskellige beløbsstørrelser, så der både gives store bevillinger til stærke og etablerede forskergrupper og midler til mindre og mere afgrænsede projekter, der gennemføres af mindre etablerede forskere eller forskningsområder.

Det har overrasket evalueringsudvalget, at projektlederne ikke løbende afrapporterer de forskningspublikationer, som projekterne giver anledning til, og at der ikke foreligger klare retningslinjer for dette, herunder hvornår en publikation kan henføres til VAM, og hvornår den ikke kan. Det er udvalgets anbefaling at udvikle procedurer for dette, så man får lettere adgang til at analysere forskningsproduktionen og dermed, om intentionerne i projektansøgningerne lader sig føre igennem til publicering.

1.5 Anbefalinger vedrørende mulige fremtidige VAM temaer

Udvalget har ikke som følge af evalueringen grundlag for at angive mulige fremtidige forskningstemaer, og dette har heller ikke optaget meget af udvalgets tid. Udvalget finder dog, at følgende temaer kan forventes at få stor betydning for det norske velfærdssamfund og derfor er relevante for et program som VAM at stimulere forskning indenfor.

Velfærdssamfund og globalisering

Globaliseringen sker stadigt hurtigere, hvorved Verdens stater og samfund knyttes tættere og tættere sammen i økonomisk, politisk og social henseende. Digitaliseringen og den hurtige teknologiske udvikling har skabt nye forudsætninger for internationale samarbejder og globale virksomheder. Tyngdepunktet i verdensøkonomien forskydes mod nye vækstområder og verdensdele. Der er derfor behov for bredt anlagt forskning om, hvordan udviklede velfærdssamfund kan møde de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører – lige fra globaliseringens påvirkning på velfærdssamfundets indretning til globaliseringens afledte effekter på borgerens møde med velfærdsstatens mange institutioner.

Demografiske udfordringer

Den demografiske udvikling stiller velfærdssamfundet over for nye udfordringer. En aldrende befolkning indebærer et samfundsmæssigt udviklings- og omstillingsarbejde, der skaber nye kundskabsbehov. Det gælder blandt andet i forhold til ældres

arbejdsdeltagelse, sund og aktiv aldring, tilpasning af boliger, fleksible transportsystemer og velfærdsteknologiske muligheder. Det handler også om udviklingen i relationen mellem antal medborgere, der skal forsørges, og antal medborgere, der er aktive på arbejdsmarkedet, om pensionssystemets udformning og om velfærdssamfundets langsigtede robusthed. Demografiske ændringer var i øvrigt et af temaerne for VAMs årskonference i 2015:

Arbeid for livet.

Nye migrationsmønstre

Der findes fortsat behov for at skabe mere indsigt i migration, inkludering og integration. Et internationaliseret arbejdsmarked har bidraget til øget mobilitet og migration. Den globale flygtningesituation er en udfordring for hele Europa. Der er behov for øget indsigt i, hvordan forhold i oprindelses-, destinations- og migrationslande påvirker omfanget og karakteren af migrationen og migrationsprocesserne.

Betydningen af sundhed for velfærd, arbejdsliv og migration

Betydningen af sundhed og funktionsdygtighed bliver vigtigere og vigtigere at være opmærksom på i et samfund med en aldrende befolkning – både ud fra et individuelt perspektiv, men også i et samfundsmæssigt perspektiv, fordi sundhed har betydning for arbejdsliv og velfærdssystemer. Menneskers sundhed har betydning for deres velfærd, arbejdsliv og migration – og vice versa. Det kan derfor overvejes at udvide VAMs tematiske fokus til også at omfatte forskning, der øger indsigten i den gensidige påvirkning mellem menneskers sundhed og velfærd, arbejdsliv og migration, og hvad der kan gøres for at fremme sundhed og velfærd. En sådan tematisk udvidelse skal selvfølgelig afstemmes med eksisterende forskningsprogrammer inden for sundhedsområdet. Et samarbejde om dette kunne også tænkes som en mulighed.

Big data og registerforskning

Digitalisering og IKT har resulteret i meget store datamængder i form af digitalt lagret information – big data – der kan anvendes på nye måder, herunder inden for forskningen. Analyser af big data har hurtigt fundet anvendelse inden for en række sektorer. For at lagre og håndtere big data kræves andre teknikker end traditionelle databasemetoder, ligesom det stiller nye krav til analyseteknikker. Et nyt tema i VAM kunne derfor være anvendelse af big data sammen med offentlige registre og andre mere traditionelle datakilder. I den forbindelse ville metodeudvikling og tværvideenskabelig forskning have stor værdi. Det kunne også være et deltema under et større temaområde om digitalisering og kunstig intelligens.

1.6 anbefalinger vedr. processen frem imod et nyt VAM

Udvalget anbefaler, at Forskningsrådet og Programstyret som grundlag for beslutninger om fornyelsen af VAM tilrettelægger en proces med bred deltagelse af forskere, potentielle brugere og interessenter, så de kan komme med forslag til overordnede satsninger eller konkrete temaer. Det er vigtigt, at forskersamfundet defineres som en særskilt målgruppe, hvor der søges deltagelse af forskellige forskergrupperinger.

De forskergrupper, der allerede har fået støtte fra VAM, kan spørges om mulige fortsatte forskningstemaer. Det kan også overvejes at skabe forudsætninger for, at forskere fra forskellige discipliner kan bringes sammen på nye platforme eller mødepladser.

Erfaringsmæssigt understøttes anvendelsen af forskningsresultater af gensidig kommunikation og samspil mellem forskere og forskellige brugere og interessenter i forskningsprocesserne. Kommunikationen kan handle om nye eller velkendte kundskabsbehov, men også om mulighederne for inddragelse i forskningsprocesserne. Udvalget mener derfor, at det kan være påkrævet med et udviklingsarbejde omkring øget brugerinddragelse.

Det kunne også overvejes at indarbejde en vurdering af, hvilke målgrupper ansøgere med deres projektforslag først og fremmest retter sig imod, hvordan input fra potentielle målgrupper kan indhentes, og hvordan resultaterne tænkes kommunikeret til disse allerede i projektansøgningen.

1.7 Rapportens opbygning

Rapporten falder i tre dele.

Første del (kapitel 1 – 3) består – udover denne indledning – af to kapitler, der redegør for VAM programmet og målene for det, samt evalueringens opdrag og gennemførsel.

Anden del (kapitel 4 – 8) består af fem evaluerende kapitler, der gennemgår evalueringstemaerne forskningsmæssig kvalitet, mangfoldighed, internationalisering, kapacitetsopbygning samt formidling af forskningen.

I *tredje del* (kapitel 9) afsluttes rapporten med en opsummering af evalueringsudvalgets konklusioner og anbefalinger vedr. den fremadrettede indretning af VAM.

Som *bilag* er indsat en oversigt over de 29 projekter, der har været genstand for evalueringen, en gennemgang af de 29 projekter, samt afslutningsvis det spørgeskema til projektlederne, der har været anvendt.

2 Om VAM programmet

Program for velfærd, arbejdsliv og migration (VAM) er en tiårig programindsats fra Norges forskningsråd (2009-2018), der blev etableret den 23. oktober 2008 af Divisionen for store satsninger. Programmet er en sammenlægning af tre tidligere programmer: Velfærdsprogrammet, Arbejdslivsprogrammet og IMER-programmet og blev Norges hidtil største samfundsvidenskabelige forskningsprogram. VAM dækker et stort tematisk felt, mange discipliner og samfundssektorer og er et handlingsorienteret program, som forventes at kunne bidrage med viden, der kan anvendes i udformningen af politik og i forvaltningen af offentlige anliggender. VAM blev initieret for at opnå en bedre koordinering mellem forskningsfelter med mange grænseflader og tværgående forskningsspørgsmål.

Programmet har fire overordnede formål:

VAM PROGRAMMETS OVERORDNEDE FORMÅL

VAM skal gi ny kunnskap av høy vitenskapelig kvalitet om velferdssamfunnets grunnlag, virkemåter og prosesser

Forskningen fra programmet skal bidra til å videreutvikle velferdssamfunnet, gjennom å stimulere til og utvikle:

- Forskning som er empirisk forankret, teoretisk reflektert og metodisk solid
- Forskning som utvikler nye perspektiver, både når det gjelder tverr- og flerfaglighet, teoretisk rammeverk og empiriske metoder
- Forskning som er internasjonalt orientert og komparativ
- Forskning som bidrar til langsiktig kunnskapsoppbygging for politikkutvikling og forvaltning

Kilde: Programplan 2013-18, s.3

VAM skal bidrage med forskning, der ser empirisk forbundne områder i sammenhæng og som giver ny viden og indsigt. Forskningen inden for programmets brede temaområder skal beskrive og analysere tilstande, relevante udviklingstendenser og forsøge at forstå de mekanismer, som driver udviklingen på de aktuelle områder.

Forskningen i VAM skal være kendetegnet ved at være af høj kvalitet, empirisk forankret og teoretisk reflekteret, kompetenceopbyggende, kritisk, politikorienteret og brugerrelevant. Det skal levere analyser, som binder områder sammen, der traditionelt er institutionelt og sektorielt opdelt, samt forskning, som bidrager til handlingsgrundlag i forskellige sektorer.

2.1 Delmål for programmet

Programmets overordnede mål er operationaliseret i en række delmål inden for tre centrale områder, der ligeledes fremgår af programplanen.

Teoretisk og metodisk mangfoldighed

Det er et mål at støtte forskning af høj videnskabelig kvalitet, der har et bredt spekter af faglige og teoretiske perspektiver og som forholder sig kritisk og udviklende til disse, ved at:

- Støtte forskning, der anvender flere type data
- Styrke forskning, der kobler kvalitative og kvantitative metoder
- Styrke forskning, som anvender registerdata
- Stimulere forskning, som bidrager til udvikling af modeller og nye teoretiske perspektiver
- Støtte tvær- og flerfaglig forskning.

Internationalisering

Programmet vil, for at opnå kvalitet og relevans i forskningen, styrke det internationale forskningssamarbejde og stimulere til en generel internationalisering af forskningsagendaen inden for programmets områder, ved at:

- Stimulere til forskning, som udvikler reelt internationalt forskningssamarbejde
- Stimulere til flere komparative studier på internationalt og nordisk niveau
- Bidrage til at øge antallet af norske forskere og miljøer på VAM området med finansiering fra internationale kilder.

Anvendelse af forskning: Formidling og dialog med omverdenen

VAM skal bidrage med langsigtet vidensopbygning til politikudvikling på sit område. Videnskabelig publicering – ikke mindst i internationale tidsskrifter – er en måde til at opnå kvalitet. Programmet vil bidrage med en informeret offentlig, demokratisk debat om velfærd, arbejdsliv, integrering, migration og andre aspekter af velfærdssamfundets udvikling. For at realisere dette vil programmet:

- Tilrettelægge en øget videnskabelig publicering nationalt og internationalt
- Stimulere til anvendelses- og offentlighedsorienteret formidling og tilrettelægge debatter, formidling og anvendelse af forskningen
- Høre relevante samfundsaktører i vigtige programstrategiske processer
- Tage initiativ til synteser og opsummeringer af eksisterende forskning nationalt og internationalt.

2.2 Tematiske områder

Et planudvalg leverede i september 2008 rapporten *"Forskning og fremtid – et kunnskapsgrunnlag for forskning om arbeid, velferd og migrasjon"*, som sammen med et stort antal høringssvar og erfaringerne fra de tidligere separate forskningsprogrammer på området udgjorde grundlaget for den første programplan. Heri blev der i alt udpeget 17 tematiske områder, der dog ikke nødvendigvis skulle dækkes i lige høj grad:

1. Rikdommens paradoks: Velstandsutviklingens sociale, kulturelle og økonomiske betydning i et langsiktig perspektiv
2. Verdiskapning og arbeidslivets organisering
3. De inter- og transnasjonale dimensjonene
4. Humankapital og økonomiske, organisatoriske og sociale regimer
5. Arbeidsmarked og yrkesliv
6. Velferdspolitikken organisering og styringsbetingelser
7. Politikken prosesser, legitimitet og normative grunnlag
8. Konsekvenser av økt rettsliggjøring
9. Aldring og yrkesdeltagelse
10. Internasjonal migrasjon
11. Familie og samfunn
12. Barn og unges oppvekstvilkår – marginaliseringens mekanismer
13. Marginalisering og kriminalitet
14. Sosial ulikhet og fattigdom
15. Helse og funksjonsevne: Konsekvenser for sosial ulikhet og utvikling av velferdspolitik
16. Aldring, generasjon og demografi
17. Oppslutning og bærekraft

Halvveis i programperioden ble det utarbeidet en porteføljeanalyse og en midtvejsrapport, der konkluderte, at programmet overordnet sett var godt på vei til at indfri ambitionerne, men som samtidig førte til en sanering av forskningstemaer, så disse fra 2013 ble redusert til 8:

1. Oppslutning og bærekraft
2. Politikken prosesser, legitimitet og normative grunnlag
3. Verdiskapning, arbeidsmarkedet og arbeidslivets organisering
4. Produksjon, kvalitet og effekt av velferdstjenester
5. Sosial ulikhet og inkludering
6. Migrasjon, integrering og transnasjonale relasjoner
7. Familieliv – relation til velferdssamfunn og arbeidsliv
8. Barn og unges oppvekstvilkår

2.3 Organisering

Det er Divisjon for samfunn og helse, der har det overordnede ansvar for programmet, og som har udnævnt det såkaldte programstyre, der på vegne af Forskningsrådet står for at føre programmet ud i livet og nå de opstillede mål. Forskningsrådets administration har ansvaret for driften af programmet.

Programstyret består af en blanding af forskere og embedsmænd som repræsentanter for de bevilgende departementer, samt arbejdsmarkedets parter². Programstyrets opgaver er primært af strategisk karakter.

Det er Forskningsrådets administration, der udarbejder forslag til utlysningstekster, som Programstyret drøfter og vedtager. Det er Programstyret, der tager stilling til evt. prioritering af midlerne mellem temaerne og som tager endelig stilling til, hvilke ansøgninger der skal imødekommes.

Til støtte for programmet blev der først oprettet et brugerråd, der på opfordring af rådet selv i 2014 blev omdannet til et bredere brugerforum med deltagelse af departementer, direktorater og centrale brugergrupper. Brugerforummet har til formål at give faglige indspil til Programstyret om aktuelle forskningstemaer på baggrund af aktuel politik på området. Samtidigt skal brugerforummet sikre god informationsudveksling mellem brugerne og Programstyret. Brugerforummet mødes én gang årligt, og dagsordenerne er tilgængelige på VAMs hjemmeside. Dog blev mødet i 2016 aflyst som følge af begrænset interesse for at deltage. Udover møderne i brugerform afholdes der separate dialogmøder med dem af de finansierende departementer, der ikke har sæde i Programstyret.

2.4 Indkaldelse og vurdering af ansøgninger

Det er Forskningsrådets administration, der foreslår temaerne til ansøgningsrunderne. Disse forslag drøftes af Programstyret, hvorefter justerede versioner af indkaldelsesteksterne godkendes efter en skriftlig procedure. Programstyret kan også tage stilling til en evt. prioritering af midlerne mellem flere temaer.

Forslagene til indholdet i ansøgningsrunderne udarbejdes på baggrund af:

- Programplanens temaområder
- Porteføljegennemgang – fokus på, hvilke temaområder der i mindre grad er dækket af programplanens temaer
- Specielle efterspørgsler fra forskellige ministerier
 - Arbejds- og Socialministeriet har bevilliget 60 millioner til forskning i social sikkerhed (trykke).
 - Justitsministeriet har bevilliget 22 millioner til forskningsprojekter om indvandring og international migration: Miljø og kompetenceopbygning.

² Den aktuelle sammensætning for perioden 1/1 2013 til 31/12 2016 fremgår af VAMs hjemmeside: <http://www.forskningsradet.no/prognost-vam/Programstyre/1232443453140>

- Udenrigsministeriet har bevilliget 22 millioner til forskningssamarbejde mellem norske og kinesiske forskere.
- Kommunal- og Moderniseringsministeriet har bevilliget 10 millioner til et forskningsprojekt om "dårligt stillede på boligmarkedet".

Forskningsrådets administration har ansvaret for at følge op på bevillingerne fra alle ansøgningsrunder, der har baggrund i specielle efterspørgsler fra ministerier.

Forskningsrådets administration – VAM-teamet – foreslår, hvilke temaer der skal prioriteres i en ansøgningsrunde og præsenterer begrundelserne for at vælge bestemte temaområder i et udkast forud for et programstyremøde. Teksten skal give en konkret beskrivelse af indholdet i ansøgningsrunden såsom tematiske prioriteringer, den økonomiske ramme for ansøgningsrunden, målgruppen, typer af projekter/virkemidler, der ønskes osv. Der kan f.eks. være tale om, at der afsættes midler til projekter ledet af yngre forskere uden projektledererfaring, der derved hjælpes fremad i deres karriere.

Ansøgningsindkaldelserne er typisk meget brede, og ved igangsættelsen af programmet blev en fireårig ramme på 200 mio. kr. udbudt uden yderligere begrænsninger, end at ansøgninger skulle falde inden for de 18 daværende temaer. Ellers udpeges typisk, som gennemgået, temaer for ansøgninger og typer af projekter, der ønskes støttet, og en økonomisk ramme reserveres dertil.

Programstyret er først og fremmest optaget af, at ansøgningerne skal være af høj kvalitet og relevans. De indkomne ansøgninger vurderes af internationale (fortrinsvis europæiske) fageksperter og forskere med indsigt i den eksisterende forskning på området efter kriterier fuldstændig som ved vurdering af andre videnskabelige arbejder. Norske forskere indgår ikke i vurderingerne.

Der er altså overordnet set tale om tematisk meget åbne ansøgningsrunder, men med strenge forskningsmæssige kvalitetskrav. Den samlede hitrate for hele perioden fra 2009 og frem til i dag ligger på knapt 15 %.

2.5 Budget og projekter

Programmets budget er anslået til 955 millioner (norske kroner³) og finansieres af ministerier, der har ansvar for de politiske områder, som programmet beskæftiger sig med –

Arbejds- og sosialdepartementet (ASD), Barne- og ligestillingsdepartementet (BLD), Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD), Justis- og beredskapsdepartementet (JD). Derudover bidrog Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) med finansiering frem til 2012 og Nærings- og fiskeridepartementet bidrog med finansiering (NFD) frem til 2015. Det er programmets økonomiske ramme, der angiver handlingsrummet for, hvilke aktiviteter der kan sættes i gang.

³ Alle beløb i rapporten er angivet i norske kroner.

Frem til foråret 2016 havde programmet i alt givet bevilling til 82 projekter med et samlet budget på 799 mio. kr. Der er kvindelige projektledere på 36 af projekterne. Bevillingerne dækker over fire forskellige typer af projekter.

Projekttype	Antal	Beløb
Institutionsforankrede projekter (ISP)	4	90 mio. kr.
Personlige post.doc.-stipendier	4	12 mio. kr.
Kompetenceprojekter	3	16 mio. kr.
Forskningsprojekter	71	680 mio. kr.
I alt	82	799 mio. kr.

Projekterne modtager i gennemsnit 9,7 mio. kr., men varierer i størrelse fra 2,8 mio. kr. til personlige stipendier til 31 mio. kr. til institutionsstøtte. De almindelige forskningsprojekter varierer fra godt 4 mio. kr. til 18 mio. kr., men med langt de fleste i størrelsesordenen 8-10 mio. kr.

Ved siden af dette bevilges også midler til andre typer af aktiviteter. Eksempelvis er der givet støtte til udgivelse af to tidsskrifter, etablering af en række netværk, udarbejdelse af temanotater, der opsummerer den eksisterende forskning inden for udvalgte områder, samt til en lang række formidlingsaktiviteter.

3 Evalueringen af VAM

Divisionen for samfunn og helse besluttete i efteråret 2015, at der skal gennemføres en evaluering af VAM. Evalueringen skal indgå i grundlaget for Forskningsrådets beslutninger om den fremtidige indretning af forskningsindsatsen inden for det brede tema-område, som VAM dækker – Velfærd, Arbejdsliv og Migration.

Til at gennemføre evalueringen blev der i foråret 2016 nedsat et evalueringsudvalg med deltagelse af fem personer, der til sammen dækker statskundskab, sociologi, nationaløkonomi, økonomisk historie og et anvendelsesorienteret perspektiv på forskning. Udvalget bestod af følgende personer:

- [Christoffer Green Pedersen](#), professor, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet (formand)
- [Anders Björklund](#), professor, Institutet för social forskning, Stockholms Universitet
- [Karin Mossler](#), civilingeniør og fil kand i bl.a. sociologi och nationalekonomi, Forskningssamordnare, Ämnesråd, Socialdepartementet i Sverige.
- [Nanna Mik-Meyer](#), professor, SFI – The Danish National Centre for Social Research.
- [Pieter Bevelander](#), professor, Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö Universitet

[Pluss Leadership A/S](#) ved chefkonsulent Stefan Brendstrup i Danmark har haft opgaven som sekretær for udvalget. Professor [Jesper Schneider](#) fra Center for Forskningsanalyse ved Aarhus Universitet har bidraget til den bibliometriske del af evalueringen.

Programstyret har bedt evalueringsudvalget om at fokusere på nedenstående fire temaer og spørgsmål:

Evalueringsudvalgets opdrag

1. Har programmet bidraget til kundskab af høj videnskabelig kvalitet?
2. Har programmet bidraget til forskningsmetodisk og teoretisk mangfoldighed?
3. Har programmet bidraget til at styrke internationalt forskningssamarbejde, og er forskningsdagsordenen på programmets områder blevet mere international?
4. Har projekterne bidraget til, at forskningen bliver taget mere hensyn til og brugt, og i hvilke sammenhænge sker det?

Udover disse fire punkter indgik det også i opdraget at vurdere, om programmet har bidraget til at styrke forskning, som ser temaområderne velfærd, arbejdsliv og migration i sammenhæng, samt at vurdere, hvilke forskningstemaer der bør belyses i fremtidige satsninger for at give et relevant kundskabsgrundlag for politikudformning, forvaltning og samfundsorganisering på området. Evalueringsudvalget skulle endvidere også give

anbefalinger om fremtidige faglige og tematiske prioriteringer inden for forskningsområdet velfærd, arbejdsliv og migration.

Evalueringsudvalget har således været stillet over for et bredt opdrag til at evaluere et bredt program. Det har fordret en betydelig operationalisering af opdraget og hensyntagen til, hvilke data udvalget har kunnet støtte sig til, fordi de enten allerede var indsamlede af Forskningsrådet eller kunne indsamles af evalueringsudvalget inden for rammerne af evalueringen.

For så vidt angår vurderingen af forskningsprojekterne, deres metodeanvendelse mv., er den samlede projektportefølje ved evalueringens igangsættelse inddraget (i alt 82 projekter). For så vidt angår evalueringen af den forskning, som projekterne har resulteret i, har evalueringsudvalget valgt at fokusere på 29 projekter, der pr. 30/6 2016 var 4 år gamle eller allerede afsluttede og havde karakter af egentlige forskningsprojekter gennemført af forskningsgrupper⁴. Dette for at sikre, at projekterne havde nået at gennemføre en substantiel del af sin forventelige samlede forskningsproduktion og publicering, inden de blev evalueret. En oversigt over de projekter, der indgår i vurderingen af videnskabelig kvalitet, fremgår af bilag A..

Grundlæggende har evalueringen været baseret på fire centrale kilder:

1. Alt skriftligt materiale om programmet såsom programplan, midtvejsevaluering, årsrapporter mv.
2. Registreringer, som Forskningsrådet løbende foretager. Det drejer sig f.eks. om oversigt over alle projekter, der har modtaget bevilling, overblik over internationale aftaler, finansiering af ph.d.-stipendiater og post.docs. i projekterne mv.
3. Indberetninger fra projektlederne til evalueringsudvalget
 - a. Besvarelse af spørgeskema⁵
 - b. Fremsendelse af publikationslister⁶
 - c. Fremsendelse af "bedste" publikationer
4. Gennemgang af abstracts for 134 tidsskriftartikler

Derudover har repræsentanter fra VAM-teamet i Forskningsrådet deltaget i evalueringsudvalgets møder samt stået til rådighed med al ønskelig information. Et medlem af Programstyret har deltaget i et møde med evalueringsudvalget med henblik

⁴ Der er i alt 33 projekter, der lever op til kriteriet om at være 4 år eller afsluttede, men heraf er to såkaldt institutionsstøtte og to et personligt stipendium. Udvalget har valgt ikke at inddrage disse i vurderingen af den videnskabelige produktion mv., da forudsætningerne i disse projekter afviger substantielt fra de øvrige "almindelige" forskningsprojekter og kan bidrage til at fordeje grundlaget for den samlede vurdering. Institutionsstøtten er særskilt evalueret og fundet værd at fortsætte, og udvalget har derfor ikke taget denne op til særskilt behandling. Forskningsrådet fik foretaget en særskilt evaluering af institutionsstøtten i 2014/15: "Genomgang av Institusjonsforankret strategisk prosjekt om trygd (ISP Trygd)". Evalueringen konkluderede, at institutionsstøtte havde ført til de ønskede resultater, hvilket førte til beslutning om at fortsætte denne støtte.

⁵ Spørgeskemaet er gengivet i sin helhed som bilag 3.

⁶ Det er evalueringsudvalgets indtryk, at der knytter sig en betydelig usikkerhed til disse fremsendte lister fra nogle af projekterne. Eksempelvis er der eksempler på, at der er fremsendt en udvalgt publikation, der ikke fremgik af publikationslisten. Vi anser derfor listerne som udtryk for minimumsproduktion og er lidt forsigtige med at foretage alt for detaljerede analyser af eksempelvis projekternes produktivitet (antal publikationer/bevillinger). Se i øvrigt anbefaling herom på side 61.

på at belyse, hvordan vurderingen af indkomne ansøgninger foregår, samt hvilken rolle Programstyret i øvrigt spiller. Endelig har Center for Forskningsanalyse (professor Jesper Schneider) bistået udvalget i forhold til den bibliometriske analyse og vurderingen heraf.

Evalueringsudvalget har afholdt fire møder, hvor evalueringen er blevet tilrettelagt og foreløbige resultater og udkast til tekst har været drøftet. Herudover har udvalget være aktivt involveret i udkast til kapitler og udkast til den endelige version af rapporten, der også har været til kommentering i Forskningsrådet og i Programstyret.

4 Kundskab af høj videnskabelig kvalitet

"Har programmet bidraget til kundskab af høj videnskabelig kvalitet?"

Dette kapitel gennemgår og opgør omfanget og kvaliteten af den forskning, som VAM projekterne har givet anledning til.

Det konstateres, at projekterne på nuværende tidspunkt i gennemsnit har publiceret 14 publikationer. Næsten halvdelen af alle publikationer er publiceret på det højeste af de to niveauer, som den norske publiceringsindikator inddeler tidsskrifter, forlag mv. i. Det er en højere andel end samfundsforskning generelt, hvilket derfor ses som udtryk for, at VAM generelt har leveret forskning på højt niveau. Halvdelen af projekterne har endvidere formået at publicere på internationalt top-niveau.

En gennemlæsning af udvalgte publikationer fra 27 af projekterne bekræfter dette indtryk. Alle projekter har leveret forskning på højt niveau med indslag af internationalt topniveau. Gennemlæsningen efterlod endvidere et klart indtryk af, at mange af publikationerne omhandler empiriske problemstillinger med relevans for det norske samfund.

Evalueringsudvalget har som grundlag for vurderingen af videnskabelig kvalitet først opgjort den samlede VAM relaterede forskningsproduktion og derefter anvendt en kombination af bibliometriske data og bedømmelser baseret på læsning af en udvalgt publikation fra hvert af de projekter, der indgår i denne del af evalueringen (27 af de 29 projekter fremsendte en udvalgt publikation). I det følgende præsenteres resultaterne af evalueringen.

4.1 Forskningsproduktion

Det første forhold, udvalget har set på, er omfanget af den forskning, som VAM har givet anledning til.

For at få et overblik over omfanget af den videnskabelige produktion er samtlige 29 projektledere blevet bedt om at fremsende oversigter over de videnskabelige publikationer, som projektet har givet anledning til. Dette for at muliggøre en nøjere bibliometrisk analyse af de videnskabelige publikationer og deres videnskabelige niveau vurderet efter de gængse kriterier herfor.

I tabellen nedenfor er antallet af publikationer registreret i BFI systemet i de fremsendte lister fra de 29 projekter opgjort pr. 30/6 2016.

Tabel 4.1: Videnskabelige udgivelser, der er fremgået af oversigter fremsendt til evalueringsteamet

Artikler i antologier	Artikler i tidsskrifter	Monografier
79	335	11

Denne fordeling af publikationer afviger en del fra den generelle fordeling af publikationer på det samfundsvidenskabelige område, der blev fundet i evalueringen af den bibliometriske forskningsindikator⁷. I tabel 4.2 opgøres den relative fordeling på artikler i antologier, artikler i tidsskrifter og monografier for henholdsvis samfundsvidenskab generelt og for VAM.

Tabel 4.2: Fordeling af videnskabelige publikationer: VAM ift. generel fordeling inden for samfundsvidenskab 2009 og 2010

	Artikler i antologier	Artikler i tidsskrifter	Monografier
Generelt	38 %	54 %	7 %
VAM	18 %	79 %	3 %

Som det fremgår, er der i VAM publiceret markant flere tidsskriftartikler, end der blev på tværs af de samfundsvidenskabelige discipliner i årene 2009 og 2010, som evalueringen af den bibliometriske forskningsindikator omhandler. Dette kan indikere, at internationalt gennemslag gennem publicering i internationale tidsskrifter har fået højere prioritet i VAM projekterne end i den samfundsvidenskabelige forskning samlet set.

I forhold til de indrapporterede tal og publikationer kan det bemærkes, at det kan være vanskeligt at afgrænse, hvorvidt en publikation har baggrund i det VAM finansierede projekt, der afrapporteres fra. Langt de fleste af de involverede forskere var også aktive forskere på VAM programmets område før VAM og har derfor gennemført forskning inden VAM, der siden publiceres i VAM programperioden og måske derfor nu henregnes hertil. Og for den enkelte forsker indgår VAM i selve programperioden som én blandt flere aktiviteter, der kan give anledning til publicering, hvorefter der kan være vanskeligt præcist at afgrænse, hvilken publicering VAM har givet anledning til. Der kan derfor være elementer af skøn i indrapporteringen, der indebærer, at der medtages publikationer, hvis tilknytning til VAM ikke er så stærk.

Omvendt vil der for en række projekter være lang tid fra et projekts igangsættelse, til der er resultater egnede for publicering, og til tidsskriftartikler mv. er igennem den videnskabelige reviewproces og publiceres i et tidsskrift. I internationale tidsskrifter tager denne proces nemt 1-2 år. Dette forhold er baggrunden for, at evalueringsudvalget har valgt alene at inddrage projekter, der er ældre end 4 år eller afsluttede i vurderingen af den videnskabelige kvalitet (i alt 29 projekter). Alligevel har en række projekter gjort opmærksom på, at de endnu er langt fra at have publiceret alt, og der vil derfor kunne forventes en del yderligere publikationer i de kommende år.

⁷ NIFU-rapport 17/2012.

Men samlet set er de indrapporterede oversigter det bedste bud på en troværdig opgørelse af projekternes forskningsproduktion på nuværende tidspunkt. I forhold til nogle af projekterne formoder vi dog, at de fremsendte lister er ufuldstændige.

Hvert af de 29 projekter har i gennemsnit produceret 14 forskningspublikationer. Antal publikationer pr. projekt fordeler sig som angivet i tabel 4.3 nedenfor.

Tabel 4.3: Antal publikationer pr. projekt

Antal publikationer	0 – 9	10 – 19	20+
Antal projekter	9	13	8

Medianen er 12 og 1. og 3. kvartil henholdsvis 7 og 20 publikationer. Det er vigtigt at være opmærksom på begrænsningerne i en sådan simpel optælling. En monografi er f.eks. typisk en mere omfattende publikation end en tidsskriftartikel. Alligevel giver antallet af publikationer et brugbart indtryk af omfanget af publikationer fra VAM projekterne, som må betegnes som betydeligt.

Variationen i forskningsproduktionen på tværs af projekter kan have mange årsager. Flere af projektlederne har gjort opmærksom på, at det tager lang tid at indsamle de nødvendige data. F.eks. kan registerdata være tidskrævende at oparbejde til datasæt, der er klar til analyser. Udvalget har ikke behandlet projekternes forskellige videnskabelige produktion særskilt og har derfor heller ikke søgt dybere i mulige årsager til de forskelle, der på nuværende tidspunkt kan registreres.

De 29 projekter, der indgår i denne opgørelse, har i alt har fået bevilget 307 mio. kr. med et spænd fra 4,7 til 18,3 mio. kr. Den typiske projektstørrelse er 8-10 mio. kr.

Vi er forsigtige med at lave alt for detaljerede produktivetsopgørelser, men nedestående tabeller giver et indtryk af forholdet mellem bevillinger og forskningsproduktionen i porteføljen af de 29 projekter. Af tabel 4.4 herunder fremgår, at projekterne på nuværende tidspunkt i gennemsnit har produceret en videnskabelig publikation pr. 772.000 Nkr., de har fået bevilget.

Tabel 4.4: Udgift pr. publikation

	Laveste	Gennemsnit	Højeste
Nkr./publikation	315.000	772.000	3.982.333

Hvis man i stedet for gennemsnit ser på fordelingen af projekterne, bliver det igen tydeligt, at der er stor variation i forholdet mellem bevilgede midler og antal videnskabelige publikationer.

Tabel 4.5: Fordeling af projekter

	1. kvartil	Median	3. kvartil
Nkr./publikation	481.000	822.000	1.172.000

Samlet set er der – baseret på projekternes egne indberetninger af deres VAM relaterede forskningsproduktion – tale om en betydelig produktion. I det følgende ses på kvaliteten af forskningen ud fra bibliometriske kriterier herfor.

4.2 Bibliometrisk analyse

For at vurdere det videnskabelige niveau af de mange publikationer er der gennemført to typer af bibliometriske analyser:

1. Antal og andel af tidsskriftartikler, der i den norske publiceringsindikator (NPI) er kategoriseret på niveau 1 og 2
2. Antal tidsskriftartikler, der er publiceret i internationale toptidsskrifter.

Box 4.1: Den norske publiceringsindikator (NPI)⁸

Alle videnskabelige publiceringskanaler (videnskabelige tidsskrifter, serier, årsbøger, netsteder og bogforlag) er inddelt på niveau 1 eller 2. Niveau 1 er det laveste niveau, mens niveau 2 er det højeste niveau, der skal repræsentere publiceringskanaler, der:

1. opfattes som de mest ledende i brede fagsammenhænge og udgiver de mest betydelige publikationer fra forskellige landes forskere
2. til sammen udgiver omkring en femtedel af fagets videnskabelige publikationer.

Systemet er lavet, så ca. 20 % af publikationerne skal publiceres på niveau 2. Fordelingen af publiceringskanaler på niveau 1 og 2 foretages af i alt 82 fagudvalg, der udarbejder de såkaldte autoritetslister. Listerne justeres årligt, og forskere kan løbende komme med forslag til justeringer af listerne.

Publicering på niveau 1 og 2 giver således en bred indikation af den videnskabelige kvalitet af publikationerne fra VAM projekterne. Udvalget har imidlertid fundet, at denne indikator er så bred, at den ikke kan bruges til at sige, om publikationerne blot er af høj kvalitet, eller om de er på virkeligt højt internationalt niveau. Inddelingen på niveau 1 og 2 er derfor blevet suppleret med en analyse af, hvor mange af publikationerne der er på "internationalt toptniveau".

Box 4.2: "Internationalt toptidsskrift"

Udgangspunktet for denne analyse har været Thomson Reuters "Web of Science" (<https://webofknowledge.com>), som publicerer "Journal Citation Reports" årligt. Af denne database fremgår, hvor meget artikler fra forskellige tidsskrifter i gennemsnit citeres, hvilket kaldes tidsskrifternes impact factor. Samtidig er tidsskrifterne opdelt efter fagområder, som kan være både brede discipliner som nationaløkonomi, management, statskundskab, demografi og sociologi og mindre fagområder som offentlig forvaltning, social work, og ethnic studies". Et tidsskrift kan godt optræde inden for flere fagområder. Impact factor for et tidsskrift i et givet år opgøres både baseret på artiklerne publiceret det seneste år og artiklerne publiceret over de seneste 5 år (5 year impact factor)⁹.

Ved et internationalt top tidsskrift forstår vi et tidsskrift, der er i top 5 på 5 year impact factor listen for et fagområde i 2015 udgaven af Journal Citation Reports.

⁸ En fuldstændig beskrivelse af systemet findes på denne side: <https://npi.nsd.no/>

⁹ Den officielle definition er: "For et tidsskrift beregnes den 5-årige impact factor som summen af alle citationer, som artiklerne publiceret de seneste 5 år har fået i et givet år, divideret med antallet af artikler publiceret i tidsskriftet de seneste 5 år.

I bibliometriske analyser af videnskabelig kvalitet ses der ofte på citationer som et udtryk for, hvor mange andre forskere der anser en publikation som et bidrag til deres forskning og dermed kan siges at være af høj kvalitet.

Udvalget har valgt ikke at inddrage citationer som evalueringskriterium, da VAM projekterne helt overvejende endnu ikke kan have ført til publikationer, der i væsentligt omfang kan blive citeret af andre forskere pga. det tidlige tidspunkt evalueringen gennemføres på. Som tommelfingerregel skal man vente 5-10 år, før det kan opgøres, hvor meget en samfundsvidenskabelig publikation citeres.

4.2.1 Publicering på niveau 1 og 2

En gennemgang af i alt 425 publikationer fra de 29 VAM projekter giver en fordeling på niveau 1 og 2 som angivet i tabel 4.6 nedenfor.

Tabel 4.6: Publicering på niveau 1 og 2

	Bidrag til antologi	Artikel i tidsskrift	Monografi	I alt
Niveau 1	45	184	6	235
Niveau 2	34	151	5	190
Niveau 2 andel af samtlige publikationer	43 %	45 %	45 %	45 %

Der er betydelig variation mellem projekterne, idet et enkelt alene har publiceret på niveau 1, mens et enkelt andet alene har publiceret på niveau 2.

Tabel 4.7: Fordeling

	1. kvartil	Median	3. kvartil
Niveau 2/Niveau 1	29 %	38 %	58 %

Sammenholder man tallene med opgørelserne af de samfundsvidenskabelige tidsskriftartikler generelt i årene 2009 og 2010, der indgik i evalueringen af den bibliometriske forsknings-indikator, er der betydelig forskel. Generelt blev 35 % af alle samfundsvidenskabelige artikler i 2009 og 2010 publiceret i tidsskrifter på niveau 2¹⁰. Tidsskriftartiklerne i VAM bliver altså i højere grad publiceret i tidsskrifter på niveau 2, hvilket evalueringsudvalget ser som en indikator på, at projekterne generelt har formået at levere forskning på højt niveau.

Den høje andel af publikationer på niveau 2 peger imidlertid efter udvalgets mening også på en vigtig svaghed ved inddelingen på niveau 1 og 2; nemlig at den ikke giver mulighed for at skelne mellem forskning af høj kvalitet og international topforskning. Derfor har udvalget fundet det hensigtsmæssigt at supplere med en analyse af, hvilke internationale tidsskrifter der er publiceret i, for derved at kunne skelne forskning af høj kvalitet fra international top-forskning.

¹⁰ NIFU-rapport 17/2012 side 51.

4.2.2 *Publicering på internationalt topniveau*

Analysen af publicering på internationalt topniveau er foretaget ved at gennemgå de 335 tidsskriftartikler fra de 29 projekter publiceret i videnskabelige tidsskrifter for at se, om tidsskriftet indgår blandt de 5 mest citerede tidsskrifter inden for et fagfelt, jf. forklaringen i boks 4.2.

En sådan top 5 placering er således blevet brugt som indikator på videnskabelig topkvalitet. Det er vigtigt at understrege, at dette blot er én mulig indikator blandt flere mulige, og at den har indbyggede svagheder; fx at tidsskrifter, der ikke falder klart inden for et fagområde, sjældent er at finde blandt såkaldte top 5 tidsskrifter. Evalueringsudvalget er bevidst om disse begrænsninger, men på tværs af så mange publikationer, som VAM har givet anledning til, giver indikatoren alligevel et brugbart indtryk af, hvor meget international topforskning der er kommet ud af programmet.

Resultatet af denne analyse er, at 14 af de 29 projekter har publiceret artikler i tidsskrifter, der rangerer i top 5 opgjort på ovennævnte indikator. Tre af disse 14 projekter er ledet af kvinder. Der er i alt publiceret 31 artikler i top 5 tidsskrifter, hvilket vidner om høj videnskabelig kvalitet vurderet på dette kriterium. De fleste af de 14 projekter er lykkedes med at få en enkelt eller to artikler publiceret i top 5 tidsskrifter, mens nogle få projekter har publiceret et stort antal artikler i internationale toptidsskrifter. Det er udvalgets vurdering, at norsk forskning på enkelte områder er blevet placeret på den internationale forskningsarena.

Det skal i forlængelse af ovennævnte opgørelser bemærkes, at den norske kategorisering i niveau 1 og 2 ikke på alle punkter er i tråd med den rangering, der fremkommer ved at se på impact factor. Udvalget fandt således eksempler på tidsskrifter, der baseret på 5 year impact factor er internationale top (5) tidsskrifter, men som i det norske system var kategoriseret som niveau 1. Dette overrasker evalueringsudvalget.

4.3 **Analyse af udvalgte publikationer**

Som supplement til den bibliometriske analyse har evalueringsudvalget bedt projektlederne af de 29 projekter, hvis publicering på nuværende tidspunkt kan evalueres, om at udvælge den bedste publikation fra projektet.

Evalueringsudvalget har fået tilsendt 27 publikationer, som udvalget har læst og vurderet med henblik på dels den videnskabelig kvalitet af forskningen, dels karakteren af forskningen. Baggrunden for at supplere den bibliometriske analyse med bedømmelse af publikationer baseret på læsning af disse er, at videnskabelig kvalitet efter udvalgets opfattelse i sidste instans kun kan bedømmes ved faktisk at læse publikationer. En tilsvarende fremgangsmåde anvendes i øvrigt også ved stillingsbesættelser på forskningsinstitutioner.

En del af projektlederne har været i tvivl om, hvordan kriteriet "bedste" publikation skulle fortolkes. Flere projektledere har i spørgeskemaet givet udtryk for det vanskelige ved at skulle vælge blandt forskerkollegers publikationer og udpege enkeltpublikationer som

bedre end andre. Blandt begrundelserne for udvælgelsen genfindes tre typer af udvælgelseskriterier¹¹:

1. En del af projektlederne har holdt sig til de traditionelle kriterier for "bedste" publikationer og henvist til, at de er publicerede i internationale toptidsskrifter eller har opnået mange citationer.
2. En anden gruppe har udvalgt publikationer, som de finder repræsentative for det samlede forskningsprojekt og således er en god repræsentant herfor.
3. En tredje gruppe har udvalgt publikationer, som de finder centrale i forhold til VAM programmets indholdsmæssige eller metodiske fokus og formål.

Den enkelte projektleder har ofte anvendt flere af ovenstående typer af begrundelser. Evalueringsudvalget hæfter sig således ved, at projekterne har en bred forståelse af, hvad "bedste" publikation er – en forståelse, som ikke nødvendigvis handler om, hvilket tidsskrift man har publiceret i. Dette understøttes også af, at blot syv af de 14 projekter, der har publiceret i toptidsskrifter målt ved 5 year impact factor, har valgt én af disse publikationer som deres "bedste" publikation. Eller omvendt, at syv projekter, der har publiceret i tidsskrifter på internationalt topniveau, alligevel har valgt at fremsende en anden publikation som deres "bedste" publikation.

Udvalget har, udover en egentlig substantiel vurdering af indholdet, også kigget på forhold, såsom om publikationen inddrager forskere ansat ved udenlandske institutioner, og om den dækker flere af VAMs områder. De udvalgte publikationer kan således også beskrive andre af evalueringens spørgsmål end videnskabelig kvalitet og vil blive inddraget i de senere kapitler.

Det tilsendte materiale er hovedsageligt artikler til internationale tidsskrifter, men flere projekter har også indsendt antologier udgivet ved internationale forlag. Det tilsendte materiale viser således, at stort set alle projekter har valgt publikationer, der er publiceret internationalt.

De publikationer, som er blevet udvalgt, vidner om høj forskningskvalitet med enkelte publikationer på internationalt topniveau. Alle projekter, der har fremsendt publikationer, har præsenteret forskning af god kvalitet.

Der tegner sig således et billede af, at VAM programmet generelt er kendetegnet af høj videnskabelig kvalitet med eksempler på forskning på internationalt topniveau.

De tilsendte publikationer er endvidere kendetegnet ved i høj grad at være empirisk forankrede og i mindre grad teoretisk orienterede. Publikationerne er ikke ateoretiske, men ofte ligger deres bidrag i at teste eksisterende teorier eller undersøge veletablerede problemstillinger ved hjælp af nye og ofte bedre data. Set i lyset af VAM programmets karakter er det ikke overraskende, at bidragene i høj grad er empirisk forankrede. Publikationerne er som ofte også kvantitativt orienterede og i en del tilfælde baseret på registerforskning.

¹¹ Det enkelte projekts begrundelse for udvælgelsen fremgår af præsentationen af de 29 projekter i bilag 2.

En del af publikationerne analyserer effekter af helt bestemte policy tiltag, og stort set alle publikationer bidrager klart med empirisk kundskab om det norske velfærdssamfund.

4.4 Vurdering af videnskabelig kvalitet

VAM programmet har leveret en stor forskningsproduktion og forskning af høj kvalitet vurderet både i bredden og i dybden. Således har alle projekter (på nær et enkelt) publiceret på niveau 2. Samlet set er der publiceret i alt 190 tidsskriftartikler, bidrag til antologier eller monografier på niveau 2. Det giver en samlet andel på 45 % af samtlige publikationer på niveau 2, hvilket vurderes at være en høj andel. Tilmed har næsten halvdelen af projekterne formået at publicere artikler i tidsskrifter, der rangerer meget højt internationalt. Dette vurderer udvalget også som udtryk for høje ambitioner i VAM projekterne, og at de holder et højt internationalt niveau.

Dette indtryk har udvalget genfundet ved dets læsning af udvalgte publikationer. Der tegner sig således et billede af, at VAM programmet generelt er kendetegnet af høj videnskabelig kvalitet med eksempler på forskning på internationalt topniveau. Alle projekter, der fremsendte publikationer til udvalget, har præsteret forskning af god kvalitet. Udvalget noterer sig endvidere, at de tilsendte publikationer er kendetegnet ved i høj grad at være empirisk forankrede og i mindre grad teoretisk orienterede. Højt internationalt forskningsniveau ser således ud til at kunne gå hånd i hånd med studiet af empiriske velfærdsstatslige problemstillinger i en norsk sammenhæng.

5 Forskningsmetodisk og teoretisk mangfoldighed

"Har programmet bidraget til forskningsmetodisk og teoretisk mangfoldighed?"

Dette kapitel belyser spørgsmålet om forskningsmetodisk og teoretisk mangfoldighed på tre centrale parametre:

1. Hvilke metoder er anvendt i projekterne, og kombineres kvantitative og kvalitative metoder?
2. Arbejdes der sammen på tværs af fagligheder?
3. Studeres hidtil adskilte forskningstemaer nu i højere grad i sammenhæng?

Analysen viser, at der er opnået en høj grad af metodisk mangfoldighed i projekterne, og at de kombinerer kvantitative og kvalitative metoder. Analysen viser endvidere, at projekterne i høj grad er udtryk for en ambition om at arbejde sammen på tværs af fagligheder og med udgangspunkt i tværfaglige problemstillinger, samt at det i høj grad er lykkedes at realisere disse ambitioner. Men analysen viser også, at det er vanskeligere at fastholde den metodiske mangfoldighed og den tværfaglige tilgang i publikationerne.

For de projekter og forskere, der har fastholdt metodeflerhed og tværfaglighed, er der gode eksempler på, at det har givet et fagligt udbytte i form af nye modeller, begreber, metoder eller teorier eller i form af nye indsigter.

Det har været en central målsætning i VAM programmet at opnå metodisk og teoretisk mangfoldighed i forskningen. Det har også været et ønske med VAM at etablere samarbejde på tværs af fagligheder/discipliner, samt at skabe forskning på tværs af de hidtil adskilte forskningsområder velfærd, arbejdsliv og migration.

En yderligere målsætning i VAM har været at øge brugen af registerdata i norsk samfundsforskning. Forud for etableringen af VAM havde en gruppe under Forskningsrådet således konstateret, at mange norske registre ikke anvendes i forskningsøjemed og havde anbefalet et øget fokus på dette¹². Gøsta Esping-Andersen adresserede i sit indlæg på VAMs midtvejskonference i januar 2013 det samme tema i sin karakteristik af den norske velfærdsforskning forud for VAM:

*"Researchers make far too little use of high-quality quantitative data, such as Norway's unique registry-based longitudinal data or the GGS. This may have to do with the considerable time investment required to work with such data. But I also get the impression that there are too few Norwegian social scientists who possess the level of statistical and methodological skills required to work with complex data."*¹³

¹² Forskningsrådet 2008: "Forskning og fremtid – et kunnskapsgrunnlag for forskning om arbeid, velferd og migrasjon".

¹³ Esping-Andersens indlæg på VAMs midtvejskonference kan findes her: http://www.forskningsradet.no/prognnett-vam/Sentrale_dokumenter/1232443453178

Det har derfor været centralt i VAM dels at få bredt metodeanvendelsen ud, dels helt specifikt at få fremmet brugen af registerdata i forskningen.

Evalueringsudvalget har benyttet tre kilder til at belyse, om forskningen i VAM har imødekommet disse målsætninger:

1. Spørgeskema til projektlederne om deres metodeanvendelse
2. Gennemgang af abstracts for niveau 2 tidsskriftartikler¹⁴
3. Vurdering af de tilsendte "bedste" publikationer.

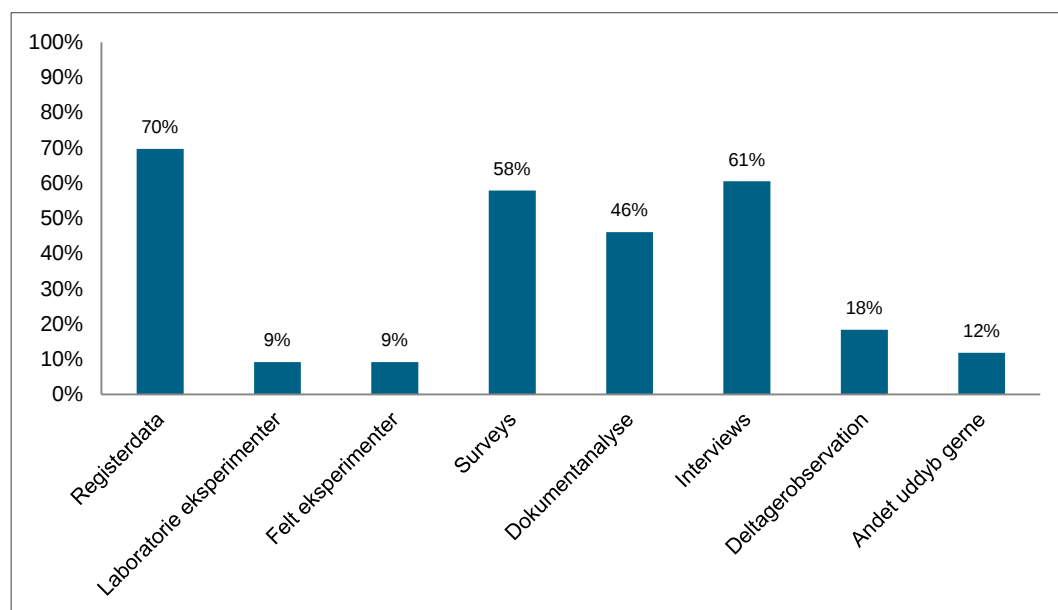
5.1 Anvendelse af metoder i projekterne

Spørgeskemabesvarelsene fra VAM projektlederne viser, at halvdelen af projekterne har haft en ambition om at kombinere kvalitative og kvantitative metoder. Flere projektledere fremhæver i deres spørgeskemabesvarelser Norges stærke position inden for registerdata og de muligheder, dette åbner.

60 % af de projektledere, der havde denne ambition, angiver, at ambitionen i høj grad eller i meget høj grad har kunnet realiseres. En del har svaret, at det endnu er for tidligt at vurdere dette.

Helt konkret er det registerdata, interviews, surveys og dokumentanalyse, der hyppigst bringes i anvendelse, hvis man spørger projektlederne, hvilket fremgår af figur 5.1 herunder.

Figur 5.1: Hvilke indsamlingsmetoder har været bragt i anvendelse i projektet og har efterfølgende skabt grundlag for publicering?

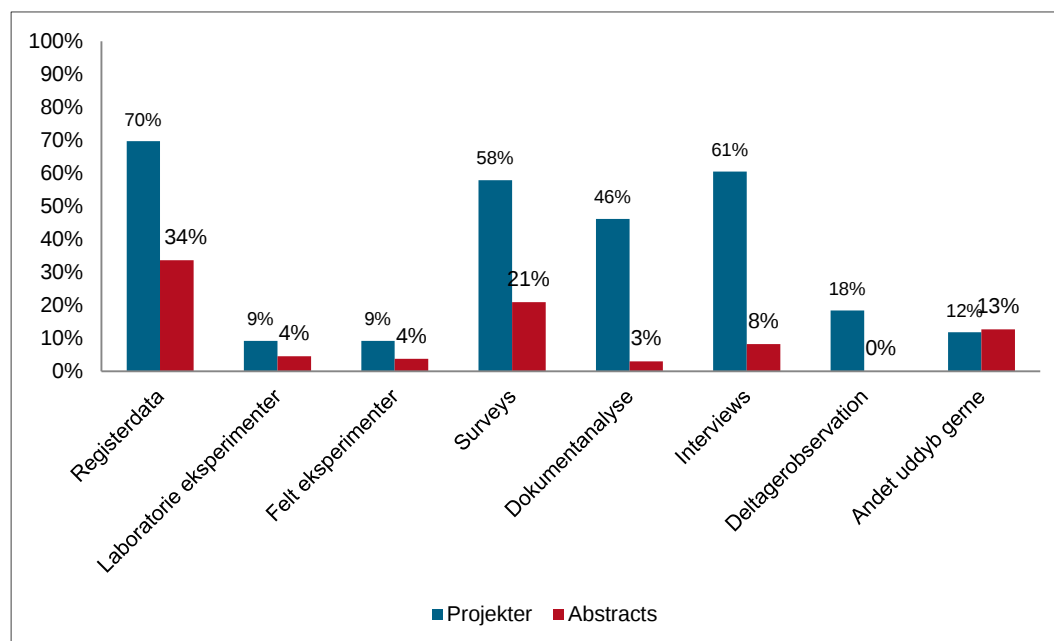
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt VAM projektledere, N=70

¹⁴ Der er gennemgået abstracts for 134 af de i alt 151 tidsskriftartikler, der er publiceret på niveau 2. Her blev metodeanvendelse, tvær-tematik, internationalt samarbejde og komparative studier undersøgt, mens tværvideenskabelighed ikke lod sig belyse.

Et flertal af projekterne har anvendt tre eller fire forskellige indsamlingsmetoder (41 ud af 70).

En gennemgang af abstracts for 134 tidsskriftartikler på niveau 2 viser imidlertid, at metodeflerheden ikke slår stærkt igennem til publicering af individuelle artikler. Her er der blot fem af tidsskriftartiklerne, der inkluderer data indsamlet med mere end én metode (4 %). I figur 5.2 er de anvendte metoder fundet i abstracts holdt op imod metoder anvendt i projekterne.

Figur 5.2: Anvendte metoder i projekter og fundet i abstracts

Tallene for projekterne er baseret på spørgeskemabesvarelser, mens tallene for abstracts er baseret på gennemgang af disse.

Forskellen mellem spørgeskemaet og gennemgangen af abstract kan bero på, at den fulde metodebrug ikke fremgår af abstracts. En anden forklaring kan være, at projekterne producerer en række publikationer, som kan bygge på forskellige metoder. Projektet som sådan kan sagtens kombinere flere metoder, selvom enkeltartikler ikke gør det. Omvendt er det tankevækkende, at så få tidsskriftartikler bruger mere end én metode. Det afspejler ikke nødvendigvis manglende interesse for flere metoder fra forskerne, men kan i lige så høj grad afspejle de krav, tidsskrifter stiller, og som i praksis vanskeliggør kombinationen af flere metoder.

Ser man nærmere på anvendelsen af registerdata, er den udbredt i VAM:

- 70 % af alle projekter anvender registerdata
- 8 ud af de 14 projekter, der har produceret på internationalt topniveau, har anvendt registerdata
- 11 af de 27 udvalgte "bedste" publikationer, som udvalget har vurderet, er baseret på registerdata.

Herunder er et eksempel på et af de projekter, der kombinerer anvendelsen af flere forskellige metoder – herunder registerdata – og som har formået at producere et antal tidsskriftartikler på internationalt topniveau.

Projekt 202478: "Marginalization in children. Evaluating a multilevel and transactional developmental model"

Gennemført ved NTNU SAMFUNNSFORSKNING AS i perioden 1/1 2011 – 31/7 2015. Projektsum 8 mio. kr.

We propose a general model of the emergence of childhood marginalization stipulating that contextual factors (e.g. neighborhood) affect the development of marginalization in children by means of altered interpersonal interactions with parents, teachers and peers and involving the child's own contributions to the process. Moreover, such marginalization processes may differ according to social categories (e.g. gender and social class).

The development of two types of marginalization will be examined in three different sub-projects: 1) Social exclusion and (2) Conduct problems. In addition we will address (3) The importance of the family and its context in the development and reproduction of marginalization.

Data collection began in 2007 – on a biennial basis on a probability sample of 1000 children (initially 4 years of age) and their families. Children are interviewed concerning relationships with parents, peers and teachers. Formal testing is conducted on vocabulary, intelligence, cognitive functioning, and attachment to parents. Parent-child interaction is directly observed. Parents provide information on children's conduct problems, temperament, social competence, and participation in leisure activities. Parents are also queried about their own mental health. Daycare personnel and school teachers provide information on their relationship to the child and children's social competence and conduct problems. These data will be coupled with routinely collected data on language, reading, math as well as with official registers.

Kilde: <https://www.hioa.no/eng/About-HiOA/Centre-for-Welfare-and-Labour-Research/NOVA/Projekter/Avsluttede/Marginalization-in-children.-Evaluating-a-multilevel-and-transactional-developmental-model>

Samlet set er der ingen tvivl om, at det i høj grad er lykkedes at få bragt registerdata i anvendelse. I mange projekter er det kombineret med andre dataindsamlingsmetoder. Det ser til gengæld ud til, at det kan være vanskeligt at lade metodeflerheden træde frem i abstracts.

5.2 Tværfagligt samarbejde

VAM programsekretariatet har selv opgjort fordelingen af projekter og bevillinger til forskellige fagdiscipliner. Denne opgørelse viser, at samfundsfaglige discipliner indgår i 81 af de 82 projekter, humaniora indgår i fem projekter, mens medicin og helsefag indgår i tre projekter og matematik og naturvidenskab i et enkelt projekt.

Inden for det samfundsvidenskabelige område vurderes 38 af projekterne at være tværeller flerfaglige. Disse projekter har fået bevilget 37 % af midlerne.

Helt overordnet er 97 % af midlerne i perioden 2009-15 gået til samfundsvidenskabelige discipliner, 2 % til humaniora og 1 % til medicin og helsefag, mens matematik og naturvidenskab har fået 0,01 %.

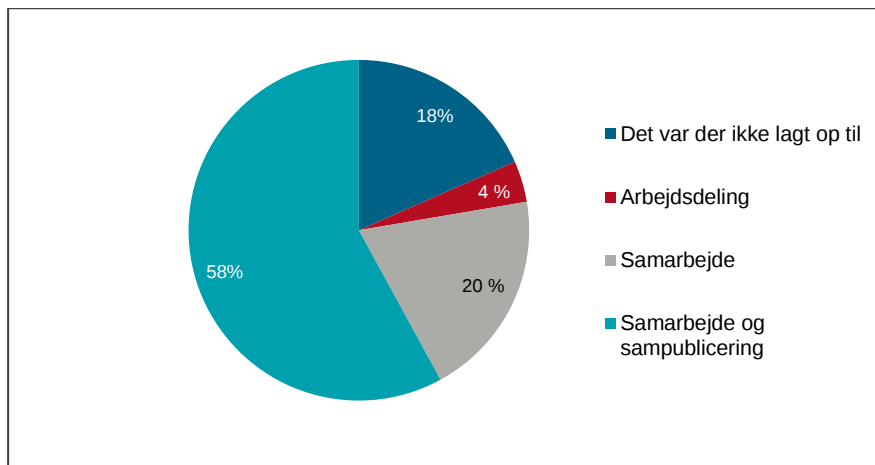
Som supplement hertil er projektlederne blevet spurgt om, dels hvilken grad af samarbejde der var lagt op til i ansøgningen, dels i hvilket omfang intentionerne i praksis har ladet sig gennemføre.

Der er i den forbindelse skelnet mellem tre forskellige grader af samarbejde:

1. Teamet rummer forskellige fagligheder, der dog primært arbejder hver for sig (**arbejdsdeling**)
2. Teamet arbejder sammen på tværs af fagligheder, men publicerer hver for sig i deres respektive fagspecifikke tidsskrifter (**samarbejde**)
3. Teamet arbejder sammen på tværs af fagligheder og publicerer sammen (**samarbejde og sampublicering**).

Figur 5.3 viser, at flertallet (58 %) planlagde og havde intentioner om den mest vidtgående form for tværfagligt samarbejde (at arbejde og publicere sammen på tværs af forskellige fagligheder). Omvendt har 18 % ikke lagt op til at arbejde sammen på tværs af fagligheder.

Figur 5.3: I hvilken grad var der i projektansøgningen lagt op til at arbejde sammen på tværs af fagligheder (fx økonomi og statskundskab)?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt VAM projektledere, N=70

Som opfølgning herpå er projektlederne blevet spurgt, i hvor høj grad deres intentioner om samarbejde i praksis lod sig gennemføre i projekterne. Svarene viser, at projekter med den højeste ambition (samarbejde og sampublicering), også er dem, der i højeste grad har realiseret ambitionen.

For de udvalgte "bedste" publikationer er billedet dog lidt anderledes. Kun få af de "bedste" publikationer er tværvideenskabelige i den forstand, at de er publiceret af forskere fra forskellige discipliner. Flere af dem er dog tværvideenskabelige forstået på den måde, at f.eks. økonomer arbejder med forskningsspørgsmål, som typisk er blevet undersøgt inden for demografi. Spørgsmålet om tværvideenskab lod sig ikke på en sikker måde belyse i gennemgangen af abstracts.

Herunder er et eksempel på et af de projekter, der har arbejdet tværfagligt (og i øvrigt også har anvendt en række forskellige metoder).

Prosjekt 202466: "Juridification and social citizenship"

Prosjektet er gjennomført ved Det juridiske fakultet ved Universitet i Bergen i perioden 1/1 201 – 15/9 2015. Prosjektsum 13.670 mio. kr.

This study aims to contribute to filling this gap through multidisciplinary and empirically grounded analyses of judicialisation processes pertaining to welfare, labour and migration. In this context, social citizenship means the possibilities available to individuals and groups to participate in and be active members of society ("medborger") and thus practice active citizenship. Participation in the labour market is an important indicator of social citizenship, as vulnerable groups are often systematically excluded from work opportunities. Social citizenship cannot, however, be limited to integration in the labour market. It also includes participation in other social fields (e.g. civil society). Social marginalisation means that someone is partly or totally excluded from social citizenship. Marginalisation will thus not only be seen in terms of individual responsibility and the misdistribution of benefits and burdens among society's members, but also as something rooted in social patterns of representation, interpretation and communication. From a judicialisation perspective, our focus will primarily be on the relationship between different legal arrangements and social citizenship studied from both normative and empirical angles.

Kilde: <http://www.uib.no/fq/demrett/43191/juridification-and-social-citizenship>

5.3 Er adskilte forskningsområder blevet samlet?

VAM programmet er opstået ved en sammenlægning af tre hidtil adskilte forskningsprogrammer¹⁵. Formålet hermed var at få de empiriske områder velfærd, arbejdsliv og migration studeret i sammenhæng. Evalueringsudvalget er blevet bedt om at vurdere, om det er sket.

Direkte adspurgt angiver 68 % af projektlederne, at der i projektansøgningen var en ambition om at arbejde på tværs af mindst to af programmets tre temaer.

Dernæst er de projektlederne, der havde denne ambition med deres projekter, blevet spurgt, om ambitionen har kunnet føres igennem til publicering. Det er tilfældet for 65 % af dem.

"Målet med prosjektet er helt klart å bidra til teoretisk og begrepsmessig nyskaping/fornyelse ved at prosjektet kobler temaer som hittil i hovedsak har vært behandlet forskningsmessig hver for sig".

VAM projektleder

Syv af de 14 projekter, der har publiceret på internationalt topniveau, er tværtematiske.

Gennemgangen af de udvalgte publikationer viser, at 11 af de 27 publikationer kan betegnes som tværtematiske (41 %). Gennemgangen af de 134 abstracts viser, at 27 af disse er tværtematiske (20 %).

Samlet set synes projekterne som sådan i betydelig grad at være tværtematiske. Det er indtrykket, at mange af projekterne omhandler problematikker og empiriske fænomener, der går på tværs af to af de tre temaer i VAM. Den tematiske opdeling synes således

¹⁵ Program for velferdsforskning, Program for arbejdslivsforskning og Program for internasjonal migrasjon og etniske relationer (IMER)

mere at handle om organisatoriske skel i administrationen end om skel i den videnskabelige verden. Set fra et forskningsmæssigt synspunkt er det eksempelvis helt naturligt at undersøge migration og velfærd under ét. Faktisk ville det ud fra et forskningsmæssigt synspunkt være naturligt også at inddrage sundhedsforskning i VAM programmet.

Men det er samtidigt tydeligt, at det kan være vanskeligt at føre den tværtematiske tilgang igennem til publiceringen. Det er muligt, at de studerede abstracts ikke yder de fulde tidsskriftartikler retfærdighed i forhold til den tematiske afgrænsning, men der kan omvendt være en tendens til at formulere forskningsresultaterne, så de passer ind i eksisterende teoretiske og tematiske diskurser, hvorved det tværtematiske trænges i baggrunden.

5.4 Effekt af mangfoldighed

Større metodisk mangfoldighed, tværfagligt samarbejde og tværtematisk forskning har været et klart mål med VAM. Projektlederne er derfor blevet spurgt, hvorvidt den metodiske, teoretiske eller emnemæssige mangfoldighed har medført udvikling af nye modeller/perspektiver. 55 % af projektlederne har svaret bekræftende på dette spørgsmål. En projektleder skriver fx:

"Prosjektet har bidratt til å utvikle nye modeller for menneskelig motivasjon. Spesielt modeller for hvordan hensyn til en rettferdig inntektsfordeling påvirker økonomiske valg. Koblingen mellom økonomi og filosofi og mellom økonomi og psykologi har vært viktig for dette arbeidet".

Af kommentarerne til spørgeskemabesvareelserne fremgår det, at det tværfaglige arbejde i flere tilfælde vurderes at have ført til udvikling af nye modeller, begreber, metoder eller teorier.

Derudover nævnes også ny indsigt og øget forståelse som et vigtigt resultat af den tværfaglige tilrettelæggelse af projekterne:

"Ved å kople sammen årsaker til migrasjon og planer om retur har spørsmål knytta til for eksempel arbeidsliv og familieliv blitt belyst på nye måtter og bidratt til å bringe både sosiologiske perspektiver og migrasjonsteorier videre".

Herunder er gengivet nogle flere eksempler på, at projektlederne har fundet, at den tværfaglige tilrettelæggelse har bidraget til at skabe enten nye modeller, begreber mv. eller har skabt grundlag for nye indsigter.

Nye analysemodeller/begreber/teori	Ny indsigt
– "(...)projektet jobbet fram begrepet 'precarious inclusion'	– "Bidratt til en bedre forståelse av økonomiske og moralske valg gjennom bruk av økonomiske eksperimenter. Koblingen til filosofi og psykologi har vært viktig. Det samme har samarbeidet med arbeidsmarkedsøkonomene og koblingen mellom registerdata og data fra økonomiske eksperimenter"
– "Samarbeid med matematisk kompetanse har bidratt til utvikling av nye statistiske verktøy spesielt egnet til analyse av store register-databaser. Dette har muliggjort bruk av nye analyseteknikker med fokus på identifikasjon av kausale sammenhenger"	– "Det er nok vanskelig å gjøre krav på å ha etablert

– "Prosjektet er et foregangsprosjekt for teoriutvikling ift. likestillingen mellom kjønnene, nærmere sagt kvinners valg mellom arbeid og omsorg"

nye teoretiske perspektiver, men prosjektet har utvilsomt bidrat til nye, empirisk funderte teoretiske innsikter om sammenhengen mellom velferdsstat, sosial ulikhet og levekår, dels pga av emnemessig mangfoldighet.

Læsningen af de udvalgte "bedste" publikationer giver dog i højere grad et billede af forskningen i VAM programmet som værende mere fokuseret på empirisk afprøvning af eksisterende teorier end på udvikling af nye.

5.5 Samlet vurdering

VAM har som mål at stimulere forskningsmetodisk og teoretisk mangfoldighed, og gennemgangen af projekternes metodeanvendelse og tværfaglige og tværtematisk samarbejde har vist, at det i høj grad er slået igennem i den måde, projekterne tilrettelægges på.

Analysen har samtidigt vist, at det er vanskeligere at fastholde den metodiske mangfoldighed og den tværfaglige tilgang i publikationerne. Dette kan skyldes, at tidsskrifterne er mere monofaglige, eller at forskerne i forhold til publicering holder sig mere til deres kendte arbejdsmetoder.

Projekterne er i høj grad udtryk for en ambition om at arbejde sammen på tværs af fagligheder, og projektledere med disse ambitioner angiver, at det i høj grad er lykkedes. Det samme er tilfældet i forhold til tværtematisk samarbejde.

For de projekter og forskere, der har fastholdt metodeflerhed og tværfaglighed, er der ifølge deres egen vurderinger gode eksempler på, at det har givet et fagligt udbytte i form af nye modeller, begreber, metoder eller teorier eller i form af nye indsigter.

6 Internationalisering

"Har programmet bidraget til at styrke internationalt forskningssamarbejde, og er forskningsdagsordenen på programmets områder blevet mere international?"

Det har været et mål for VAM at styrke det internationale forskningssamarbejde og stimulere til generel internationalisering af forskningsagendaen inden for programmets områder for derved at opnå øget kvalitet og relevans i forskningen. Dette skulle forfølges ved at stimulere til internationalt forskningssamarbejde, flere komparative studier og bidrage til at øge antallet af norske forskere og miljøer, der opnår finansiering fra internationale kilder.

Evalueringen har vist, at rigtig mange projekter og forskere indgår i internationale samarbejder. Dog er der ikke så mange projekter, der er komparative, og det er kun meget få projekter, der har opnået finansiering fra internationale kilder.

6.1 Internationalt samarbejde

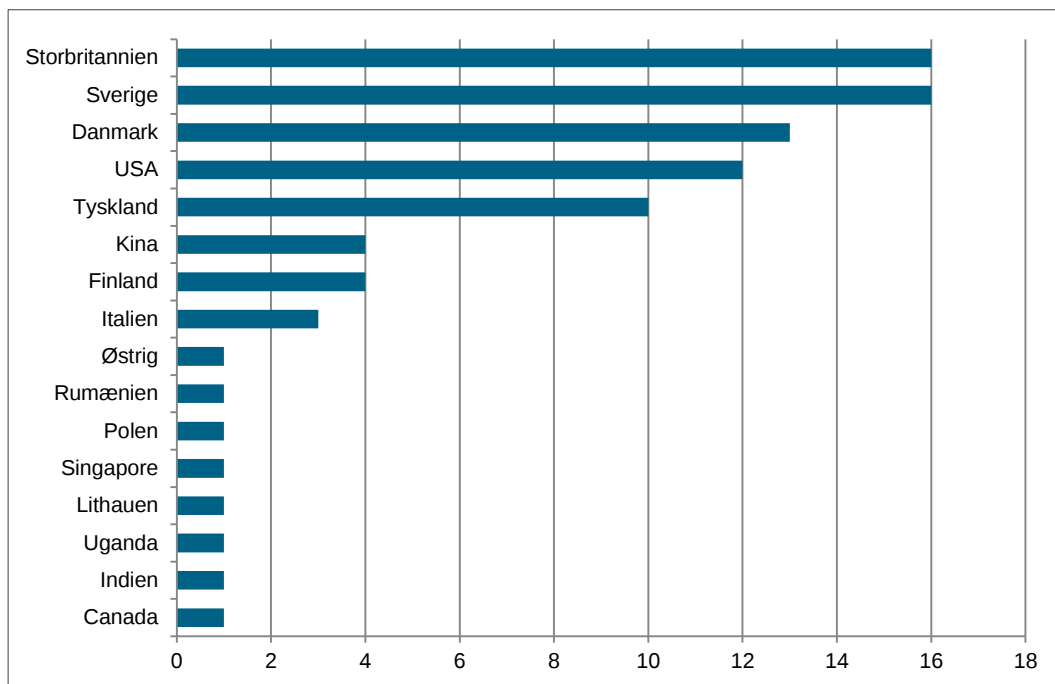
Det er ønsket med VAM at fremme internationalisering for derigennem at udvikle kvaliteten af den norske forskning. Det indgår i programplanen, at Norge i høj grad er afhængig af at kunne hente kundskab uden for landets grænser for at kunne udvikle velfærdssamfundet. Det fremgår endvidere, at det er vigtigt, at norske forskere indgår i forpligtende forskningssamarbejder med forskere og forskningsmiljøer i lande, hvor forskningen er af høj kvalitet og relevant for de spørgsmål, som VAM forskerne tager op.

VAM har stillet krav om, at der blev indgået formaliserede aftaler med de internationale forskeres hjem-institutioner. Der foreligger derfor oversigter over, hvilke projekter der har indgået aftaler med forskningsinstitutioner både internt i Norge og internationalt.

I 40 projekter er der indgået 86 aftaler med internationale forskningsinstitutioner fra 16 forskellige lande. I grove træk er det således halvdelen af alle projekter, der samarbejder internationalt, og de har i gennemsnit to samarbejdsaftaler hver.

En gennemgang af ansøgningerne til de projekter, som aftalerne er knyttet til, viser, at de varierer fra tæt involvering af internationale forskere i udvikling og gennemførsel af projektet, til mere perifer produktion af internationale cases, der kan tjene som perspektivering for norske studier. Figur 6.1 nedenfor viser, hvor mange aftaler der er indgået med hvert af de 19 samarbejdslande.

Figur 6.1: Antal internationale aftaler fordelt på samarbejdslande

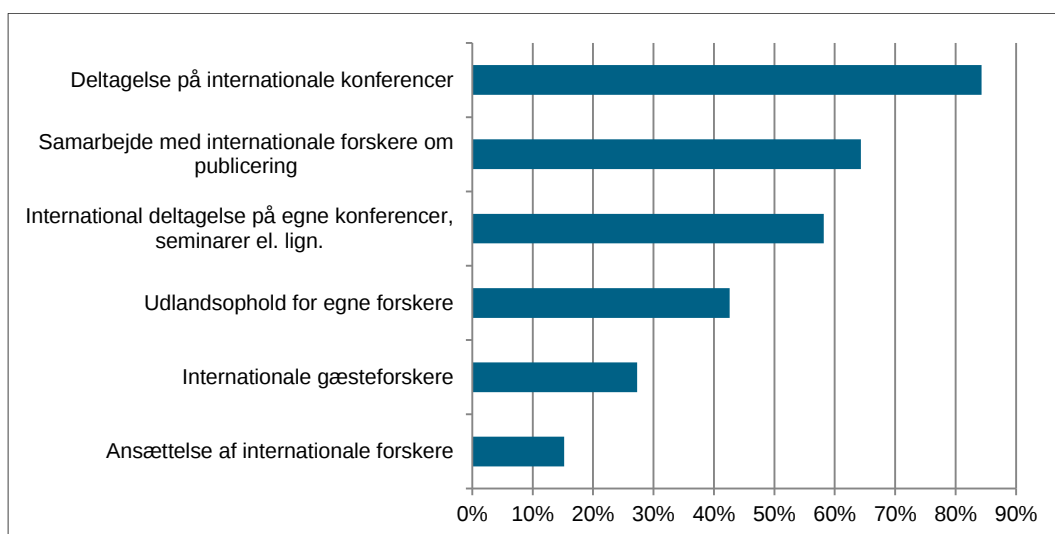

Kilde: Oversigt over internationale samarbejdsaftaler fremlagt af Forskningsrådet

Som det fremgår af figuren, så samler samarbejdsaftalerne sig meget om 5 af landene, der står for 78 % af alle samarbejdsaftaler, mens en række lande kun optræder med en enkelt samarbejdsaftale.

Internationalt samarbejde kan imidlertid antage mange andre former end egentlige forskningssamarbejder. Figur 6.2 viser, hvilke former for internationalt samarbejde projekterne har indebåret.

Figur 6.2: Hvilke typer internationalt samarbejde har projektet indebåret?

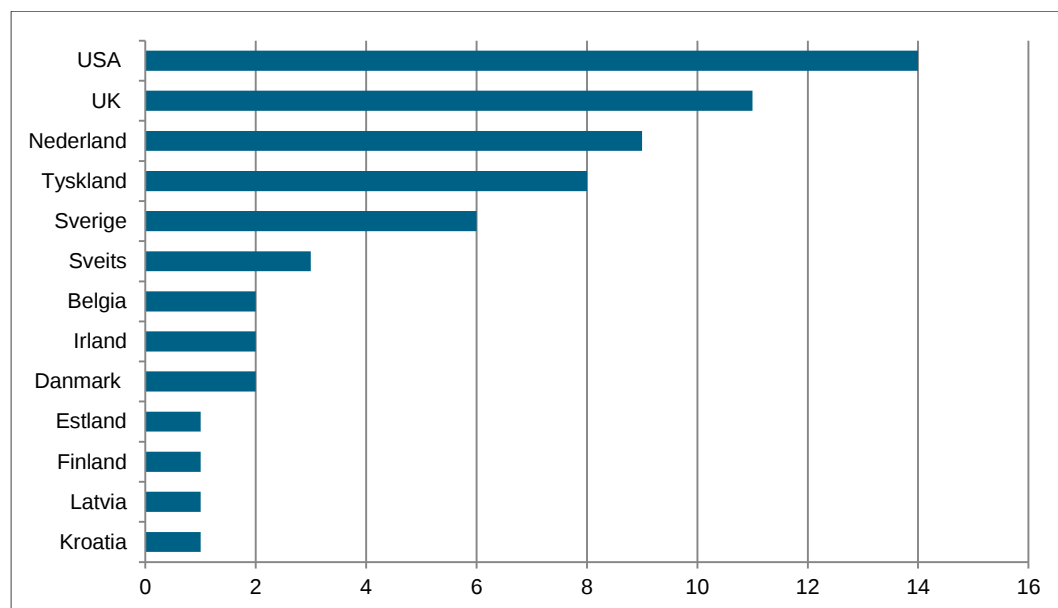
Kilde: Spørgeskema til VAM projektledere, N=70

Mest udbredt er deltagelse på internationale konferencer i udlandet (84 %), efterfulgt af samarbejde med internationale forskere om publicering (64 %). 58 % af projekterne har haft international deltagelse på egne konferencer. Ser man på mere længerevarende former for samarbejde, er det relativt hyppigt, at egne forskere tager på udlandsophold (43 %), eller omvendt at projekterne har haft internationale gæsteforskere (27 %) eller har ansat internationale forskere (15 %).

Samarbejdet genfindes i publikationerne. I de udvalgte publikationer, som evalueringsudvalget har læst, er omkring halvdelen af bidragene samfattet med udenlandske forskere. Af gennemgangen af abstracts fremgår, at 39 % af de analyserede tidsskriftartikler er skrevet i samarbejde mellem norske og internationale forskere. Det ses endvidere, at de samme hold af norske og internationale forskere ofte publicerer flere tidsskriftartikler sammen.

Figur 6.3 viser fordelingen af gæsteforskere på hjemlande. Denne matcher i store træk fordelingen af lande med samarbejdsaftaler og orienterer sig imod USA og Vesteuropa.

Figur 6.3: Fordeling af gæsteforskere på hjemlande

Kilde: Spørgeskema til VAM projektledere, N=70

I vurderingen af VAMs bidrag til internationaliseringen af forskningen er det relevant at se på, hvorvidt samspillet med internationale forskere foregår med allerede kendte kontakter, eller om VAM projekterne har givet anledning til etablering af nye internationale kontakter.

En overvejende del af projekterne (60 %) har samarbejdet med både kendte og nye kontakter. Resten af projekterne deler sig i to lige store grupper, der enten alene har arbejdet med nye (20 %) eller med kendte internationale kontakter (20 %). Samlet set er det vanskeligt at afgøre præcist, hvor mange nye internationale kontakter der er knyttet, men der er samlet set ingen tvivl om, at de norske forskere har fået styrket deres

internationale ophæng og er blevet yderligere integreret i det internationale forskersamfund inden for temaområderne.

Endelig er der set på, om VAM har ført til øget finansiering fra internationale programmer, sådan som det også var ønsket. Det er på nuværende tidspunkt kun tilfældet for fem af projekterne, der har opnået finansiering fra: NORFACE, Peder Sæter Grant (USA) og NBER Retirement Research Center.

6.2 Komparative studier

En særlig variant af internationalt samarbejde omhandler komparative studier, hvor norske forhold sættes i forhold til og sammenlignes med forhold i andre lande. Komparative studier kan således både være en forskningsmæssig metode, der understøtter ny erkendelse om sammenhænge i det norske samfund og dermed styrker forskningen. Og det kan være en måde at sætte norske forhold i perspektiv og informere norske aktører uden for forskningsverdenen om, hvordan udvalgte samfundsforhold eller -sektorer kan være indrettet, hvilket kan give inspiration til håndtering af udfordringer i det norske samfund.

Blandt de udvalgte publikationer, som udvalget har læst, inddrager de fleste alene norske data. Kun 7-8 af dem er tilrettelagt som komparative studier. Det samme genfindes i de undersøgte abstracts. 70 % af tidsskriftartiklerne omhandler alene norske forhold, mens 18 % omhandler internationale forhold. Fra den resterende gruppe fremgår det ikke af abstractet, hvilket område artiklen er baseret på.

Overordnet ser det således ud til, at den komparative tilgang findes i VAM projekterne, men den er ikke udbredt.

Projekt 194372: "Nordic models facing crisis: Implications for labour market adjustment and inclusion"

Projekt gennemført ved FAFO Institutt for Arbeidsliv- og Velferdsforskning AS i perioden 15/9 2009 – 1/2 2014. Projektsum 5,0 mio. kr.

This project aims to compare the implications of the global crisis for workforce adjustment at company level and for perceptions of employment security and risk in the Nordic labour forces. While the Nordic models won praise for their ability to adapt and recover after the homemade crises of the 1980-90s, the recent crisis has to varying degree faced the Nordic models with a severe test of their capacity to cope with a massive external demand shock. Our aim is to conduct comparative studies of the social actors' roles in company decision-making (in selected branches) when it comes to handling large scale adjustments in production and workforces. To what extent does the foreseen interplay between income security arrangements, labour market regulations and policies, and industrial relations actor strategies at company level contribute to maintaining high levels of mobility, participation, and inclusion in the labour market? How do economic considerations, power relations, and norms of justice, equity and seniority interact in shaping decisions concerning dismissals, work-sharing, cost-cutting, job-protection and training in company workforce adjustments? How do such selection processes affect vulnerable employee groups? Case studies of such issues will be combined with survey studies of variations in individual perceptions of employment risk and security across countries and groups. How do such variations correspond with personal experience and coping strategies, and how are they influenced by (national) variations in public institutions and policy responses to the crisis? By comparing how labour market institutions and actors react to the crisis, shape employment outcomes, and manage or not to prevent undesirable consequences in the Nordic countries the study can generate academically and politically useful insight.

Kilde:

<http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheaderna me1=Content-Disposition%3A&blobheadervalue1=+attachment%3B+filename%3DProsjektkatalog-nyeinnvilgede2009ENG.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1274460434842&ssbinary=true>

6.3 Udbytte af internationalt samarbejde

Som et sidste element har evalueringsudvalget set på, hvilket udbytte forskerne mener at opnå ved at indgå i internationalt samarbejde. Der ser generelt ud til at være tre perspektiver på udbyttet af det internationale samarbejde:

1. Metodisk og teoretisk kompetence
2. Udvikling af nye perspektiver og problemstillinger
3. Aktualitet og netværk.

Det første aspekt handler om den ressource, der ligger hos de internationale samarbejdspartnere både i form af metodisk og teoretisk kompetence, men også konkret adgang til datasæt eller anden empiri, der muliggør gode empiriske undersøgelser:

"Begrepsutvikling, teoriutvikling, komparativ innsikt og empirisk grunnlag". Flere af projektlederne udtrykker samtidig, at samarbejdet med internationale forskere har givet projektet *"den nødvendige internationale tyngde"*, hvilket er en hyppig opfattelse af udbyttet.

Det næste aspekt af fordele ved internationalt samarbejde er lidt mindre håndfast i den forstand, at det omhandler generel udvikling af nuancerede problemstillinger og nye perspektiver. Herunder er der en grundlæggende forståelse af det internationale samarbejde som noget, der bringer projektets forskning "videre" i form af inspiration og idéer. Denne form for internationalt udbytte er samtidig også mere 'udadvendt' på den måde, at internationale forskere bidrager til skabe fokus på andre forhold med nye perspektiver, eks. *"(...) skape ny innsikt om viktige temaer utover det særnorske"* og *"(...) bygge bro mellom VAM programmets fokus på Norge og spørsmål som er av internasjonal relevans"*.

Og endelig er det tredje og sidste aspekt af udbytte, at internationalt samarbejde er med til at synliggøre norsk forskning uden for Norge og bringe norske forskere frem på forskningsfronten. Internationalt samarbejde etablerer kontakter og netværk og giver mulighed for forskningsophold, internationale konferencer og gæsteforskere på de seneste og mest aktuelle områder. Det giver samtidig mulighed for at dele viden og blive kendt i større fagkredse: *"(...)samarbeidet gjort at vår forskning har blitt vesentlig mere kjent utenfor Norge"*.

Samlet set er der en opfattelse af det internationale samarbejde som en grundlæggende og central del af forskningen: *"Det internasjonale samarbeidet har vært helt sentralt i dette arbeidet"*.

"Spørsmålet om utbyttet av internasjonalt samarbeid bliver med andre ord litt som å spørre om utbyttet av å bruke PC i forskningen. Jo, det er en naturlig del av hverdagen, og det er vanskelig å tenke seg noe annet".

Herunder er gengivet et antal eksempler på de forskellige former for udbytte af det internationale samarbejde.

	Metodisk og teoretisk kompetence – læring/indsigt – adgang til materiale	Udvikling af nye perspektiver og problemstillinger	Aktualitet og netværk
Budskaber + citater	– Adgang til førende forskere – Internationale eksperterets indsigt – Metodisk og teoretisk kompetence – Substantiel læring – Diskussionspartnere – Tilgang til spisskompetanse som utdyper forskergruppens kompetanse, dvs. læringsmuligheter – Adgang til store datasæt – "Muligheten til komparasjon, utvidelse av kompetanseområde og datagrunnlag" – Nødvendig for at gjennomføre gode empiriske undersøgelser – "Begrepsutvikling, Teoriutvikling, komparativ innsikt og empirisk grunnlag" – "Vi har dermed kunnet "kjøpe" kompetanse og data utfra"	– "Forskningen blir mer nyansert og perspektivrik" – Nye perspektiver på forskningen – "setter den norske utviklingen i et komparativt perspektiv" – "(...) skape ny innsikt om viktige temaer utover det sæmorske" – "Lærerikt, stimulerende, tverrfaglig samarbeid med nye perspektiver" – "(...) bygge bro mellom VAM programmets fokus på Norge og spørsmål som er av internasjonal relevans"	– Være fremme på forskningsfronten – Deltage i de mest aktuelle debatter – "(...) helt avgjørende for å kunne gi prosjektet tyngde i det internasjonale forskningsfeltet" – Forskningsophold, internasjonale konferencer, gjesteforskere – Etablering af kontakter/netværk – Blive kendt i en større fagkreds – "Forskergruppens internasjonale profil er styrket i løpet av prosjektperioden" – "(...)samarbeidet gjort at vår forskning har blitt vesentlig mere kjent utenfor Norge" – Utvidelse af netværk for yngre forskere – Publikationer og workshops

Der var i de åbne felter i spørgeskemaet i alt 29 projektledere, der gav eksempler på udbytte, der kan henføres til metodisk og teoretisk kompetence, mens der var 15 projektledere, der gav eksempler på hver af de to øvrige typer af udbytte.

6.4 Vurdering af internationalisering

Evalueringen har vist, at langt de fleste projekter indgår i internationale sammenhænge, og at rigtig mange indgår i egentlige samarbejder. Der kan dog også i porteføljen af VAM projekter findes eksempler, hvor internationalt samarbejde fylder meget lidt.

Intentionerne om international orientering føres i høj grad igennem i projekterne, og – i modsætning til de forskellige aspekter af mangfoldighed – slår internationaliseringen også igennem i publiceringen. Dog er der ikke så mange projekter, der er egentligt komparative, ligesom kun meget få projekter har opnået finansiering fra internationale kilder.

7 Kapacitetsopbygning

Har VAM skabt grundlag for langsigtet kundskabsopbygning?

Det er ønsket med VAM at sætte sig varige spor. Programmet vil prioritere projekter, der kan bidrage til at udvikle og styrke gode forskningsmiljøer for derigennem at bygge brede og kompetente kundskabsbaser inden for VAM feltet. Som en anden af sine strategiske prioriteringer skal VAM bidrage til kompetenceopbygning inden for VAMs område, så forskere inden for dette felt bliver godt repræsenterede, efterhånden som generationsskiftet inden for norsk samfundsforskning gennemføres. Integration af ph.d.-stipendiater og/eller post.doc. stipendier i forskningsprojekterne vil derfor blive tillagt vægt ved vurderingen af dem.

For at belyse dette har udvalget inddraget uddannelse af ph.d.'er, videreførelse af projektaktiviteter efter udløb af deres finansiering, samt etablering af nye forskningsmiljøer og -relationer affødt af VAM som indikatorer på langsigtet kundskabsopbygning.

Vurderingen er, at VAM må antages at have skabt grundlag for varig effekt. VAM har tilført både øget forskningsmæssig kapacitet og stærkere fokus på temaerne i de eksisterende forskningsmiljøer. Derudover er det evalueringsudvalgets vurdering, at der er sket en betydelig kundskabsopbygning i den forstand, at mange forskere har opnået kendskab til registerdata og har opbygget kompetence til at håndtere disse.

I forlængelse af evalueringen af forskningsmæssig kvalitet samt metodisk mangfoldighed og internationalisering har evalueringsudvalget undersøgt, om effekten af VAM har en varig karakter, eller om der er risiko for, at VAM enten har finansieret forskning, som man også kunne have opnået uden VAM, eller om VAM for en periode har boostet forskningen inden for dets temaområder, men at effekten aftager, hvis programmet ophører.

Evalueringen har helt overvejende fokus på, hvilken forskning VAM har givet anledning til, hvilken forskningsmæssig kvalitet den har haft, og hvad der er gjort for at formidle forskningen. Men set i forhold til en mere varig effekt, er det ikke kun kvalitet, der er relevant at vurdere. Det er også relevant at se på, om VAM har ført til en varig større forskningsvolumen og -kapacitet, der også på længere sigt vil sikre, at der bliver forsket i velfærd, arbejdsliv og migration. Og endelig kan det være relevant at inddrage, om der er opbygget miljøer, der vil fastholde fokus på VAMs temaer på længere sigt.

Dette fokus på opbygning af ny forskningsmæssig kapacitet/volumen skyldes en opmærksomhed på, at store bevillinger til et område kan få den effekt, at man tiltrækker forskere, der enten i forvejen studerede velfærd, arbejdsliv og migration, eller som nu har gjort det for en kort stund for derefter at finde tilbage til deres normale forskningsfelter, når bevillingen udløber. Eller om VAM er lykkedes med at sætte sig varige spor, der samlet set betyder en styrkelse af feltet og en kundskabsopbygning, der på langt sigt kan være understøttende for politikudvikling.

Et væsentligt element i opbygning af langsigtet forskningskapacitet er uddannelse af ph.d.'er, der fortsætter som forskere.

VAM projekterne har i alt finansieret 59 ph.d.- og post.doc.-stipendier. Heraf er 13 fortsat ph.d.-studerende. Af de resterende 46 ph.d.'er er 33 blevet ansat som forskere på den samme forskningsinstitution, som de gennemførte deres ph.d. eller post.doc. ved. Seks er blevet ansat som forskere på andre forskningsinstitutioner, tre er blevet konsulenter, mens det ikke har været muligt at finde oplysninger om de sidste fire. Godt halvdelen af alle ph.d.-stipendiater og post. docs. er kvinder.

Der er således tilført området et betydeligt antal nye forskere, der kan forventes at fastholde et forskningsmæssigt fokus på problemstillinger i tilknytning til VAM.

Projektlederne er i forlængelse heraf blevet spurgt, om projektet har ført til opbygning af nye forskergrupper/-miljøer, der kan have en mere varig karakter. Lidt over halvdelen (53 %) svarer positivt på dette. Eksempler på nye forskergrupper/-miljøer er tværnationale teams, samarbejde mellem institutioner, samt samarbejde på tværs af forskningsfelter:

"Projektet har ført sammen forskere på migrasjon/integrasjon og rurale områder/rural utvikling".

"Gjennom dette projektet er det også etablert nye koplinger mellom en del forskere som ikke har arbeidet direkte sammen tidligere".

VAM projektet ser således ud til at fremme forskningsmiljøer på tværs af temaer. Men ny kompetence kan også føde ind til nye forskningsmæssige prioriteringer:

"Prosjektet har vært viktig for å utvikle kompetanse og kapasitet på et nytt satsningsområde for instituttet".

En anden indikator på, om VAM har ført til opbygning af ny forskningsmæssig kapacitet, er, om aktiviteterne eller forskningssamarbejdet fortsættes efter afslutningen af VAM projekterne. Hertil svarer 76 % af projektlederne på de allerede afsluttede projekter, at aktiviteterne eller forskningssamarbejdet *"i meget høj grad"* eller *"i høj grad"* er blevet videreført efter projektets ophør. Blandt de endnu igangværende projekter angiver 74 % af projektlederne, at aktiviteterne eller forskningssamarbejdet *"i meget høj grad"* eller *"i høj grad"* forventes videreført efter projektets ophør:

"Forskerne som jobber med ulike felter har erfart store synergier og kunnskapsutveksling som har gitt nye innsikter. For eksempel har det vært nyttigt å samarbeide på tvers av temaer som migrasjon og employment/relations. Samarbeid mellom forskere på disse feltene vil bli videreført".

Andre peger på, at VAM projekter kan forventes at føre til nye projekter og samarbejder:

"Nye prosjektsøknader; deltagelse i internasjonale prosjekter; internasjonalt samarbeid".

Af de eksempler på videreførelse, som projekter har givet, kan man se, at der er tale om ikke-institutionaliserede samarbejder båret af personlige relationer.

7.1 Vurdering af kapacitetsopbygning

Samlet set kan det konstateres, at VAM kommer til at sætte sig varige spor, der også på længere sigt vil sikre, at der findes kundskab om samfundsudfordringer. VAM har med sin store forskningssatsning ikke alene skabt forskningsmæssige resultater på kort sigt, men kan også forventes at føre til mere langsigtede effekter udover den kompetence, der er opbygget hos de involverede forskere. Dog hæfter evalueringspanelet sig ved, at de fremtidige samarbejder, forskerne nævner, sjældent synes at være institutionaliserede.

Med uddannelse af ph.d.'er, videreførelse af forskningsaktiviteter efter projekternes afslutning og etablering af nye samarbejder, er både det forskningsmæssige volumen og det forskningsmæssige fokus i et vist omfang sikret også i årene fremover. Dermed er der skabt grundlag for langsigtet kundskabsopbygning, sådan som det var målet med programmet.

Endelig er det evalueringsudvalgets vurdering, at der er sket en betydelig kundskabsopbygning i den forstand, at mange forskere har opnået kendskab til registerdata og har opbygget kompetence til at håndtere disse. Dermed bliver det lettere for norske myndigheder at igangsætte udredninger om det norske samfund. Samtidig har anvendelsen af registrene formentlig også ført til ændringer i statistikkerne, der gør dem lettere tilgængelige og anvendelige.

8 Formidling af forskningen

"Har projekterne bidraget til, at forskningen bliver taget mere hensyn til og brugt, og i hvilke sammenhænge sker det?"

Evalueringsudvalget har fokuseret på to forhold for at belyse dette spørgsmål:

1. Hvilke formidlingskanaler har forskerne anvendt?
2. Er der forsket i emner, der er relevante at formidle?

Udvalget har fundet, at forskerne i VAM har større fokus på formidling end i forbindelse med anden forskning, og at de har anvendt en meget bred palette af formidlingskanaler. Udvalget har endvidere fundet, at meget af forskningen fokuserer på emner, der vedrører indretningen af den norske velfærdsstat eller konsekvenser af ændringer heri. Endelig kan det konstateres, at mange projekter har formået at kombinere forskning på højt internationalt niveau med et formidlingsfokus på konkrete, samfundsmæssige problemstillinger.

Det er udvalgets vurdering, at der samlet set godt kan gøres mere for at øge anvendelsen af forskningen, men at der ikke umiddelbart kan forventes væsentligt mere af forskerne i den henseende.

Et helt centralt formål for VAM er at bidrage med ny viden af høj videnskabelig kvalitet om velfærdssamfundets grundlag, adfærd og processer. Forskningen skal bidrage til videreudvikling af velfærdssamfundet ved at stimulere og udvikle forskning, der bidrager med langsigtet vidensopbygning til brug for politikudvikling og forvaltning. Ønsket er endvidere at bidrage til kundskabsopbygning inden for VAMs temaområder velfærd, arbejdsliv og migration, samt at bidrage med en informeret offentlig, demokratisk debat om velfærd, arbejdsliv, integrering, migration og andre aspekter af velfærdssamfundets udvikling. Dette skal ske ved, at resultaterne af forskningen bliver diskuteret med, formidlet til og brugt af beslutningstagere, politikudviklere og andre. Programstyret angav, at "Handlingsrettet samfunnsforskning favner vidt og har mange brugere og interessenter, også utover politikudviklerne i statsforvaltningen".

Både regional og lokal forvaltning og forskellige politiske, professions- og interesseorganisationer er vigtige interessenter og brugere af forskningens resultater. At bidrage til en styrket brugerinteresse og -kompetence er vigtigt for at realisere programmets mål. Tilsvarende er det vigtigt at bidrage til, at forskningens perspektiver og resultater også bliver en del af den offentlige debat. En forudsætning herfor kan være at inddrage relevante samfundsaktører i vigtige programstrategiske spørgsmål og at indrette forskningen, så den opleves som relevant og nyttig af brugerne, medierne og offentligheden.

Anvendelse af forskningen involverer både programmet, forskerne og brugerne; ingen af dem kan alene sikre målopfyldelse på dette område. *Programstyret* må sikre brugernes input til forskningstemaer, have et vedvarende fokus på at skabe møde mellem forskere og brugere for at skabe dialog om kundskabsbehov og stimulere formidlingen af

forskningen. *Forskerne* kan på den måde fokusere på emner, der af brugerne opfattes som relevante, og på formidling af deres forskning. *Brugerne* skal søge ny viden som grundlag for deres ageren og være parate til at lade sig informere af forskningen. Først når alle led i kæden er opmærksomme på deres ansvar vil programmets overordnede ønske om at bidrage til videreudvikling af velfærdssamfundet kunne realiseres.

Evalueringsudvalget har fokuseret på at undersøge forskernes syn på deres rolle i forhold til at sikre anvendelse af forskningen og har således ikke gennemført en selvstændig undersøgelse af programmets aktiviteter eller brugernes anvendelse af forskningen i evalueringen.

Evalueringsudvalget har imidlertid noteret sig Forskningsrådets store aktivitet i forhold til at sikre formidling af forskningen undervejs.

Forskningsrådet har afholdt et stort antal arrangementer, seminarer mv., og der er givet støtte til tidsskrifter, opbygning af netværk samt udarbejdelse af temanotater, der sammenfatter den eksisterende forskning inden for udvalgte områder. Forskningsrådet har løbende evalueret aktiviteterne og bl.a. erfaret, at det er vanskeligt at få deltagere til heldagskonferencer, hvor et bredt spektrum af temaer bliver belyst, og at kortere og tematisk mere afgrænsede arrangementer er mere velegnede til at nå målgruppen. Der har til programmet også været knyttet et brugerråd, der imidlertid ikke er kommet til at spille den rolle som strategisk høringspart mv., det oprindelige var tiltænkt.

Evalueringsudvalget har således fokuseret på forskernes bidrag til at muliggøre, at forskningen kan anvendes. To forhold er undersøgt:

1. Har forskerne formidlet forskningen til offentligheden og brugergrupper?
2. Har forskningen været fokuseret på forhold, der må formodes at have offentlighedens og brugeres interesse?

8.1 Formidling af forskningen

Projektlederne indrapporterer hvert år til Forskningsrådet, hvor mange videnskabelige publikationer projekterne har ført til, samt hvor mange formidlingstiltag rettet mod enten brugerne eller offentligheden projekterne har skabt grundlag for. Ved udgangen af 2015 var følgende blevet indrapporteret.

Tabel 8.1: Oversigt over formidlingsmæssige tiltag rettet mod brugere og offentligheden

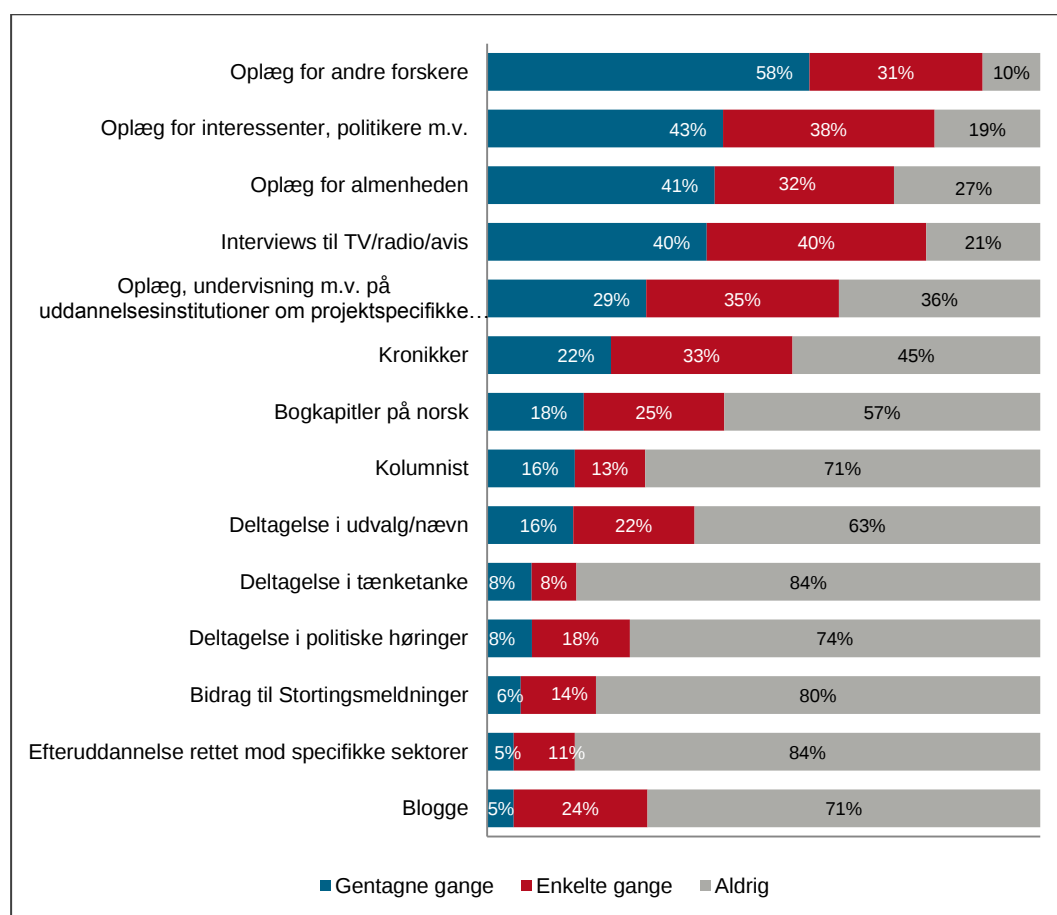
Brugerrettede formidlingstiltag	Offentlighedsrettede formidlingstiltag	Offentlighedsrettede formidlingstiltag
Rapporter, notater, artikler, foredrag på møder/konferencer rettet mod målgrupperne i projektet	Indlæg eller optræden i aviser, radio, TV mm.	Populærvidenskabelige publikationer (artikler/bøger, debatbøger/-artikler, høringer, udstillinger, skønlitteratur, etc.)
1.524	926	330

Kilde: Indberetninger fra projektlederne til Forskningsrådet

Det kan således konstateres, at der ifølge projektlederne foregår en betydelig formidlingsaktivitet fra projekterne, og at denne også er rettet mod brugerne af forskningen. Projektlederne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt, om de i deres VAM projekter har prioriteret formidling højere end normalt. Halvdelen af projektlederne vurderer, at de formidler deres forskning betydeligt højere (15 %) eller noget højere (37 %) end normalt. Den resterende halvdel vurderer, at det er blevet prioriteret på samme niveau som normalt.

Figur 8.1 viser, i hvilken grad projekterne har benyttet sig af forskellige formidlingsaktiviteter. Helt overordnet kan det konstateres, at projekterne anvender en meget bred vifte af formidlingskanaler.

Figur 8.1: Hvilke af følgende formidlingsaktiviteter/kanaler har projektet anvendt i forbindelse med formidling af projektets resultater?

Kilde: Spørgeskema udsendt til alle VAM projektledere, N=69

Som det fremgår af figuren, har en stor andel af projekterne enkelte eller gentagne gange holdt oplæg for interessenter og politikere eller for offentligheden. Oplæg for andre forskere er den hyppigste formidlingsaktivitet, ligesom oplæg og undervisning på uddannelsesinstitutioner om projektspecifikke emner eller resultater også foregår meget hyppigt.

De fleste projekter har holdt oplæg eller gennemført undervisning på lange videregående uddannelser (77 %), mens 30 % har gjort dette på mellemlange videregående uddannelser. En mindre del har holdt oplæg eller gennemført undervisning på korte videregående uddannelser (13 %) eller på ungdomsuddannelser (7 %). Flertallet af projekter har dog aldrig formidlet projektresultater i politiske høringer, tænketanke eller udvalg/nævn, i forbindelse med Stortingsmeldinger eller rettet mod specifikke sektorer.

De projekter, der har angivet, at de har prioriteret formidling højere end normalt, anvender flere forskellige formidlingskanaler end de projekter, der prioriterer det på samme niveau som normalt.

8.2 Forskningens indholdsmæssige fokus

Formidlingen af forskningen kan ikke vurderes uden at se nærmere på forskningens indhold. Nogle typer af især teoretisk orienteret forskning kan have forskningsmæssig værdi, men i sig selv være mindre oplagt at formidle til det bredere samfund. Derimod kan en del mere empirisk orienteret forskning være lettere at formidle til det omkringliggende samfund, uden at denne forskning nødvendigvis bliver betragtet som det vigtigste ud fra et videnskabeligt synspunkt.

For at vurdere forskningens indhold ud fra et formidlingsperspektiv har evalueringsudvalget læst udvalgte publikationer fra 27 af projekterne og gennemset abstracts for alle tidsskriftartikler publiceret i tidsskrifter på niveau 2. Udvalget har herudover gennemset publikationslister for de 29 udvalgte projekter med særlig opmærksomhed på forskningens fokus.

Det overordnede indtryk er, at mange af projekterne omhandler temaer, der har været genstand for offentlig opmærksomhed eller direkte omhandler konsekvenserne af elementer i den norske velfærdsstat eller ændringer heri.

Udvalget noterer sig endvidere, at mange af publikationerne om disse emner har et højt eller meget højt internationalt niveau. Således synes fokus på norske problemstillinger og international publicering på højt niveau at spille fint sammen. Herunder er angivet et eksempel på et af de projekter, der formår at kombinere fokus på et konkret forhold i den norske velfærdsstat med publicering på højt niveau.

Projekt 194347: "Early Intervention and Social Mobility: Improving the Opportunities of Disadvantaged Children"

Projekt gennemført ved Universitetet i Stavanger i perioden 1/9 2009 – 1/2 2014. Projektsum 9,9 mio. kr.

In this research project we will investigate how Norwegian public policies targeted towards early childhood can improve children's long term outcomes and increase social mobility. In three different sub-projects, we will investigate the following questions:

1. What is the role of the universal childcare system in Norway for children's long-run development? Who benefits the most and the least from universal child care? In particular, does Norway's universal child care system increase social mobility? And to what extent does child care quality, such as staff-child ratio, matter for child development? See overview in "Tidlig innsats for livslang læring", St.meld. nr.16 (2006-2007).
2. How important is family income in early childhood for children's long-run development in Norway? Will children benefit from public programs that increase early childhood family income? In particular, do such programs increase social mobility in Norway? And how will results using Norwegian data compare to results we reach using similar methods on US data?
3. How important is the presence of two parents for children's long-run development? In particular, how is a child affected by a parent's residential relocation following divorce? Will public policies restricting a parent's post divorce relocation be beneficial to the child? As described in more detail below, we will investigate these questions using individual level data for the whole resident Norwegian population available every year back to the late 1960s. We will consider a wide range of child outcomes measured far into the child's adulthood, including labor market attachment, earnings, disposable income, educational attainment, family formation, criminal involvement and welfare dependency.

Kilde: <https://www.forskningsradet.no/prosjektbanken/#!/project/194347/no>

Ovenstående studier har vakt international opmærksomhed både akademisk og politisk. Akademisk har det været værdifuldt med en grundig evaluering og vurdering af den generelle norske satsning på generel børneomsorg set i forhold til den amerikanske satsning på det såkaldte Head Start program¹⁶.

Projektet har endvidere skabt grundlag for adskillige publikationer på højt internationalt niveau. Der har deltaget en række yngre forskere, som har publiceret i samarbejde med internationale forskere, og det rummer eksempler på tværvideenskabeligt samarbejde.

Man kan i forlængelse af ovenstående observationer anlægge to forskellige perspektiver på den samfundsmæssige relevans af forskning af den type, som dette projekt repræsenterer, og som der findes mange eksempler på i VAM.

Ét perspektiv er, at spørgsmålet om relevans pr. definition må involvere brugere af forskningen. Brugerne kan omfatte beslutningstagere, politikudviklere og andre samfundsaktører, men også professions- og interesseorganisationer, medier og offentligheden i øvrigt. Hvis disse ikke har været involveret i dialog med forskere om fokus for deres forskning, kan vi ikke efterfølgende vurdere forskningens relevans set fra disse brugeres perspektiv. Og da evalueringen som ovenfor beskrevet ikke har involveret brugergrupper, kan den vanskeligt vurdere spørgsmålet om forskningens relevans set fra et brugersynspunkt.

Et andet perspektiv er, at spørgsmålet om relevans må betragtes i et bredere samfundsmæssigt perspektiv. Hvad der anses som relevant, og hvilke emner der får plads i medierne, påvirkes af, hvilke emner og problemstillinger der er aktuelle i

¹⁶ <https://www.acf.hhs.gov/ohs/about/head-start>

samfundsdebatten eller i politiske drøftelser, hvilket igen ofte afgøres af politiske skillelinjer, der pludseligt kan gøre bestemte temaer eller emner særligt interessante og dermed influere på, hvilke forskningsresultater der løftes frem.

Brugere i form af beslutningstagere m.fl. vil typisk have kundskabsbehov i forhold til samfundsmæssige udfordringer og problemer, der er på dagsordenen her og nu. Samtidig findes der politiske problemstillinger, der har en helt anden langsigtet og måske ideologisk karakter. Professioner og interessenter kan både efterspørge anvendelsesorienteret forskning, der kan give svar på konkrete udfordringer på kort sigt, og samtidig efterspørge strategiske vidensbehov, som det vil tage lang tid at udforske.

VAM har søgt at favne begge dele og har både tilstræbt langsigtet kundskabsopbygning og nyttiggørelse af nye og gamle forskningsresultater. Forskerne har fået stor frihed til at vælge forskningsspørgsmål og perspektiver inden for rammerne af nogle meget brede samfundsmæssige temaer. Tanken med dette har været at komme fri af en tendens til at fokusere for ensidigt på aktuelle problemstillinger. Evalueringsudvalget ser det samtidig som udtryk for en erkendelse af, at ingen nutidige forskere eller brugergrupper kan afgøre, hvilken forskning der om 10-15 år vil vise sig relevant.

8.3 Vurdering af anvendelse af forskningen

Det er samlet set evalueringsudvalgets vurdering, at mange af forskerne i VAM har været optaget af emner, som offentligheden og brugergrupper også er optagede af. Udvalget vurderer derfor, at meget store dele af VAM forskningen er potentielt policy-relevant også i et her og nu perspektiv (som i eksemplet ovenfor).

En helt afgørende forudsætning for, at forskningen kan blive taget hensyn til og brugt, er imidlertid, at forskningen kommer til offentlighedens kendskab. Det kræver, at formidling af forskningsresultater sker uden for de videnskabelige tidsskrifter på en målgruppe-tilpasset måde. Og det fordrer en indsats fra andre end blot forskerne, som evalueringen her fokuserer på.

Evalueringsudvalget hæfter sig ved, at halvdelen af projektlederne har angivet, at de i forbindelse med VAM har prioriteret formidling af forskning og forskningsresultater højere end i forbindelse med anden forskning, og at der har været anvendt en meget bred vifte af formidlingskanaler, der har potentiale til at nå bredt ud. Formidling af forskningsresultater uden for den akademiske verden har således været noget, alle projekter, der har resultater at formidle, har gjort. Hvilken effekt denne formidlingsbestræbelse har haft helt konkret, kan evalueringsudvalget dog ikke vurdere, da modtagerne af forskningsformidlingen ikke deltager i evalueringen.

Samtidig viser spørgeskemaundersøgelsen, at der fortsat findes muligheder for at videreudvikle formidlingen af forskningen. Det er f.eks. mere udbredt at formidle resultater til andre forskere (ca. 60 % har gjort dette gentagne gange) end til interessenter eller offentligheden (ca. 40 %). Interviews i radio og TV (ca. 40 %) er mere almindeligt end kronikker eller bog-kapitler (omkring 20 %).

Majoriteten har aldrig formidlet projektresultater i politiske høringer, tænketanke eller udvalg/nævn, i forbindelse med stortingsmeldinger eller rettet mod specifikke sektorer.

Om dette er problematisk, må i betydeligt omfang afhænge af, om VAM forskningen kunne have været relevant for et antal policy processer, men ikke er blevet formidlet. Eller om den VAM forskning, der faktisk er relevant for aktuelle policy processer, er blevet formidlet, men ikke er blevet taget hensyn til.

Meget af VAM forskningen er måske ikke relevant for policy processer her og nu, men kan være det på lang sigt. Udvalget kan ikke vurdere, om forskningen i VAM adskiller sig fra anden forskning i forhold til ovenstående. Det er en vanskelig opgave at formidle forskningsresultater til udvalgte målgrupper på en målgruppertilpasset måde. Hvordan skal målgrupperne afgrænses? Hvilke kanaler skal man anvende? Begge dele afhænger af problemstillingens karakter, og hvordan resultaterne relaterer sig til anden forskning inden for området. At formidle forskningsresultater og deltage i den offentlige debat fordrer jo også en interesse i forskningsresultaterne og en parathed til at modtage dem. Her er det velkendt, at kontroversielle eller uventede resultater har langt større gennemslagskraft end resultater, der bekræfter eller supplerer eksisterende viden og på den måde bidrager til en konsolidering af det generelle kundskabsniveau.

Det kræver en systematisk og struktureret indsats at skabe forudsætninger for målgruppeorienteret og -tilpasset kommunikation. Med tættere kontakt og kommunikation mellem forskningsverdenen og diverse bruger- og interessentgrupper understøttes nyttiggørelsen af forskningsresultater. Ansvar for dette kan ikke alene pålægges forskerne, der efter udvalgets vurdering ikke kan forventes at gøre meget mere, end de har vist sig at gøre. Der påhviler f.eks. også Programstyret i VAM et ansvar for formidling af forskningen til relevante brugergrupper.

9 Konklusioner og anbefalinger

VAM er et meget bredt program med mange og ambitiøse mål for forskningen. På det mest overordnede plan har VAM skullet bidrage til videreudvikling af velfærdssamfundet ved at stimulere til og udvikle:

- Forskning, der er empirisk forankret, teoretisk reflekteret og metodisk solid
- Forskning, der udvikler nye perspektiver inden for både tvær- og flerfaglighed, teoretiske rammer og empiriske metoder
- Forskning, der er internationalt orienteret og komparativ
- Forskning, der bidrager med langsigtet vidensopbygning til politikudvikling og forvaltning.

Disse overordnede mål er fulgt op af en række delmål inden for de fire temaer.

VAM har således ønsket at bidrage til forskning, der har et bredt spektrum af faglige og teoretiske perspektiver og som forholder sig kritisk og udviklende til disse. Dette er søgt realiseret ved at støtte forskning, der anvender flere typer data, anvender registerdata og kombinerer kvalitative og kvantitative metoder, samt er tvær- og flerfaglig og har fokus på at udvikle nye modeller og teoretiske perspektiver.

Programmet vil – for at opnå kvalitet og relevans i forskningen – styrke det internationale forskningssamarbejde og stimulere til en generel internationalisering af forskningsagendaen inden for programmets områder. Dette skulle bl.a. opnås gennem etablering af internationale forskningssamarbejder, komparative studier, samt ved at øge international finansiering af norsk forskning.

VAM skal endvidere bidrage med langsigtet vidensopbygning til politikudvikling på sit område. Programmet skal bidrage med en informeret offentlig, demokratisk debat om velfærd, arbejdsliv, integrering, migration og andre aspekter af velfærdssamfundets udvikling. For at realisere dette vil programmet stimulere forskerne til at publicere mere både på norsk og i internationale tidsskrifter mv. Videnskabelig publicering, ikke mindst i internationale tidsskrifter, er en måde til at sikre, at kvaliteten af forskningen er på et højt niveau.

I forlængelse af disse planer for VAM er følgende mandat blevet formuleret for evalueringsudvalget:

EVALUERINGSUDVALGETS MANDAT

1. Har programmet bidraget til kundskab af høj videnskabelig kvalitet?
2. Har programmet bidraget til forskningsmetodisk og teoretisk mangfoldighed?
3. Har programmet bidraget til at styrke internationalt forskningssamarbejde, og er forskningsdagsordenen på programmets områder blevet mere international?
4. Har projekterne bidraget til, at forskningen bliver taget mere hensyn til og brugt, og i hvilke sammenhænge sker det?

Programstyret ønsker yderligere, at evalueringsudvalget vurderer, om programmet har bidraget til at styrke forskning i velfærd, arbejdsliv og migration som et samlet forskningsfelt og komme med bud på, hvilke forskningstemaer der bør belyses i fremtidige satsninger med henblik på at skabe et kundskabsgrundlag for fremtidig politikudformning, forvaltning og samfundsorganisering på området. Evalueringsudvalget er endeligt også blevet bedt om at give anbefalinger om fremtidige faglige og tematiske prioriteringer inden for forskningsområdet velfærd, arbejdsliv og migration.

I det følgende opsummeres evalueringsudvalgets konklusioner og anbefalinger.

9.1 Kundskab af høj videnskabelig kvalitet

Evalueringsudvalget har konstateret, at VAM har skabt en meget betydelig forskningsproduktion og forskning af høj kvalitet vurderet både i bredden og i dybden med indslag af internationalt topniveau. Udvalget har anvendt to bibliometriske kriterier for at skabe grundlag for denne vurdering og suppleret dette med egen læsning af udvalgte publikationer.

Først er det undersøgt, hvordan publikationerne fra projekterne fordeler sig på niveau 1 og 2 i den bibliometriske forskningsindikator (også kaldet tellekanten). Niveau 2 omfatter de tidsskrifter, der vurderes at være på et højt videnskabeligt niveau. Baseret på de publikations-liste, som projektlederne har fremsendt, har næsten alle projekter publiceret på niveau 2. De 190 tidsskriftartikler mv. på dette niveau udgør 45 % af samtlige publikationer, hvilket er en højere andel, end det tidligere er fundet i den samfundsvidenskabelige forskning generelt, hvor andelen har ligget på ca. 35 %¹⁷.

Den bibliometriske forskningsindikator med niveau 1 og 2 er imidlertid en ret grov indikator. Udvalget har derfor valgt at supplere denne med en gennemgang af, hvor mange af projekterne der har formået at publicere i tidsskrifter, der rangerer på højt internationalt niveau. Som indikator herpå er anvendt, om tidsskriftet er placeret i top 5 inden for et af fagområderne i Web of Science. Næsten halvdelen af de projekter, der indgår i evalueringen, har publiceret tidsskriftartikler, som lever op til dette kriterium. Det ser udvalget som udtryk for, at VAM projekterne generelt holder et højt internationalt niveau.

Bibliometriske forskningsindikatorer og rangering af tidsskrifter er omdiskuterede som indikatorer på høj videnskabelig kvalitet. Udvalget har derfor ønsket selv at læse publikationer fra projekterne, som derfor blev bedt om at fremsende deres "bedste" publikationer efter eget valg. Denne læsning af udvalgte "bedste" publikationer bekræfter billedet af generel høj forskningskvalitet med enkelte publikationer på internationalt topniveau. Alle projekter, der har fremsendt publikationer til udvalget, har præsteret forskning af god kvalitet. Udvalget noterer sig endvidere, at de tilsendte publikationer er kendetegnede ved i høj grad at være empirisk forankrede og i mindre grad teoretisk orienterede.

¹⁷ Sivertsen, Gunnar & Jesper Schneider (2012): "Evaluerings af den bibliometriske forskningsindikator", NIFU-rapport 17/2012.

9.2 Metodisk mangfoldighed

VAM har haft som et overordnet mål at skabe ny kundskab af høj videnskabelig kvalitet om velfærdssamfundets udvikling og processer og har derfor ønsket at fremme forskning, der udvikler nye perspektiver inden for både tvær- og flerfaglighed, teoretiske rammer og empiriske metoder. Mere konkret ønskede man også med VAM at fremme anvendelsen af registerdata.

Gennemgangen af projekternes metodeanvendelse viser, at forskerne i høj grad har forsøgt at imødekomme denne ambition, når det drejer sig om projekternes overordnede tilrettelæggelse. Hovedparten af projekterne angiver således at anvende tre eller fire forskellige metoder, og flere end halvdelen angiver at kombinere kvalitative og kvantitative metoder. Projekterne fremstår således i betydeligt omfang metodisk mangfoldige. Dertil kan lægges, at projekterne også i betydeligt omfang har vist sig tværdisciplinære og tværtematiske, som ønsket i programplanen. Endelig angiver næsten 2/3 af projekterne at anvende registerdata, så dette ønske ses også i høj grad afspejlet i forskningsprojekterne. På projektniveau er intentionerne med VAM således i høj grad blevet imødekommet af forskerne.

Gennemgangen af publikationer og abstracts viser dog, at det er vanskeligere at fastholde den metodiske mangfoldighed og den tværfaglige tilgang i de enkelte publikationer. Denne forskel er ikke overraskende i og med, at projekterne producerer en række publikationer, som kan bygge på forskellige metoder. Projektet kan som sådan derfor sagtens kombinere flere metoder, selvom enkeltartikler ikke gør det. Omvendt er det tankevækkende, at så få tidsskriftartikler er baseret på flere end én metode. Det afspejler ikke nødvendigvis manglende interesse for flere metoder fra forskernes side, men kan i lige så høj grad afspejle de krav, tidsskrifter stiller, hvilket i praksis vanskeliggør kombinationen af flere metoder.

Evalueringsudvalget hæfter sig i den forbindelse ved, at det afgørende er forskningens kvalitet. Den bliver ikke nødvendigvis højere af, at flere metoder kombineres, eller at forskningen er tværfaglig. Det må afhænge af den problemstilling, der studeres.

Udvalget bemærker i øvrigt, at forskningen inden for VAM er domineret af kvantitative metoder, og at registerforskning spiller en fremtrædende rolle i mange projekter.

Endelig har evalueringen vist, at forskerne gerne går på tværs af de hidtil adskilte forskningsområder velfærd, arbejdsliv og migration. Udvalget bemærker dog, at migrationsstudierne synes at fokusere mere på integration end på migration.

9.3 Internationalisering

VAM har ønsket at fremme forskning, der er internationalt orienteret og komparativ. Internationalisering antages generelt at styrke både kvalitet og relevans af forskningen.

Evalueringsudvalget har fundet et betydeligt internationalt samspil og samarbejde. Projekterne og de udvalgte problemstillinger er overvejende knyttet til det norske velfærdssamfund, men har en generel karakter og relevans for velfærdssamfund også uden for Norge, og der er i betydelig grad søgt samspil med udenlandske forskere om

belysningen af dem. Meget af samarbejdet er foregået med eksisterende internationale kontakter, men der er også etableret mange nye kontakter. 20 % af projekterne har således udelukkende arbejdet med nye kontakter. Næsten 40 % af tidsskriftartikler publiceret på niveau 2 er publiceret sammen med udenlandske forskere. Det samme gør sig gældende for 11 af de 27 udvalgte "bedste" publikationer.

Forskningen ser imidlertid primært ud til at sætte norske forhold i en international kontekst snarere end at blive gennemført som egentlige komparative studier, som programmet også ønskede at stimulere. Under 20 % af tidsskriftartiklerne på niveau 2 sammenholder norske og internationale forhold og kan siges at være egentligt komparative. Her er der således grundlag for fremadrettet opmærksomhed.

Forskerne peger på tre forhold, som resultat af den øgede internationalisering: 1) de får tilført metodisk og teoretisk kompetence, 2) de udvikler nye perspektiver på norske problemstillinger og 3) de opnår større aktualitet i forskningen og netværk.

Endelig er finansiering fra internationale kilder yderst begrænset. Kun fem projekter har opnået finansiering fra tre forskellige internationale finansieringskilder. Det er udvalgets vurdering, at projekterne ikke i væsentligt omfang har været stimuleret til at søge yderligere international finansiering.

9.4 Kapacitetsopbygning

Det er ønsket med VAM at sætte sig varige spor. Programmet vil prioritere projekter, der kan bidrage til at udvikle og styrke gode forskningsmiljøer for derigennem at bygge brede og kompetente kundskabsbaser inden for VAM feltet. Som en anden af sine strategiske prioriteringer skal VAM bidrage til kompetenceopbygning inden for VAMs område, så forskere inden for dette felt bliver godt repræsenterede, efterhånden som generationsskiftet inden for norsk samfundsforskning gennemføres. Integration af ph.d.-stipendiat og/eller post.doc. stipendier i forskningsprojekterne vil derfor blive tillagt vægt ved vurderingen af dem.

For at belyse dette har evalueringsudvalget set på, dels om projekterne gennemføres som "events", eller om de videreføres efter deres afslutning, dels i hvilket omfang der har været inddraget ph.d.'er i projekterne, der kan føre forskningen videre eller skabe kundskab og kvalificeret efterspørgsel efter ny viden uden for forskningsmiljøerne.

3/4 af projektlederne angiver, at de enten allerede har videreført VAM aktiviteter efter projektets afslutning eller forventer at gøre dette. De opbyggede miljøer har mange forskellige former. Der er blandt projekterne givet eksempler på etablering af nye tværnationale teams, nye samarbejder mellem institutioner, samt samarbejder mellem forskningsfelter, der ikke tidligere samarbejdede. Der er dog helt overvejende tale om uformelle samarbejder båret af personlige relationer snarere end mere institutionaliserede samarbejder.

VAM projekterne har i alt finansieret 59 ph.d.-stipendier. Heraf er 13 fortsat ph.d.-studerende. Af de resterende 46 er 33 ph.d.'er blevet ansat som forskere på den samme forskningsinstitution, som de gennemførte deres ph.d. ved. Seks er blevet ansat som

forskere på andre forskningsinstitutioner, tre er blevet konsulenter, mens det ikke har været muligt at finde oplysninger om de sidste fire. Endelig kan man også se kompetenceopbygningen i forhold til kendskab og anvendelse af registerdata som en form for kapacitetsopbygning, der vil muliggøre fremtidige forskningsmæssige leverancer inden for dette felt.

Der er således sket en betydelig kapacitetsopbygning vurderet som nye relationer og samarbejder på tværs af eksisterende institutionelle skel og som ny forskningsmæssig kapacitet internt på de deltagende forskningsinstitutioner. Det er udvalgets vurdering, at denne kapacitetsopbygning vil give varige effekter af VAM, men også, at meget af den opbyggede kapacitet har en lidt flygtig, ikke-institutionaliseret karakter.

9.5 Formidling af forskningen

VAM skal bidrage til en langsigtet kundskabsopbygning for politikudvikling inden for sit område. Programmet ønsker endvidere at bidrage til en informeret offentlig, demokratisk debat om velfærd, arbejdsliv, integration, migration og andre aspekter af velfærdssamfundet og dets fremtidige udvikling. For at sikre dette har Programstyret opstillet en række mål vedrørende bl.a. formidling og anvendelse af forskningen og bedt evalueringsudvalget vurdere, om programmet og projekterne har bidraget til, at forskningen i højere grad inddrages og anvendes af brugerne.

Evalueringsudvalget har drøftet dette indgående og fundet, at anvendelse af forskningen kun kan opnås, hvis både Forskningsrådet, forskerne og brugerne gør en aktiv indsats. Ingen af dem kan alene løfte opgaven og sikre anvendelsen af forskningen.

Udvalget har noteret sig de mange aktiviteter, som Programstyret har igangsat for at give brugerne mulighed for at opnå kendskab til forskningen og dens resultater.

Udvalget har dernæst set på forskernes bidrag til anvendelse af forskningen, der primært omhandler deres fokus på at formidle resultater uden for den akademiske verden. Halvdelen af projektlederne angiver, at de i forbindelse med VAM har prioriteret formidling af forskning og forskningsresultater højere end i forbindelse med anden forskning, og at de har anvendt en meget bred vifte af formidlingskanaler. Formidling af forskningsresultater uden for den akademiske verden er central i alle projekter, der på evalueringstidspunktet har resultater at formidle.

En egentlig undersøgelse af potentielle brugeres anvendelse af forskningen ligger uden for mandatet for denne evaluering. Brugerne er dog repræsenteret med fire medlemmer i Programstyret fra henholdsvis Arbejds- og socialdepartementet, Justisdepartementet, LO og NHO og en møtende representant fra KS – kommunenes sentralforbund. Derudover er der brugerrepræsentanter i Divisionsstyret.

Da både Programstyret og Divisionsstyret er involveret i forskningsstrategiske drøftelser og valg, har brugerne god adgang til at deltage i disse. Forskningsrådet har i derudover to gange om året såkaldte styringsmøder med de finansierende departementer.

Det er udvalgets opfattelse, at forskningen i høj grad har fokuseret på temaer, der har været genstand for offentlig opmærksomhed, eller direkte omhandler konsekvenserne af

elementer i den norske velfærdsstat eller ændringer heri. Herved har forskningen omhandlet temaer, som mange brugere kan have interesse i både på kort og på længere sigt.

9.6 Samlet vurdering

Det er udvalgets samlede vurdering, at den store satsning inden for VAM har skabt gode resultater på en række områder og på en række af de parametre, som programplanen satte fokus på.

Først og fremmest er der skabt grundlag for forskning af høj videnskabelig kvalitet. Udvalget ser først og fremmest den høje videnskabelige kvalitet som et resultat af den stærke betoning af dette ved udvælgelsen af de projekter, der modtager støtte fra programmet.

Forskningen har også i betydelig grad været metodisk mangfoldig, om end dette kun i mindre omfang er slået igennem i de publikationer på niveau 2, som udvalget har undersøgt. Forskningen er i betydeligt omfang gået på tværs af temaerne velfærd, arbejdsliv og migration.

Forskningen er blevet internationaliseret i den forstand, at der i betydelig grad er søgt samspil med udenlandske forskere om belysningen af de udvalgte forskningstemaer.

Og endelig er forskningen blevet formidlet af forskerne i højere grad end normalt, ligesom VAM programmet selv har bidraget til, at potentielle brugere har kunnet få kendskab til forskningen.

De brede temaer og mulighed for at søge midler til store projekter har muliggjort udvikling af især langsigtet forskningsudvikling og anvendelse af nye metoder og ny dataanvendelse.

Med VAM programmet er nye forskningsmiljøer blevet skabt, der har kapacitet til at forske i nye vigtige forskningstemaer i relation til velfærdssamfundets fortsatte udvikling, og som derfor også kan bidrage til en generel og langsigtet kundskabsopbygning. Den specifikke satsning på unge forskere indebærer også en forstærkning af feltet, der rækker frem i tiden og forstærker de fremtidige forskningsmuligheder.

Med udgangspunkt i denne positive vurdering af VAM i forhold til de fire fokuspunkter i opdraget, angives i det følgende udvalgets anbefalinger til den fremtidige udvikling af VAM. Først giver udvalget sine anbefalinger i forhold til måden, programmet er udformet og indrettet med fokus på, om programmets effekt kan øges yderligere ved at justere på elementer inden for det eksisterende setup. Dernæst giver udvalget sine anbefalinger vedrørende mulige nye temaer, der kan indarbejdes i det fremtidige VAM.

9.7 Anbefalinger vedrørende VAMs programdesign

I det følgende giver evalueringsudvalget sine anbefalinger vedrørende VAMs programdesign. Anbefalingerne knytter sig til de forhold, som udvalget har drøftet i forbindelse med evalueringen af VAM – og dermed de forhold, som opdraget betonedes.

Anbefalingerne forholder sig således ikke til alle de mange valg og prioriteringer, som knytter sig til VAM, men alene til de af dem, som naturligt er blevet drøftet i forlængelse af evalueringen.

Først og fremmest er det evalueringsudvalgets anbefaling at fastholde den stærke forskningssatsning inden for områder som velfærd, arbejdsliv og migration, der er helt centrale for velfærdssamfundet og de komplekse udfordringer, som det står over for. En fortsat satsning muliggør en nyttiggørelse af de forskningskompetencer, der er opbygget siden etableringen af VAM i 2009. Med den kapacitet, der er skabt, er det nu muligt i endnu højere grad at udforske påtrængende problemstillinger set i et helhedsperspektiv og understøtte policy-relevant forskning, der kan skabe grundlag for beslutninger om velfærdssamfundets fremtidige indretning.

Det er afgørende for programmets resultatskabelse, at det kan tiltrække kvalificerede forskere og gode forskningsprojekter. Det er i store træk forskernes ansøgninger, der har afgjort, hvilken forskning man har fået, fordi indkaldelserne har været så åbne. Udvalget vil anbefale at fastholde de brede annonceringer og muligheden for at ansøge om midler til relativt store projekter. Det er udvalgets klare indtryk, at programmet har mobiliseret mange ressourcer i forskningsmiljøerne, fordi betingelserne og mulighederne er attraktive for forskerne.

Når annonceringen er bred og åben, skal kriterierne for at få tildelt midler til gengæld være skarpe. VAM havde som mål at støtte forskning af høj videnskabelig kvalitet. Det er udvalgets vurdering, at den klassiske videnskabelige vurderingsproces har været bidragende til, at projekterne har været succesfulde og har kunnet publicere på så højt et niveau, som tilfældet er. De forskningsmæssige kriterier for kvalitetsvurderingen af ansøgninger skal derfor fastholdes.

VAM er et stort samlet og tværtematisk program, der går på tværs af tidligere adskilte forskningsprogrammer. Evalueringen har vist, at forskerne oplever det som naturligt at gå på tværs af temaerne. Udvalget anbefaler derfor at fastholde programmet som samlet og tværtematisk.

Det var ønsket med VAM at stimulere metodisk og teoretisk mangfoldig forskning, der skulle generere nye perspektiver på samfundsmæssige udfordringer. VAM blev dermed nærmest forløber for en international trend inden for tværvidenskab og anvendelse af mixed methods, der bringes i spil som forskningsmæssige svar på studiet af komplekse samfundsmæssige problemstillinger. Udvalget anbefaler, at fokus på metodisk mangfoldighed fastholdes, mens udvalget har fundet det vanskeligt at operationalisere teoretisk mangfoldighed som et selvstændigt kriterium, der kan anvendes fremadrettet.

Evalueringen viser, at det syntes vanskeligt at føre den metodiske mangfoldighed igennem til publicering. Det kan skyldes, at mange højt rangerede tidsskrifter er bygget op om mono-disciplinær forskning, hvilket kan gøre det vanskeligt at få tværvidenskabelige og metodisk mangfoldige tidsskriftartikler publiceret. Og hvis tværvidenskabelig forskning bedømmes ud fra traditionelle bibliometriske kvalitetskriterier, kan den følgelig komme til at tage sig ud, som om kvaliteten er lavere end inden for den mono-disciplinære forskning, der i højere grad matcher tidsskrifternes

kvalitetskriterier. Det kan derfor overvejes, om der skal gøres en særlig indsats for at styrke tværvideenskabelig forskning og ikke mindst publiceringer heraf.

Øget tilgængelighed til registerdata, forbedret evne og kapacitet til at håndtere disse data, samt forbedret statistisk kundskab har skabt nye forskningsmæssige muligheder, som VAM har stimuleret udnyttelsen af. Dette har allerede ført til en lang række toppublikationer, særligt inden for økonomi. Alle frugterne af dette arbejde er dog langt fra høstet endnu, hvorfor fokus på udnyttelse af registerdata bør fastholdes. Udvalget ønsker dog at gøre opmærksom på, at andre typer af forskning ikke må udtørres, da det vil reducere mulighederne for metodisk mangfoldighed på længere sigt. Udvalget hæfter sig her ved, at kvalitativ forskning ikke er særligt synlig i de publikationer, udvalget har set på.

VAM har stimuleret øget internationalisering af forskningen, hvilket navnlig har givet sig udtryk i samarbejde og sampublicering med internationale forskere. Det er helt sikkert udbytterigt for norske forskere og norsk forskning og skal fastholdes. Men udvalget har også noteret sig, at kun en meget begrænset del af forskningen er komparativ i den forstand, at norske forhold og udviklingen heri studeres i sammenhæng med tilsvarende forhold og udvikling i sammenlignelige lande. Det er derfor udvalgets anbefaling at være yderligere opmærksom på at stimulere komparative studier fremadrettet.

VAM har ført til en vis kapacitetsopbygning internt i forskningsverdenen i form af relationsopbygning mellem hidtil adskilte forskningsmiljøer og etablering af nye forskergrupper mv. Evalueringen har imidlertid efterladt det indtryk, at denne kapacitet har en lidt flygtig, ikke-institutionaliseret karakter. Det anbefales derfor at overveje mulighederne for at understøtte etableringen af mere institutionaliserede forskningsmiljøer i forlængelse af de gennemførte projekter. Kapacitetsopbygningen har også bestået i finansiering af 59 ph.d.-stipendiater, hvilket medvirker til at sikre en langsigtet kapacitet på området.

Omvendt er der få eksempler på, at der er sket en bredere kapacitetsopbygning i det norske samfund. En sådan ville ske, hvis folk med en ph.d.-grad inden for VAM temaer fik ansættelse i de sammenhænge, hvor der arbejdes med politikudvikling inden for VAMs områder. Det kunne være offentlige myndigheder, konsulentfirmaer eller interesseorganisationer. En sådan bredere kapacitetsopbygning ville øge det norske samfunds gevinst ved et stort forskningsprogram som VAM.

VAM skal føre til langsigtet kundskabsopbygning, men også gerne til resultater, der er brugbare på kortere sigt. Udvalget har noteret sig, at meget af forskningen omhandler emner, der har været genstand for offentlig opmærksomhed inden for de senere år, eller konsekvenser af policy ændringer med henblik på at fastlægge resultaterne eller konsekvenserne heraf. Dette har udvalget fundet positivt. Udvalget har også noteret sig Programstyrets mange formidlingsmæssige aktiviteter, og at forskerne har gjort mere ud af at formidle resultaterne af deres VAM forskning end normalt. Udvalget anbefaler imidlertid, at arbejdet med at inddrage brugerperspektiver og kundskabsbehov i forbindelse med programstrategiske diskussioner fortsættes, og at programmets fokus på at nå de potentielle målgrupper med forskningsresultaterne udbygges. At kommunikere på en målgruppetilpasset måde er krævende, men nødvendig for at øge nytten af

forskningsresultaterne i forskellige målgrupper. Det kan derfor overvejes at afsætte særlige midler til denne opgave.

I nogle sammenhænge taler man nu om integreret forskning, hvorved menes en arbejdsform, hvor forskere, beslutningstagere og andre samfundsaktører samarbejder på tværs af traditionelle skel. Her kunne der måske også ligge nogle muligheder for at afprøve nye forskningsformer inden for rammerne af VAM.

VAM har givet forskellige former for støtte – lige fra personlige stipendier til institutionsstøtte. I det fremadrettede arbejde anbefales det fortsat at operere med forskellige typer af støtte og forskellige beløbsstørrelser, så der både gives store bevillinger til stærke og etablerede forskergrupper og midler til mindre og mere afgrænsede projekter, der gennemføres af mindre etablerede forskere eller forskningsområder.

Det har overrasket evalueringsudvalget, at projektlederne ikke løbende afrapporterer de forskningspublikationer, som projekterne giver anledning til, og at der ikke foreligger klare retningslinjer for dette, herunder hvornår en publikation kan henføres til VAM, og hvornår den ikke kan. Det er udvalgets anbefaling at udvikle procedurer for dette, så man får lettere adgang til at analysere forskningsproduktionen og dermed, om intentionerne i projektansøgningerne lader sig føre igennem til publicering.

9.8 Anbefalinger vedrørende mulige fremtidige forskningstemaer

Evalueringsudvalget blev i opdraget bedt om at give sit bud på mulige fremtidige satsninger, som kan skabe et relevant kundskabsgrundlag for fremtidig politikudformning, forvaltning og samfundsorganisering på området. Det er en vanskelig opgave at anbefale specifikke forskningstemaer, idet det kræver et indgående kendskab til de udfordringer, som det norske samfund står over for, set i forhold til det eksisterende kundskabsmæssige niveau. Men i det følgende angives vores bud på overordnede anbefalinger.

9.8.1 Velfærdssamfund og globalisering

Globaliseringen sker stadigt hurtigere, hvorved verdens stater og samfund knyttes tættere og tættere sammen i økonomisk, politisk og social henseende. Digitaliseringen og den hurtige teknologiske udvikling har skabt nye forudsætninger for internationale samarbejder og globale virksomheder. Tyngdepunktet i verdensøkonomien forskydes mod nye vækstområder og verdensdele. Mange af de udfordringer, som vores samfund står over for, er også globale: miljø- og klimatrusler, demografiske forskydninger, spredning af smitte og sygdomme, terrorisme og trusler mod demokratier. Der er derfor behov for bredt anlagt forskning om, hvordan udviklede velfærdssamfund kan møde de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører – lige fra globaliseringens påvirkning på velfærdssamfundets indretning til globaliseringens afledte effekter på borgerens møde med velfærdsstatens mange institutioner.

9.8.2 Demografiske udfordringer

Den demografiske udvikling stiller velfærdssamfundet over for nye udfordringer. En aldrende befolkning indebærer et samfundsmæssigt udviklings- og omstillingsarbejde, der skaber nye kundskabsbehov. Det gælder bl.a. i forhold til ældres arbejdsdeltagelse, sund og aktiv aldring, tilpasning af boliger, fleksible transportsystemer og velfærdsteknologiske muligheder. Det handler også om udviklingen i relationen mellem antal medborgere, der skal forsøges, og antal medborgere, der er aktive på arbejdsmarkedet, om pensionssystemets udformning og om velfærdssamfundets langsigtede robusthed.

9.8.3 Nye migrationsmønstre

Der findes fortsat behov for at skabe mere indsigt i migration, inkludering og integration. Et internationaliseret arbejdsmarked har bidraget til øget mobilitet og migration. Den globale flygtningesituation er en udfordring for hele Europa. Der er behov for øget indsigt i, hvordan forhold i oprindelses-, destinations- og migrationslande påvirker omfanget og karakteren af migrationen og migrationsprocesserne. Der er derudover inden for flere samfundssektorer et stort behov for mere indgående viden om virkningsfulde indsatser i forhold til at skabe et inkluderende samfund og tilskyndelser til nyankomne mænd og kvinders etablering på arbejdsmarkedet samt deltagelse i samfundet i øvrigt. I tilknytning hertil er der behov for indsigt i forhold, der fremmer eller hæmmer diskriminering, fremmedfjendskhed og racisme. Et særligt aspekt heraf er sociale mediers rolle, hvor komparative studier – ikke mindst mellem de nordiske lande – kunne være værdifulde.

9.8.4 Betydningen af sundhed for velfærd, arbejdsliv og migration

Betydningen af sundhed og funktionsdygtighed bliver vigtigere og vigtigere at være opmærksom på i et samfund med en aldrende befolkning – både ud fra et individuelt perspektiv, men også i et samfundsmæssigt perspektiv, fordi sundhed har betydning for arbejdsliv og velfærdssystemer. Menneskers sundhed har betydning for deres velfærd, arbejdsliv og migration – og vice versa. Menneskers sundhed påvirkes af mange faktorer (jf. WHO's sundhedsdeterminanter), herunder deres arbejdsmarkedsdeltagelse og dermed deres muligheder for selvforsørgelse og velfærd.

Det kan derfor overvejes at udvide VAMs tematiske fokus til også at omfatte forskning, der øger indsigten i den gensidige påvirkning mellem menneskers sundhed og velfærd, arbejdsliv og migration, og hvad der kan gøres for at fremme sundhed og velfærd. En sådan tematisk udvidelse skal selvfølgelig afstemmes med eksisterende forskningsprogrammer inden for sundhedsområdet. Et samarbejde med dette kunne også tænkes som en mulighed.

9.8.5 Big data og registerforskning

Digitalisering og IKT har resulteret i meget store datamængder i form af digitalt lagret information – big data – der kan anvendes på nye måder, herunder inden for forskningen. Analyser af big data har hurtigt fundet anvendelse inden for en række samfundssektorer, bl.a. inden for sundhedssystemet (f.eks. kan udbredelse af smitsomme sygdomme prognosticeres gennem analyser af, hvilke områder folk googler), bioinformatik, handel, forsvar, etc. For at lagre og håndtere big data kræves andre teknikker end traditionelle databasemetoder, ligesom det stiller nye krav til analyseteknikker.

Et nyt tema i VAM kunne derfor være anvendelse af big data sammen med offentlige registre og andre mere traditionelle datakilder. I den forbindelse ville metodeudvikling og tværvidenskabelig forskning have stor værdi. Det kunne også være et deltema under et større temaområde om digitalisering og kunstig intelligens.

9.9 anbefalinger vedrørende processen med at udvikle det nye VAM

Udvalget anbefaler, at Forskningsrådet og Programstyret som grundlag for beslutninger om fornyelsen af VAM tilrettelægger en proces med bred deltagelse af forskere, potentielle brugere og interessenter, så de kan komme med forslag til overordnede satsninger eller konkrete temaer. Det er vigtigt, at forskersamfundet defineres som en særskilt målgruppe, hvor der søges deltagelse af forskellige forskergrupperinger.

De forskergrupper, der allerede har fået støtte fra VAM, kan spørges om mulige fortsatte forskningstemaer. Det kan også overvejes at skabe forudsætninger for, at forskere fra forskellige discipliner kan bringes sammen på nye platforme eller mødepladser. Det kan f.eks. være relevant, hvis man vil stimulere tvær- eller flervidenskabelig forskning uden for VAM områderne – f.eks. med snitflader til nye områder eller temaer, eller hvis man inden for VAM områderne gerne vil have andre discipliner, end dem der hidtil har domineret VAM, bedre inddraget.

Erfaringsmæssigt understøttes anvendelsen af forskningsresultater af gensidig kommunikation og samspil mellem forskere og forskellige brugere og interessenter i forskningsprocesserne. Kommunikationen kan handle om nye eller velkendte kundskabsbehov, men også om mulighederne for inddragelse i forskningsprocesserne. Udvalget mener derfor, at det kan være påkrævet med et udviklingsarbejde omkring øget brugerinddragelse.

Samspillet mellem forskere og brugere kan antage forskellige former afhængig af problemstillingen. Der kan være mere institutionaliserede former såsom brugerråd eller brugerforum, sådan som VAM programmet allerede har prøvet eller har. Disse kan give råd om annonceringer og bidrage til at kommunikere forskningsresultaterne. Der kan også være tale om forskellige former for bredere konsultation af brugere, at referencegrupper med brugere knyttes til forskellige projekter, eller at der gennemføres ”forskerdating” forud for nye annonceringer mv.

Det kunne også overvejes at indarbejde en vurdering af, hvilke målgrupper projektet først og fremmest retter sig imod, hvordan input herfra kan indhentes, og hvordan resultaterne tænkes kommunikeret til disse allerede i projektansøgningen. Dermed kunne det også komme til at indgå som et vurderingskriterium ved behandlingen af ansøgningerne.

Bilag A: Oversikt over projekter, der indgår i evalueringen

Prosjekt	Prosjekttittel	Prosjektansvarlig	Beløp
194329	Velferdsholdninger i endring	INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING	4.728.000
194332	Industrial relations under global stress: fragmentation and the potential for representation of workers in the Norwegian hospitality sector	NORSK INSTITUTT FOR BY- OG REGION-FORSKNING	5.200.000
194339	Evaluating the Performance of the Welfare State	Forskningsavdelingen	6.108.000
194342	Exclusion and inclusion in the suburb: The centripetal and centrifugal forces of locality and place.	Sosialantropologisk institutt	9.397.333
194347	Early Intervention and Social Mobility: Improving the Opportunities of Disadvantaged Children	DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET	9.900.000
194372	Nordic models facing crisis: Implications for labour market adjustment and inclusion.	FAFO INSTITUTT FOR ARBEIDSLIVS- OG VELFERDSFORSKNING AS	5.000.000
194379	Public Policy and the Labour Market Attachment of Different Households	INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING	9.484.500
202409	Buying and Selling (gender) Equality: Feminized Migration and Gender Equality in Contemporary Norway	Institutt for tverrfaglige kulturstudier	8.185.000
202438	Exclusion and inclusion in the transition to primary school. The role of behavior problems and social competence among boys and girls	NORSK SENTER FOR STUDIER AV PROBLEMATFERD OG INNOVATIV PRAKSIS AS	12.346.000
202442	Family dynamics, fertility choices and family policy	Forskningsavdelingen	12.052.000
202445	Globalization, innovation and the Norwegian labour market	SAMFUNNS- OG NÆRINGSLIVSFORSKNING AS	18.364.000
202453	Hooks for change? Family and employment as pathways to social inclusion among crime-prone individuals	Forskningsavdelingen	11.947.000
202466	Juridification and social citizenship	DET JURIDISKE FAKULTET	13.670.000
202478	Marginalization in children. Evaluating a multilevel and transactional developmental model	NTNU SAMFUNNSFORSKNING AS	8.000.000
202479	Measuring and Explaining Discrimination in the Labour Market: New Understandings and Political Solutions	Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi	10.977.000
202480	Mediation of Migration: Media impacts on Norwegian immigration policy, public administration and public opinion.	Institutt for medier og kommunikasjon	9.941.500
202484	Moral preferences, labor markets and welfare policy	SAMFUNNS- OG NÆRINGSLIVSFORSKNING AS	8.718.000
202492	Out of work. Life adversities and health behaviour in 15-year-olds as predictors of marginalisation	Institutt for klinisk medisin	8.738.000

	from the labour market ten years later.		
202499	Possibilities and realities of return migration: perspectives on integration, exclusion and withdrawal	INSTITUTT FOR FREDSFORSKNING	19.965.000
202504	Reforming the Welfare State. Accountability, democracy and management	Uni Rokkansenteret	12.002.000
202513	Social Insurance and Labor Market Inclusion in Norway	STIFTELSEN FRISCHSENTERET FOR SAMFUNNSØKONOMISK FORSKNING	12.000.000
202522	The financialisation of social welfare. The role of credit and financial counselling for social inclusion and exclusion.	STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING SIFO	11.725.000
202538	The impact of a child's special health care needs on maternal sickness and work participation	Divisjon for psykisk helse	10.080.000
202647	Work Life Challenges - workforce management and worker involvement solutions	INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING	11.824.000
207201	Provision of welfare to 'irregular migrants'	Uni Rokkansenteret	11.952.000
207262	Migration to Norway -Flows and Regulations	INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING	10.918.509
217210	Neighbourhoods at risk: Residential mobility and neighbourhood tipping	HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS (HIOA) SENTER FOR VELFERDS- OG ARBEIDSLIVS-FORSKNING - NOVA	10.002.000
217264	Convergence or segregation? Regional imbalances and labor market flows	STATISTISK SENTRALBYRÅ	6.690.000
225105	Provision of basic public services in China - Progress, challenges and sustainability	HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS (HIOA) SENTER FOR VELFERDS- OG ARBEIDSLIVS-FORSKNING - NIBR	6.000.000

Bilag B: Præsentation af projekter, der indgår i evalueringen

Projektnummer	194329
Projekttitel	Velferdsholdninger i endring
Projektleder	Axel West Pedersen
Projektansvarlig	INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING
Sum (disp. beløb)	4.728.000
Periode	Fra 01.01.2010 til 28.02.2013
Udvalgt publikation	Vernby, Kåre; Finseraas, Henning (December 2010). <i>Xenophobia and Left Voting</i> . In <i>Politics & Society</i> , Bind 38, Hæfte 4, Side 490-516.
Begrundelse	Artikkelen bidrar både teoretisk og empirisk til å flytte forskningsfronten i forskning om innvandringens politiske økonomi.

Projektnummer	194332
Projekttitel	Industrial relations under global stress: fragmentation and the potential for representation of workers in the Norwegian hospitality sector
Projektleder	David Christoffer Jordhus-Lier
Projektansvarlig	NORSK INSTITUTT FOR BY- OG REGIONFORSKNING
Sum (disp. beløb)	5.200.000
Periode	Fra 01.09.2009 til 30.01.2013
Udvalgt publikation	Jordhus-Lier, David; Underthun, Anders (2014). <i>A Hospitable World?: Organising Work and Workers in Hotels and Tourist Resorts</i> . Routledge.
Begrundelse	Den viser både den store bredden i selve prosjektet (omlag halvparten av kapitlene), samt tangenter med internasjonal forskning på tilsvarende problematikk (kapitler av Gray, Tufts, Zampoukos, Boluk, Ferus-Comelo, Alberti).

Projektnummer	194339
Projekttittel	Evaluating the Performance of the Welfare State
Prosjektleder	Rolf Aaberge
Prosjektansvarlig	Forskningsavdelingen
Sum (disp. beløp)	6.108.000
Periode	Fra 01.09.2009 til 31.08.2013
Udvalgt publikasjon	Aaberge, Rolf; Bhuller, Manudeep; Langørgen, Audun; Mogstad, Magne (2010). "The distributional impact of public services when needs differ". In Journal of Public Economics, Bind 94, Hæfte 9, Side 549 – 562
Begrundelse	Hvorfor denne artikkelen?: For det første fordi den har vært igjennom kvalitetskontroll og oppnådd publisering i et anerkjent internasjonalt tidsskrift. For det andre fordi denne artikkelen gir en analyse av de økonomiske levekårene som tar hensyn til at individer og husholdninger mottar ulike typer offentlige tjenester som er finansiert ved skatt som husholdningene betaler, i motsetning til tradisjonell inntektsstatistikk og forskning som vanligvis nøyer seg med å sammenligne kontantinntektene til individer og husholdninger nasjonalt og mellom ulike land. I denne artikkelen dokumenteres nye metoder som kan benyttes til å verdsette de offentlige tjenestene og legge dem til kontantinntektene. Metodene tar også hensyn til at forskjellige grupper av tjenestemottakere har ulike behov for offentlige tjenester. Både Eurostat og OECD har vist interesse for å ta i bruk metodene som beskrives i artikkelen.

Projektnummer	194342
Projekttittel	Exclusion and inclusion in the suburb: The centripetal and centrifugal forces of locality and place.
Prosjektleder	Thomas Hylland Eriksen
Prosjektansvarlig	Sosialantropologisk institutt
Sum (disp. beløp)	9.397.333
Periode	Fra 01.09.2009 til 29.02.2016
Udvalgt publikasjon	Eriksen, Thomas Hylland (Januar 2015). "Rebuilding the ship at sea: superdiversity, person and conduct in eastern Oslo". In Global Networks, Bind 15, Hæfte 1, Side 1 – 20
Begrundelse	

Projektnummer	194347
Projekttittel	Early Intervention and Social Mobility: Improving the Opportunities of Disadvantaged Children
Prosjektleder	Mari Rege
Prosjektansvarlig	DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET
Sum (disp. beløp)	9.900.000
Periode	Fra 01.09.2009 til 01.02.2014
Udvalgt publikasjon	Havens, Tarjei; Mogstad, Magne (Maj 2011). "No Child Left Behind: Subsidized Child Care and Children's Long-Run Outcomes" In American Economic Journal: Economic Policy, Bind 3 Hæfte 2, Side 97 – 129
Begrundelse	Den har 195 siteringer i Google scholar, samt blir stadig sitert i offentlige dokument og i samfunnsdebatten

Prosjektnummer	194372
Prosjekttittel	Nordic models facing crisis: Implications for labour market adjustment and inclusion.
Prosjektleder	Jon Erik Dølvik
Prosjektansvarlig	FAFO INSTITUTT FOR ARBEIDSLIVS- OG VELFERDSFORSKNING AS
Sum (disp. beløp)	5.000.000
Periode	Fra 15.09.2009 til 01.02.2014
Udvalgt publikasjon	Dølvik, Jon Erik; Martin, Andrew (2015) "European Social Models From Crisis to Crisis: Employment and Inequality in the Era of Monetary Integration". Oxford: Oxford University Press. First Edition
Begrundelse	Hvis jeg skal være så freidig, er det fordi den er gjennomført komparativ (overskrider noen av begrensningene i den metodologiske nasjonalismen), anlegger et multnivå perspektiv (europeisk, nasjonalt/komparativt) med sterk vekt på analyser på tvers av VAMs temaområder og de tradisjonelle fagdisiplinene, og omhandler kjernesporsmål i dagens europeiske utvikling - eurokrisen - både politisk og innenfor de ulike samfunnsvitenskaplige fagene. Den lar seg desverre ikke fremsende elektronisk, da den foreløpig kun foreligger i hardcore versjon. Den kan skaffes fra Amazon til ca 600 NOK.

Prosjektnummer	194379
Prosjekttittel	Public Policy and the Labour Market Attachment of Different Households
Prosjektleder	Erling Barth
Prosjektansvarlig	INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING
Sum (disp. beløp)	9.484.500
Periode	Fra 01.11.2009 til 01.02.2014
Udvalgt publikasjon	Nadim, Marjan (1. Februar 2016). "Undermining the Male Breadwinner Ideal? Understandings of Women's Paid Work among Second-Generation Immigrants in Norway". In Sociology, Bind 50, Hæfte 1, Side 109-124.
Begrundelse	Det er en svært god artikkel i et svært anerkjent internasjonalt tidsskrift. Det er også en artikkel som ligger midt i sentrum av alle VAM sine kjerneområder.

Prosjektnummer	202409
Prosjekttittel	Buying and Selling (gender) Equality: Feminized Migration and Gender Equality in Contemporary Norway
Prosjektleder	Priscilla Ringrose
Prosjektansvarlig	Institutt for tverrfaglige kulturstudier
Sum (disp. beløp)	8.185.000
Periode	Fra 01.02.2011 til 31.03.2016
Udvalgt publikasjon	Gullikstad, Berit; Kristensen, Guro K.; Ringrose, Priscilla. (??) (eds.). <i>Paid Migrant Domestic Labour in a Changing Europe. Questions of Gender Equality and Citizenship</i> . In Basingstoke: Palgrave Macmillan.
Begrundelse	It is a level 2 publication, and represents a joint product with seven chapters from project members. The introduction and conclusion give a good indication of the project's general theoretical contours.

Prosjektnummer	202438
Prosjekttittel	Exclusion and inclusion in the transition to primary school. The role of behavior problems and social competence among boys and girls
Prosjektleder	Terje Ogden
Prosjektansvarlig	NORSK SENTER FOR STUDIER AV PROBLEMATFERD OG INNOVATIV PRAKSIS AS
Sum (disp. beløp)	12.346.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 30.06.2016
Udvalgt publikasjon	Nærde, Ane; Ogden, Terje; Janson, Harald; Zachrisson, Henrik Daae (Juni 2014). "Normative Development of Physical Aggression From 8 to 26 Months" In Developmental psychology, Bind 50, Hæfte 6, Side 1710 – 1720.
Begrundelse	Publikasjonen oppsummerer mye av forskningsprosjektets data om tidlig utvikling av aggresjon hos barn og er publisert i et forskningstidsskrift med en høy impact faktor.

Prosjektnummer	202442
Prosjekttittel	Family dynamics, fertility choices and family policy
Prosjektleder	Trude Lappegård
Prosjektansvarlig	Forskningsavdelingen
Sum (disp. beløp)	12.052.000
Periode	Fra 01.10.2010 til 31.08.2015
Udvalgt publikasjon	Lappegård, Trude; Rønsen, Marit (Juni 2013). "Socioeconomic Differences in Multipartner Fertility Among Norwegian Men" In Demography, Bind 50, Hæfte 3, Side 1135 – 1153.
Begrundelse	-

Prosjektnummer	202445
Prosjekttittel	Globalization, innovation and the Norwegian labour market
Prosjektleder	Kjell Gunnar Salvenes
Prosjektansvarlig	SAMFUNNS- OG NÆRINGSLIVSFORSKNING AS
Sum (disp. beløp)	18.364.000
Periode	Fra 01.10.2010 til 01.01.2016
Udvalgt publikasjon	-
Begrundelse	-

Prosjektnummer	202453
Prosjekttittel	Hooks for change? Family and employment as pathways to social inclusion among crime-prone individuals
Prosjektleder	Torbjørn Skardhamar
Prosjektansvarlig	Forskningsavdelingen
Sum (disp. beløp)	11.947.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 31.12.2016
Udvalgt publikasjon	SKARDHAMAR, TORBJØRN; SAVOLAINEN, JUKKA (Maj 2014). "CHANGES IN CRIMINAL OFFENDING AROUND THE TIME OF JOB ENTRY: A STUDY OF EMPLOYMENT AND DESISTANCE". In Criminology, Bind 52, Hæfte 2, Side 263 – 291.
Begrundelse	Den er publisert i topp tidsskrift og går i kjernen på en internasjonal debatt om betydningen av sysselsetting for videre kriminalitet. Den er nok mest viktig for disse faglige diskusjonene fordi den avviser noen "vedtatte sannheter", men viser dessverre ikke så mye hva som faktisk virker. (En ny artikkel som blir sendt inn snart vil imidlertid gjøre det).

Prosjektnummer	202466
Prosjekttittel	Juridification and social citizenship
Prosjektleder	Henriette Sinding Aasen
Prosjektansvarlig	DET JURIDISKE FAKULTET
Sum (disp. beløp)	13.670.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 15.09.2015
Udvalgt publikasjon	Aasen, Henriette Sinding; Gloppen, Siri; Magnussen, Anne-Mette; Nilssen, Even (2014). "Juridification and social citizenship: international law, democracy and professional discretion" In Henriette Sinding Aasen, Siri Gloppen, Anne-Mette Magnussen, Even Nilssen: Juridification and social citizenship in the welfare state. Edward Elgar Publishing pp. 277-299
Begrundelse	Avsluttende bokkapittel som oppsummerer prosjektet Juridification and Social Citizenship in the Welfare State, og som er nevnt i spørreundersøkelsen som "det beste" i form av at det gir viktige teoretiske perspektiver som bygger på alle de andre bidragene i boken, og i prosjektet for øvrig.

Prosjektnummer	202478
Prosjekttittel	Marginalization in children. Evaluating a multilevel and transactional developmental model
Prosjektleder	Lars Wichstrøm
Prosjektansvarlig	NTNU SAMFUNNSFORSKNING AS
Sum (disp. beløp)	8.000.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 31.07.2015
Udvalgt publikasjon	Stenseng, Frode; Belsky, Jay; Skalicka, Vera; Wichstrøm, Lars (April 2015). "Social Exclusion Predicts Impaired Self-Regulation: A 2-Year Longitudinal Panel Study Including the Transition from Preschool to School". In Journal of Personality, Bind 83, Hæfte 2, Side 212 – 220
Begrundelse	Vedlagt følger en artikkel, som viser betydningen av sosial ekskludering (marginalisering) for utvikling av dårlige selvreguleringsegenskaper. Slike reguleringssegenskaper er viktige for videre tilpasning, både sosialt og akademisk og indikerer således at sosial utestenging, allerede i førskolealder, kan ha vidtrekkelige konsekvenser.

Projektnummer	202479
Projekttittel	Measuring and Explaining Discrimination in the Labour Market: New Understandings and Political Solutions
Prosjektleder	Gunn Elisabeth Birkelund
Prosjektansvarlig	Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Sum (disp. beløp)	10.977.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 04.11.2015
Udvalgt publikasjon	Birkelund, Gunn Elisabeth; Heggebø, Kristian; Rogstad, Jon (2016). Additive or Multiplicative Disadvantage? The Scarring Effects of Unemployment for Ethnic Minorities. In European Sociological Review. ISSN 0266-7215
Begrundelse	Hovedbegrunnelsen er nok at dette er tre fluer i en smekk (tre gode artikkelutkast samlet i en publikasjon).

Projektnummer	202480
Projekttittel	Mediation of Migration: Media impacts on Norwegian immigration policy, public administration and public opinion.
Prosjektleder	Kjersti Thorbjørnsrud
Prosjektansvarlig	Institutt for medier og kommunikasjon
Sum (disp. beløp)	9.941.500
Periode	Fra 01.02.2011 til 01.01.2015
Udvalgt publikasjon	-
Begrundelse	-

Projektnummer	202484
Projekttittel	Moral preferences, labor markets and welfare policy
Prosjektleder	Alexander Wright Cappelen
Prosjektansvarlig	SAMFUNNS- OG NÆRINGSLIVSFORSKNING AS
Sum (disp. beløp)	8.718.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 01.01.2015
Udvalgt publikasjon	Cappelen, Alexander W.; Konow, James; Sørensen, Erik Ø.; Tungodden, Bertil (Juni 2013). "Just Luck: An Experimental Study of Risk-taking and Fairness" In The American Economic Review, Bind 103, Hæfte 4, Side 1398 – 1413.
Begrundelse	Artikkelen er i kjernen av det temaet som VAM-prosjektet handler om og AER er det ledende tidsskriftet i økonomi.

Projektnummer	202492
Projekttittel	Out of work. Life adversities and health behaviour in 15-year-olds as predictors of marginalisation from the labour market ten years later.
Prosjektleder	Lars Lien
Prosjektansvarlig	Institutt for klinisk medisin
Sum (disp. beløp)	8.738.000
Periode	Fra 01.08.2010 til 15.09.2016
Udvalgt publikasjon	Åse Sagatun, Tore Wentzel-Larsen, Sonja Heyerdahl & Lars Lien: "Mental health in adolescence and subsequent receipt of medical"
Begrundelse	Den broker avansert analyse metode og klarer å formidle forebyggingspotensialet på en eksakt måte.

Projektnummer	202499
Projekttittel	Possibilities and realities of return migration: perspectives on integration, exclusion and withdrawal
Prosjektleder	Jørgen Carling
Prosjektansvarlig	INSTITUTT FOR FREDSFORSKNING
Sum (disp. beløp)	19.965.000
Periode	Fra 01.02.2011 til 31.05.2016
Udvalgt publikasjon	Carling, Jørgen; Pettersen, Silje Vatne (1. December 2014). "Return Migration Intentions in the Integration–Transnationalism Matrix". In International Migration, Bind 52, Hæfte 6, Side 13.
Begrundelse	Den er sentral i prosjektets tematikk, den er både empirisk og teoretisk orientert, og den har blitt svært godt mottatt. Allerede nå er den sitert 11 ganger (ikke medregnet siteringer i andre publikasjoner fra prosjektet).

Projektnummer	202504
Projekttittel	Reforming the Welfare State. Accountability, democracy and management
Prosjektleder	Per Lægreid
Prosjektansvarlig	Uni Rokkansenteret
Sum (disp. beløp)	12.002.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 28.02.2015
Udvalgt publikasjon	Christensen, Tom; Lægreid, Per (15. November 2016). "THE ROUTLEDGE HANDBOOK TO ACCOUNTABILITY AND WELFARE STATE REFORMS IN EUROPE". Routledge.
Begrundelse	It is very hard to choose. But one candidate is the Routledge handbook to Accountability and Welfare Reforms in Europe, edited by Tom Christensen and myself. It has not been published yet. Many of the chapters in that book comes from this VAM project. Please see below for a link to the first proof.

Projektnummer	202513
Projekttittel	Social Insurance and Labor Market Inclusion in Norway
Prosjektleder	Knut Røed
Prosjektansvarlig	STIFTELSEN FRISCHSENTERET FOR SAMFUNNSØKONOMISK FORSKNING
Sum (disp. beløp)	12.000.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 01.01.2015
Udvalgt publikation	Markussen, Simen; Røed, Knut (1. Oktober 2015). "Social Insurance Networks". In The Journal of Human Resources, Bind 50, Hæfte 4, Side 1081.
Begrundelse	Artikkelen dreier seg om et viktig tema innenfor arbeids- og velferdspolitikken, men som det er svært vanskelig å undersøke empirisk. Den inneholder en original metodisk tilnærming som er skreddersydd for norske administrative registerdata. Den er publisert i et godt internasjonalt tidsskrift.

Projektnummer	202522
Projekttittel	The financialisation of social welfare. The role of credit and financial counselling for social inclusion and exclusion.
Prosjektleder	Christian Poppe
Prosjektansvarlig	STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING SIFO
Sum (disp. beløp)	11.725.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 31.05.2015
Udvalgt publikation	Poppe, Christian; Lavik, Randi; Borgeraas, Elling (1. Februar 2016). "The dangers of borrowing in the age of financialization". In Acta Sociologica, Bind 59, Hæfte 1, Side 19 – 33.
Begrundelse	Viser hvordan et tilsynelatende lite problem (i Norge) likevel er av stor prinsipiell systemisk betydning. Knytter finansialisering av hverdagslivet sammen med Polanyi's first/second movement of capitalism. Diskuterer velferdsmessige betydning.

Projektnummer	202538
Projekttittel	The impact of a child's special health care needs on maternal sickness and work participation
Prosjektleder	Margarete Erika Vollrath
Prosjektansvarlig	Divisjon for psykisk helse
Sum (disp. beløb)	10.080.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 31.08.2015
Udvalgt publikation	Nes, Ragnhild B.; Hauge, Lars J.; Kornstad, Tom; Landolt, Markus A.; Irgens, Lorentz; Eskedal, Leif; Kristensen, Petter; Vollrath, Margarete E. (Oktober 2015). "Maternal Work Absence: A Longitudinal Study of Language Impairment and Behavior Problems in Preschool Children". In Journal of Marriage and Family, Bind 77, Hæfte 5, Side 1282 – 1289.
Begrundelse	Denne publikasjonen er publisert i et tidsskrift med høy prestisje innen sosiologi. Problemstillingen er belyst veldig klart, artikkelen er svært velskrevet og anskuelig. Samtidig har vi kunnet bruke et mer omfattende og kvalitetssikret datamateriale enn ved de første publikasjonene. Vi har gode, nylig validerte vurderinger av barnets problemer--språkforsinkelser--som mange foreldre er bekymret over. Vi hadde en lengre oppfølgingsperiode enn før, 5 år i stedet for 3 år, slik at vi fikk tak i mødrenes arbeidsdeltakelse og akkumulert sykefravær over nesten til begynnelsen av barnets skolegang. Og vi har svært pålitelige registerdata for både sykefravær (velferd) og arbeidsdeltakelse som beskriver mødrenes objektive situasjon når de har et sykt barn. Det er uheldig at vi ikke fikk finansiert oppfølging frem til 8-10 år etter barnets fødsel. Ved kobling til flere registre (f.e. pasientregister) lengre oppfølging hadde vi kunnet oppnå en mye bedre avkastning på de store pengemessige og faglige investeringene som er lagt ned i denne studien.

Projektnummer	202647
Projekttittel	Work Life Challenges - workforce management and worker involvement solutions
Prosjektleder	Harald Dale-Olsen
Prosjektansvarlig	INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING
Sum (disp. beløb)	11.824.000
Periode	Fra 01.01.2011 til 31.12.2015
Udvalgt publikation	Bratsberg, Bernt; Raaum, Oddbjørn; Røed, Knut (November 2014). "IMMI-GRANTS, LABOUR MARKET PERFORMANCE AND SOCIAL INSURANCE". In The Economic Journal, Bind 124, Hæfte 580, Side F644 – F683.
Begrundelse	Artikkelen er publisert i det åpenbart beste tidsskriftet. Den norske boken [Dale-Olsen, H. (2015). (red.) Norsk arbeidsliv i turbulente tider. Oslo: Gyldendal akademisk.] er også bra, pluss at grunnet sen datalevering er mange arbeidere i en publiseringsprosess.

Projektnummer	207201
Projekttittel	Provision of welfare to 'irregular migrants'
Prosjektleder	Christine M. Jacobsen
Prosjektansvarlig	Uni Rokkansenteret
Sum (disp. beløb)	11.952.000
Periode	Fra 01.03.2011 til 31.07.2016
Udvalgt publikation	-
Begrundelse	-

Projektnummer	207262
Projekttittel	Migration to Norway -Flows and Regulations
Prosjektleder	Jan Paul Brekke
Prosjektansvarlig	INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING
Sum (disp. beløb)	10.918.509
Periode	Fra 01.04.2011 til 01.01.2015
Udvalgt publikation	Brekke, Jan Paul; Røed, Marianne; Schøne, Pål (2016). "Reduction or Deflection? The Effect of Asylum Policy on Interconnected Asylum Flows".
Begrundelse	Den samler temaet i det overordnede prosjektet - sammenhengen mellom asyl/migrationspolitikk og asylankomster. Den er tverrfaglig, to økonomer og en sosiolog, den bruker tung økonometrisk metode, men har med partier inspirert av andre metoder Den er meget ambisiøs, favner bla. et langt tidsrom (1980-2010), ulike typer registerdata og innovative metodiske grep, stort datatilfang. Den er politisk aktuell og ble allerede som konferansepapir gjentatte ganger omtalt i nordisk media (inkl DK). Asylankomstene i 2015 bidrar til aktualiteten. Vi er i runde 2 med revidering av denne rapporten. Vi sender en kopi av siste versjon før 15 august, da vi jobber med revisjon akkurat nå.

Projektnummer	217210
Projekttittel	Neighbourhoods at risk: Residential mobility and neighbourhood tipping
Prosjektleder	Viggo Nordvik
Prosjektansvarlig	HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS (HIOA) SENTER FOR VELFERDS- OG ARBEIDSLIVSFORSKNING - NOVA
Sum (disp. beløb)	10.002.000
Periode	Fra 01.08.2012 til 01.01.2016
Udvalgt publikation	Nordvik, Viggo; Friedrichs, Jürgen; Turner, Lena Magnusson (Juni 2016). "Neighbourhood effects in male earnings: Existence and heterogeneity" Re-submitted to Journal of Urban Affairs
Begrundelse	Denne publikasjonen går rett inn i kjernen av prosjektet og viser betydningen av nabolag for inntekter. Samtidig gir den mulighet til sammenligning med lignende studier fra Sverige og USA. Videre synes vi at den holder en god kvalitet - vi er fornøyde!

Projektnummer	217264
Projekttittel	Convergence or segregation? Regional imbalances and labor market flows
Prosjektleder	Jørgen Modalsli
Prosjektansvarlig	STATISTISK SENTRALBYRÅ
Sum (disp. beløb)	6.690.000
Periode	Fra 01.06.2012 til 31.12.2016
Udvalgt publikation	Bygnes, Susanne; Erdal, Marta Bivand (27. Juli 2016). "Liquid migration, grounded lives: considerations about future mobility and settlement among Polish and Spanish migrants in Norway". In Journal of Ethnic and Migration Studies, Side 1 – 17.
Begrundelse	

Projektnummer	225105
Projekttittel	Provision of basic public services in China - Progress, challenges and sustainability
Prosjektleder	Arne Tesli
Prosjektansvarlig	HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS (HIOA) SENTER FOR VELFERDS- OG ARBEIDSLIVSFORSKNING - NIBR
Sum (disp. beløp)	6.000.000
Periode	Fra 01.01.2013 til 30.06.2016
Udvalgt publikation	Choice of reform options in line with trends of economic transformation in the 13th Five-year Plan Period – eller Den felles avsluttende publikasjonen som vi nå arbeider med, og som skal publiseres på kinesisk og engelsk. Planlagt ferdigstilling: oktober 2016
Begrundelse	Denne publikasjonen gir ny kunnskap om sentrale utfordringer som Kina står overfor i utformingen av sin økonomi og velferdspolitikken fram mot 2020 og de neste tiår.

Bilag C: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektledere

Der blev i juni måned udsendt spørgeskema til alle projektledere på VAM projekter – i alt 82.

Ud af disse besvarede 70 spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 85. Flere af projektlederne gjorde opmærksom på, at deres projekter lå i forlængelse af tidligere projekter og vanskeligt kunne adskilles, hvorfor de kun ville give én samlet besvarelse. Andre fandt det for tidligt at besvare et spørgeskema, da de kun havde været i gang i meget kort tid.

Blandt de 29 projekter, som evalueringsudvalget navnlig har haft fokus på, mangler der besvarelser fra 3 af dem.

På de følgende sider fremgår de spørgsmål, som projektlederne blev bedt om at besvare:

Introtekst til fremsendelsesmail:

Kære projektleder,

Som du ved, er VAM programmet ved at blive evalueret og dataindsamlingen i gang. Mange af Jer har allerede sendt oplysninger om publikationer, og det har været en stor hjælp. Det er imidlertid en række emner, som evalueringsudvalget kun kan belyse, ved at bede Jer om informationer. Vi håber derfor at I vil være behjælpelige med at udfylde et spørgeskema samt fremsende yderligere materiale, som præciseres i spørgeskemaet.

Svarene i spørgeskemaet anvendes alene til at foretage en samlet vurdering af VAM programmet og anvendes ikke til at vurdere det enkelte projekt.

Et par Jer er projektledere for flere projekter. I vil få tilsendt et skema pr. projekt, og vi skal bede Jer om at udfylde dem alle. I første spørgsmål kan I afkrydse, hvilket projekt I svarer på vegne af.

Hvis I mener, at spørgeskemaet bedre kan udfyldes af en anden end jer, er I velkomne til at videresende denne mail til vedkommende.

Vi vil bede dig besvare spørgeskemaet senest fredag den 30. juni, så vi kan bearbejde data i sommerferien og have resultater klar til evalueringsudvalget, der holder møde i august.

Du kommer til spørgeskemaet ved at trykke på dette link: [link indsættes]

Mangfoldighed

VAM programmet bygger videre på tre tidligere separate forskningsprogrammer for derved at skabe større mangfoldighed i forskningen – metodisk, teoretisk og emnemæssigt. De følgende spørgsmål skal belyse, i hvilket omfang denne ambition er blevet realiseret.

Hvilke indsamlingsmetoder har været bragt i anvendelse i projektet og har efterfølgende skabt grundlag for publicering?

- Registerdata
- Laboratorie-eksperimenter
- Felt-eksperimenter
- Surveys
- Dokumentanalyse
- Interviews
- Deltagerobservationer
- Andre, uddyb gerne (åbent felt)

Var der i projektansøgningen en specifik ambition om at kombinere kvalitative og kvantitative metoder?

- Ja
- Nej
- Uddyb gerne (åbent felt)

Hvis Ja – I hvilket omfang vurderer du at ambitionen er blevet realiseret?

- I meget høj grad
- I høj grad
- I rimelig grad
- I mindre grad
- Slet ikke
- Andet (åbent felt)

I hvilken grad var der i projektansøgningen lagt op til at arbejde sammen på tværs af fagligheder (f.eks. økonomi og statskundskab)?

- Det var der ikke lagt op til
- Vi sammensatte et projektteam med flere forskellige fagligheder, der dog arbejdede hver for sig (arbejdsdeling)
- Vi planlagde at arbejde sammen på tværs af forskellige fagligheder (samarbejde)
- Vi planlagde at arbejde og publicere sammen på tværs af forskellige fagligheder (samarbejde og sampublicering)

Hvis Ja i ovenstående – i hvilket omfang vurderer du at ambitionen er blevet realiseret?

- I meget høj grad
- I høj grad
- I rimelig grad

- I mindre grad
- Slet ikke
- Andet (åbent felt)

Var der i projektansøgningen en specifik ambition om at arbejde på tværs af programmets tre temaer (Velferd, Arbeidsliv, Migrasjon)?

- Nej, projektet var afgrænset til et af temaerne
- Ja, projektet skulle bidrage til flere af temaerne

Hvis ja i ovenstående – i hvilket omfang vurderer du, at ambitionen om at arbejde på tværs af flere temaer har kunnet føres igennem til publicering?

- I meget høj grad
- I høj grad
- I rimelig grad
- I mindre grad
- Slet ikke
- Andet (åbent felt)

Hvis "I meget høj grad", "I høj grad" eller "i rimelig grad" – angiv eksempler på publikationer, der går på tværs af flere af temaerne (dog max. 3)

Har projektet ført til udviklingen af nye modeller eller nye teoretiske perspektiver som følge af metodisk, teoretisk eller emnemæssig mangfoldighed?

- Ja – uddyb venligst på hvilken måde (åbent felt)
- Nej

Kapacitetsopbygning

Det har været et mål for VAM programmet at bidrage til kundskabsmæssig kapacitetsopbygning inden for velferd, arbejdsliv og migrasjon. De følgende spørgsmål skal belyse i hvilket omfang dette er sket.

Er projektet afsluttet?

- Nej, det er stadig i gang
- Ja, det er afsluttet

Hvis nej (projektet er stadig i gang) – Er der planer om at videreføre og/eller forankre aktiviteterne eller forskningssamarbejdet efter projektet ophør?

- I meget høj grad
- I høj grad
- I rimelig grad
- I mindre grad
- Slet ikke
- Andet (åbent felt)

Hvis planer – hvordan? (åbent felt)

Hvis Ja (projektet er afsluttet) – Er aktiviteterne eller forskningssamarbejdet blevet videreført efter projektets ophør?

- I meget høj grad
- I høj grad
- I rimelig grad
- I mindre grad
- Slet ikke
- Andet (åbent felt)

Har projektet ført til opbygning af nye forskergrupper/miljøer?

- Ja
- Nej
- Ved ikke
- Kommentar (åbent felt)

Hvis ja – på hvilken måde? Angiv gerne links til hjemmesider el.lign. (åbent felt)

Internationalisering

VAM har skullet bidrage til øget internationalisering af forskningen inden for VAM's forskningsfelt. De følgende spørgsmål skal belyse, i hvilket omfang det er sket.

Har forskningsprojektet indebåret internationalt samarbejde? (opstilles som batteri, hvor man vælger mellem "i høj grad" eller "i begrænset omfang")

- Nej
- Ja
 - o Deltagelse på internationale konferencer
 - o International deltagelse på egne konferencer, seminarer el.lign.
 - o Samarbejde med internationale forskere om publicering?
 - Giv gerne eksempler (åbent felt)
 - o Udlandsophold for egne forskere
 - o Internationale gæsteforskere
 - Hvorfra (åbent felt)
 - o Ansættelse af internationale forskere
 - Hvorfra (åbent felt)

(Hvis publicering eller gæsteforskere ovenfor)

Har samarbejdet været med nye internationale kontakter?

- Ja, det har været med nye internationale kontakter
- Nej, det har været med kendte kontakter
- Det har både været med nye og kendte kontakter

Har projektet fået finansiering fra internationale programmer?

- Nej
- Ja
 - o Hvilke internationale programmer (åbent felt)

Hvad har det særlige udbytte af det internationale samarbejde været? (åbent felt)

Anvendelse af forskningen

VAM programmet skal bidrage til at udvikle politik. Derfor er det interessant, hvad der gøres for at formidle forskningen. Det skal de næste spørgsmål afdække.

Hvilke af følgende formidlingsaktiviteter/kanaler har projektet anvendt i forbindelse med formidling af projektets resultater?

(spørgsmålet opstilles som batteri, hvor der kan svares "Enkelte gange" eller "Gentagne gange")

- Oplæg for andre forskere
- Oplæg for interessenter, politikere mv.
- Oplæg for almenheden
- Bogkapitler på norsk
 - o Giv gerne eksempler (åbent felt)
- Kronikker
 - o Giv gerne eksempler (åbent felt)
- Interviews til TV/radio/avis
- Deltagelse i politiske høringer
- Deltagelse i tænketanke
- Deltagelse i udvalg/nævn
- Blogge
- Kolumnist
- Oplæg, undervisning mv. på uddannelsesinstitutioner om projektspecifikke emner eller resultater
 - o Grundskole
 - o Ungdomsuddannelser
 - o Korte videregående uddannelser
 - o Mellemlange videregående uddannelser
 - o Lange videregående uddannelser
- Bidrag til Stortingsmeldinger
 - o Giv gerne eksempler (åbent felt)
- Efteruddannelse rettet mod specifikke sektorer
 - o Giv gerne eksempler (åbent felt)
- Andet (uddyb gerne)

Er formidling af forskning og forskningsresultater blevet prioriteret højere i dette projekt end ved anden forskningsaktivitet?

- Det er blevet prioriteret betydeligt lavere
- Det er blevet prioriteret noget lavere
- Det er blevet prioriteret på samme niveau som ved anden forskning
- Det er blevet prioriteret noget højere
- Det er blevet prioriteret betydeligt højere

Forskningsmæssig kvalitet

Det er naturligvis at centralt mål med VAM at skabe forskning af høj videnskabelig kvalitet. For at vurdere dette gennemføres bl.a. en bibliometrisk analyse. Men evalueringsudvalget vil også gerne selv læse eksempler på det bedste, der er kommet ud af hvert enkelt projekt.

Hvis du skal pege på én publikation som projektets bedste, hvilken skulle det så være? (åbent felt)

Hvad er årsagen til, at du peger på netop denne publikation? (åbent felt)

Vi vil bede dig om at fremsende publikationen i sin helhed i elektronisk form til følgende e-mail:

Sb@pluss.dk

Afslutning

Tak for din deltagelse og hjælp. Besvarelsene vil indgå i den samlede evaluering af VAM programmet, der foretages af et nordisk forskerudvalg.

Norges forskningsråd

Drammensveien 288

Postboks 564

1327 Lysaker

Telefon +47 22 03 70 00

post@forskningsradet.no

www.forskningsradet.no

Utgiver:

© Norges forskningsråd

Velferd, arbeidsliv og migrasjon – VAM

www.forskningsradet.no/vam

Design omslag: Design et cetera AS

Trykk: 07 Media AS

Opplag: 250

April 2017

ISBN 978-82-12-03582-9 (trykk)

ISBN 978-82-12-03583-6 (pdf)

Publikasjonen kan lastes ned fra

www.forskningsradet.no/publikasjoner